

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ W OPOLU

45 - 315 OPOLE ul. Głogowska 25 C

TEL/FAX (77) 44 152 50, 44 165 64

KONTO : BANK MILLENIUM S.A 65116022020000000041390310 NIP 754 - 26 - 17 - 249

e-mail: rops@rops-opole.pl

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO w 2021 r.

Opole, czerwiec 2022

Wykaz skrótów

BAEL	Badanie aktywności ekonomicznej ludności
CIS	Centrum integracji społecznej
COVID-19	choroba zakaźna układu oddechowego wywoływana przez wirus SARS-CoV-2
DPS	Dom Pomocy Społecznej
DDP	Dzienny Dom Pomocy
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
ES	Ekonomia społeczna
EFŚ	Europejski Fundusz Społeczny
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
KIS	Klub integracji społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Opolu
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacja pozarządowa
NZOZ	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
OCRG	Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki w Opolu
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OUW	Opolski Urząd Wojewódzki w Opolu
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PES	Podmiot ekonomii społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020
RPO WO	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu
SWO	Samorząd Województwa Opolskiego
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
UE	Unia Europejska
UMWO	Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
WBD	Wojewódzki Bank Dany o sytuacji dzieci kwalifikujących się do przysposobienia
WTZ	Warsztat terapii zajęciowej
ZAZ	Zakład aktywności zawodowej

Spis treści

Wprowadzenie	4
1. Sytuacja społeczno-demograficzna województwa opolskiego	5
1.1 Ludność	5
1.1.1 Stan, struktura i prognoza ludności	5
1.1.2 Przyrost naturalny	6
1.1.3 Migracje ludności	7
1.1.4 Najważniejsze wskaźniki demograficzne Polski i woj. opolskiego w 2021 r.	7
1.1.5 Starzenie się społeczeństwa	8
1.1.6 Ludność w powiatach woj. opolskiego w latach 2020-2021	11
1.1.7 Wybrane wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2019-2021 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.	12
1.2 Warunki życia ludności	13
1.2.1 Sytuacja dochodowa	13
1.3 Ubóstwo w Polsce i woj. opolskim	14
1.3.1 Zakres i struktura ubóstwa wg wybranych czynników	14
1.3.2 Różnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce - wg grup społecznych i wieku	16
1.4 Bezrobocie rejestrowane i wg BAEL w woj. opolskim w latach 2020-2021	18
1.5 Trzeci sektor	23
1.5.1 Liczba i struktura organizacji <i>non-profit</i> w Polsce i woj. opolskim	23
1.6 Infrastruktura społeczna - wybrane elementy	24
1.6.1 Lokale socjalne	24
1.6.2 Żłobki i kluby dziecięce	27
2. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2021 r.	28
2.1 Realizacja RPO WO 2014-2020 w obszarze integracji społecznej	28
2.2 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON	35
2.3 Realizacja zadań wynikających z <i>Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego</i>	36
2.4 Realizacja zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (adopcja)	36
2.5 Realizacja założeń <i>Wojewódzkiej Strategii w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025</i>	39
2.6 Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	40
3. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim	42
3.1 Liczba osób i rodzin objętych pomocą i wsparciem	42
3.2 Klienci ośrodków pomocy społecznej	43
3.3 Świadczeniobiorcy pomocy społecznej według powiatów woj. opolskiego	48
3.4 Klienci długotrwale korzystający z pomocy społecznej w 2021 r.	48
3.5 Koszt pomocy środowiskowej w latach 2020-2021	49
3.6 Powody udzielenia pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie)	51
3.7 Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	53
3.7.1 Asystenci rodziny	53
3.7.2 Placówki wsparcia dziennego	53
3.7.3 Rodzinna piecza zastępcza	54
3.7.4 Instytucjonalna piecza zastępcza	56
3.7.5 Dzieci w pieczy zastępczej	57
3.7.6 Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej	60
3.7.7 Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej oraz innych ośrodków wsparcia, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej	61
3.8 Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych	61
3.8.1 Domy pomocy społecznej	61
3.8.2 Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku	68
3.8.3 Dzielne domy pomocy i Kluby seniora	69
3.8.4 Środowiskowe domy samopomocy	72
3.8.5 Mieszkania chronione	74
3.8.6 Usługi opiekuńcze realizowane przez samorząd gminny lub na jego zlecenie	76
3.8.7 Inne formy wsparcia osób niesamodzielnich	80
4. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego	82
4.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie	83
4.1.1 Pracownicy socjalni	83
4.1.2 Kadra kierownicza	86
4.1.3 Pozostali pracownicy	86
5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim	87
6. Ekonomia społeczna w woj. opolskim	89
6.1 Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim	90
6.2 Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w woj. opolskim	96
7. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2020-2021 i w 2022 r. (prognoza)	98
7.1 Zadania gminy	98
7.2 Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie	100
7.3 Zadania gmin i powiatów – razem	102
8. Wnioski	104
9. Rekomendacje	111
Spis tabel, wykresów i map	114

Wprowadzenie

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego to coroczne opracowanie samorządu województwa, przekazywane właściwemu wojewodzie do 31 lipca, co wynika z ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹.

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2021 r. zawiera obszary tematyczne wyszczególnione w ustawie (infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe, nakłady finansowe ponoszone na zadania pomocy społecznej, informacje o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej) oraz inne, ważne z punktu widzenia regionu, zagadnienia z zakresu pomocy i integracji społecznej (w tym z zakresu realizacji projektów Samorządu Województwa Opolskiego, współfinansowanych z Unii Europejskiej).

Ocenę zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2021 r., podobnie jak w ubiegłych latach, przygotowano w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu. Zgodnie z zapisami ustawowymi opracowano ją na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej, tj. informacji i danych zamieszczonych w ich elektronicznych wersjach w systemie informatycznym CAS².

Jednak w związku z wprowadzonymi w 2019 r. przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zmianami do tego formularza, ograniczającymi dotychczasowy zakres danych, wprowadzanych przez gminy i powiaty, tegoroczną *Ocenę* (podobnie jak w 2019 r. i 2020 r.) przygotowano wspomagając się także innymi źródłami z obszaru polityki społecznej. Są to przede wszystkim dane i informacje pochodzące z Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu (w tym sprawozdawczości resortowej), GUS, Urzędu Statystycznego w Opolu, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, a także materiałów własnych ROPS w Opolu.

Jednocześnie, mimo że zakres tematyczny *Oceny* obejmuje stan na koniec 2021 r., część danych (jeżeli opublikowano lub pozyskano takie informacje) podano wg aktualnej wiedzy lub najbardziej dostępnych informacji (np. szczegółowe dane demograficzne, konieczne do wyliczenia części gminnych i powiatowych wskaźników, oparto na podstawie liczby ludności wg stanu na 30.06.2021 r., z uwagi na brak bardziej aktualnych danych opublikowanych przez GUS w 2022 r.).

¹ Art. 16a i art. 21 pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 t.j.).

² CAS – Centralna Aplikacja Statystyczna to elektroniczne oprogramowanie użytkowe dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, które wspiera proces zbierania sprawozdań przeznaczonych dla Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej z zakresu m. in. pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.

1. Sytuacja społeczno-demograficzna województwa opolskiego

1.1. Ludność

1.1.1. Stan, struktura i prognoza ludności³

Wg stanu na 30 czerwca 2021 r. w województwie opolskim mieszkało 973 298 osób, tj. 0,4% mniej niż w 2019 r. i o 0,9 % mniej niż w 2020 r.⁴

W latach 2020-2021 (I pół.) spadek liczby ludności odnotowano w większości województw kraju, natomiast liczba ludności ogółem w Polsce spadła o 0,3%. Podobnie jak w ubiegłych latach, spadek liczby mieszkańców woj. opolskiego jest wynikiem niekorzystnych tendencji demograficznych, zwłaszcza przyrostu naturalnego (w tym: dużego spadku liczby urodzeń, większej liczby zgonów oraz niekorzystnych wskaźników dotyczących migracji).

W 2021 r. w woj. opolskim zarejestrowano:

- 7,2 tys. urodzeń żywych, tj. o 666 mniej niż rok wcześniej;
- zmarło 13,1 tys. osób, o 470 więcej niż w 2020 r.;
- przyrost naturalny na 1000 osób zmalał z minus 4,9 do minus 6,1 w 2021 r. (w Polsce wystąpił spadek z minus 3,2 do minus 5 w 2021 r.).

Wśród mieszkańców województwa opolskiego w I pół. 2021 r.: liczba dzieci i młodzieży do 17 roku życia (wiek przedprodukcyjny) wynosiła 156,2 tys. (16,0%), osób w wieku produkcyjnym było 589 tys. (60,5%), a w wieku poprodukcyjnym 228 tys. (23,4%).

Tabela 1. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2019 – 2021

Wyszczególnienie	Ludność wg ekonomicznych grup wieku w latach 2019-2021									
	Polska					woj. opolskie				
	2019 r.	2020 r.	2021 r. – stan na 30 czerwca	Wzrost / spadek w 2021 r. 2020r. = 100%	Wzrost / spadek w 2021 r. 2019r. = 100%	2019 r.	2020 r.	2021 r. – stan na 30 czerwca	Wzrost / spadek w 2021 r. 2020r. = 100%	Wzrost / spadek w 2021 r. 2019r. = 100%
Ogółem	38 382 576	38 265 013	38 162 224	-0,3	-0,6	982 626	976 774	973 298	-0,4%	-0,9%
<i>w tym:</i>										
wiek przedprodukcyjny	6 948 706	6 953 639	6 947 232	0,1	0,2	156 923	156 518	156 254	-0,2%	-0,4%
%	18,0	18,2	18,2	x	x	16,0	16,0	16,0	x	x
wiek produkcyjny	23 025 927	22 771 440	22 647 297	-0,5	-1,6	602 616	593 618	589 001	-1,0%	-2,3%
%	60,0	59,5	59,3	x	x	61,0	60,8	60,5	x	x
wiek poprodukcyjny	8 407 943	8 539 934	8 567 695	0,3	2,0	223 087	226 638	228 043	0,6%	2,3%
%	21,9	22,3	22,5	x	x	23,0	23,2	23,4	x	x

Źródło: Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym. Stan w 2019 r., 2020 r. i I półrocze 2021 r. GUS

³ Liczbę ludności w Polsce i woj. opolskim 2021r. podano wg stanu na 30.06.2021r. lub 31.12.2021r. – w przypadku udostępnienia lub bezpośredniego pozyskania danych z GUS.

⁴ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2021 r. Stan w dniu 30 VI, GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stan-i-struktura-ludnosc-i-struktura-ludnosc-oraz-ruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-stan-w-dniu-30-06-2021,6,30.html> (12.05.2022 r.).

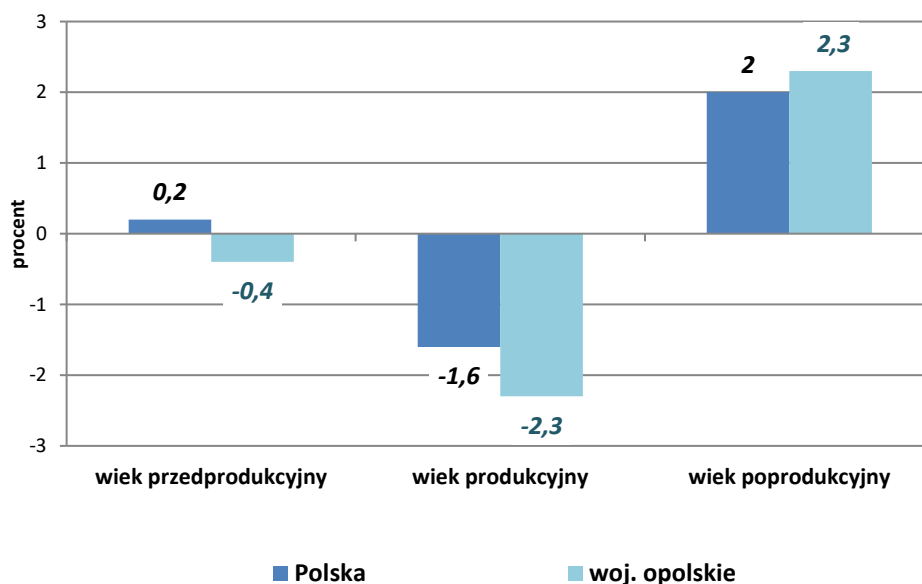
W I pół. 2021 odnotowano zbliżone jak w latach poprzednich, zmiany w zakresie liczby i struktury wiekowej ludności. W latach 2019-2021:

- udział dzieci i młodzieży do 17 lat zmalał o 0,4%, (w Polsce wzrost o 0,2%)
- ludność w wieku produkcyjnym zmalała o 2,3%, (w Polsce o 1,6%),
- udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 2,3% (w Polsce 2,0%)⁵.

Analiza danych w latach 2019-2021 wskazuje na utrwalenie tendencji występujących w latach poprzednich. W 2021 r. woj. opolskim, w porównaniu do 2020 r.:

- liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 0,2% (w Polsce średnio wzrosła o 0,1%);
- liczba ludności w wieku produkcyjnym spadła o 3,0% (w kraju o 0,5%);
- **liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 0,6% (w Polsce o 0,3%).**

Wykres 1. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2019 - 2021 (w %)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie na podstawie danych GUS.

1.1.2. Przyrost naturalny

W całym 2021 r. w woj. opolskim urodziło się 7 285 dzieci, tj. o 666 mniej niż w 2020 r. Liczba zgonów wyniosła 12 716 (więcej niż rok wcześniej o 470 więcej niż rok wcześniej i o 2 492 więcej niż w 2019 roku). Przyrost naturalny (liczba urodzeń do liczby zgonów) – podobnie jak w latach poprzednich, był ujemny i wynosił minus 5 901.

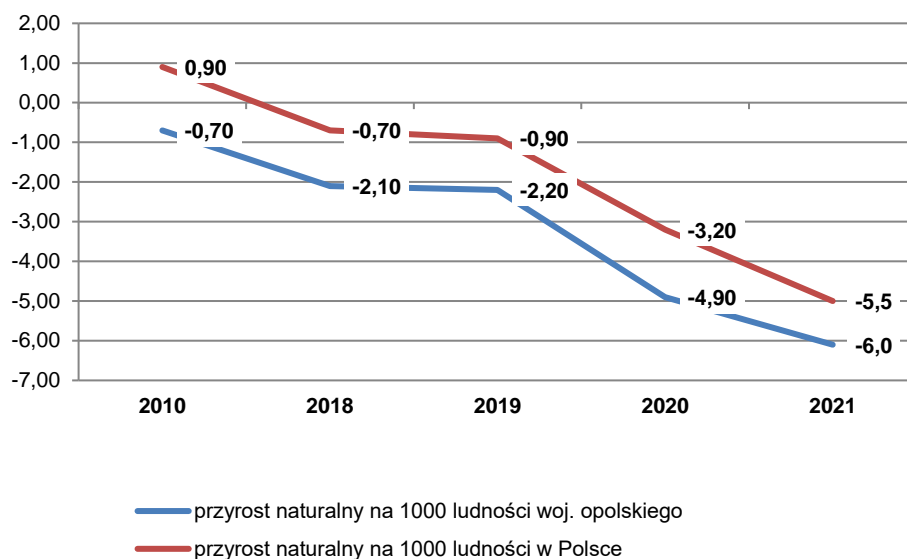
W całym 2021 r. w woj. opolskim:

- wskaźnik liczby urodzeń żywych na 1000 mieszkańców wyniósł 7,5‰ i był o 0,6 pkt promilowych niższy niż w 2020 r. W Polsce urodziło się ogółem 331 511 dzieci, a wskaźnik na 1000 ludności wyniósł 8,7‰ (o 0,6 pkt prom. mniej niż w 2020 r.);
- wskaźnik liczby zgonów na 1000 osób wyniósł 13,6‰ (spadek o 0,6 pkt prom.) – średni wskaźnik w Polsce 13,5‰;

⁵ Tamże

→ przyrost naturalny na 1000 osób zmalał z minus 4,9 do minus 6,0 w 2021 r. (w Polsce wystąpił spadek z minus 3,2 do minus 5,5 w 2021 r.).

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Polsce i woj. opolskim w 2010 r. oraz w latach 2018–2021

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.1.3. Migracje ludności

W całym 2021 r. wskaźnik salda migracji (stałej lub czasowej) w Polsce wyniósł 0,1 (w 2020 r. 0,1, a w 2019 r. wynosił 0,2), co oznacza, że do kraju powróciło z zagranicy ok. 3,5 tys. osób.

W woj. opolskim wskaźnik salda migracji w 2021 r. wyniósł -1,1‰ (w 2020 r. -1,1 ‰, a w 2019 r. -1,5 ‰), co oznacza, że z tytułu migracji ubyło w woj. opolskim 1 389 osób, tj. o 270 osób więcej niż rok wcześniej (1 119 w 2020 r., a 1 452 w 2019 r.)

W 2021 r. wśród 1 389 migrantów - poza woj. opolskie wyjechało 764 osób (migracje wewnętrzne), a z Polski wyemigrowało 625 osób (migracje zagraniczne).

Woj. opolskie od lat należy do grupy województw kraju o wysokich ogólnych wskaźnikach migracji (najwyższe wskaźniki mają m. in. województwa: lubelskie, mazowieckie i pomorskie).⁶

1.1.4. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2021 r.⁷

W całym 2021 r. w Polsce:

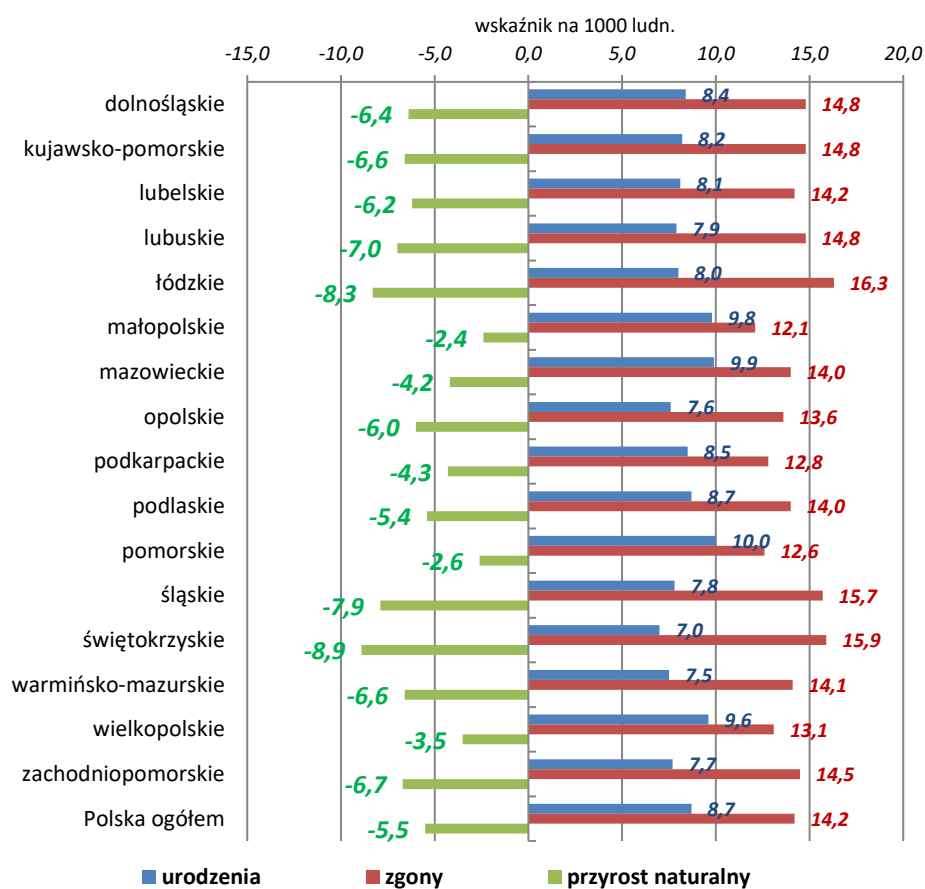
→ wskaźnik urodzeń żywych na 1000 ludności wyniósł średnio 8,7 i był najwyższy w województwach: pomorskim, mazowieckim, małopolskim. Natomiast najmniej dzieci w porównaniu do liczby ludności urodziło się w województwach: świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim i opolskim (7,6).

⁶ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2021 r. Stan w dniu 30 VI, GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stan-i-struktura-ludnosc-i-raz-ruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-2021,6,30.html> (12.05.2022 r.).

⁷ Zob. Stan, ruch naturalny i wędrownokowy ludności w roku 2021 r. według podziału administracyjnego wg stanu w dniu 31 XII 2021., GUS, Warszawa 2022 - Tablice w formacie XLS/X w pliku ZIP GUS <https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/Tables.aspx> (12.05.2022 r.).

- wskaźnik zgonów wyniósł średnio 14,2 i był najwyższy w województwach: łódzkim (16,3) i świętokrzyskim (15,9), a najniższy w województwach: pomorskim (12,6), i małopolskim (12,1). W woj. opolskim wskaźnik zgonów był poniżej średniej krajowej i wynosił 13,6;
- wskaźnik przyrostu naturalnego, wyniósł minus 5,5 i był najniższy w województwach: i świętokrzyskim (-8,9) oraz łódzkim (-8,3), a najwyższy, ale także ujemny w województwach: pomorskim (-2,6) oraz małopolskim (-2,4). Woj. opolskie miało przyrost naturalny o wartości minus 6,0 (poniżej średniej w kraju).

Wykres 3. Wskaźnik urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na 1000 ludności wg województw Polski w 2021 r.

Źródło obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

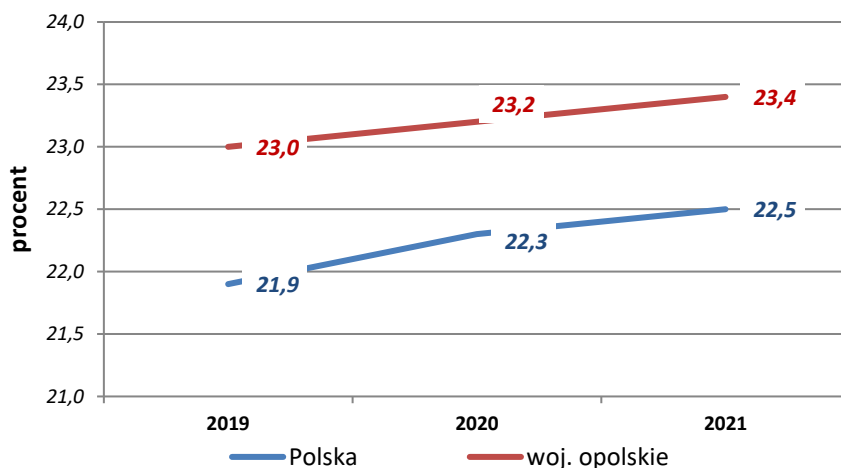
1.1.5 Starzenie się społeczeństwa

W I połowie 2021 r. w woj. opolskim liczba osób w wieku poprodukcyjnym wynosiła 226,6 tys. i była większa o 0,6% niż w 2020 r. oraz o 2,3% - niż w 2019 r. W latach 2019 – 2021 (I poł.) liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 4 956. W I półroczu 2021 r. w województwie opolskim udział osób w wieku poprodukcyjnym wynosił 23,4% i był wyższy niż średni w kraju o 0,9 p. proc.

W latach 2019-2021 (I poł.) w Polsce dynamika przyrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym

była nieco mniejsza niż w woj. opolskim, a udział procentowy tej grupy wiekowej wynosił 22,5%, tj. mniej niż w woj. opolskim.⁸

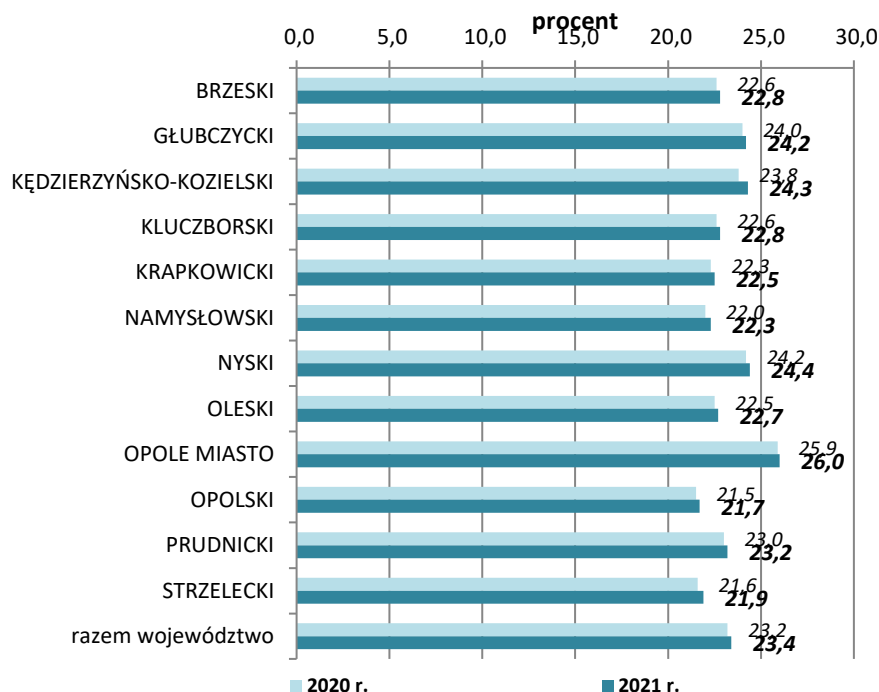
Wykres 4. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym – Polska i woj. opolskie w latach 2019-2021

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

Najwyższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, wśród ogółu mieszkańców województwa odnotowano w Mieście Opolu (26,0%) i powiatach: nyskim (po 24,4%), głubczyckim (24,2) kędzierzyńsko-kozielskim (24,3%), a najniższy w powiatach: opolskim (21,7%) i strzeleckim (21,9%).

Wykres 5. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym w populacji ogółem w woj. opolskim w latach 2020-2021 - wg powiatów

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

⁸ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2021 r. Stan w dniu 30 VI, GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stan-i-struktura-ludnosc-i-ruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-stan-w-dniu-30-06-2021,6,30.html> (12.05.2022 r.).

Według prognoz GUS, mimo ogólnego spadku liczby ludności (o 4,5 mln do 2050 r.), przewiduje się wzrost liczby ludności w wieku 60 lat i więcej (do 10,8 mln w 2030 r. oraz 13,7 mln osób w 2050 r.), co stanowić będzie ok. 40% społeczeństwa.⁹ Województwo opolskie należy do grupy regionów o niekorzystnych wskaźnikach w zakresie struktury ludności według wieku.

Wg GUS (Prognoza ludności Polski na lata 2014-2050) do 2050 r. w woj. opolskim:

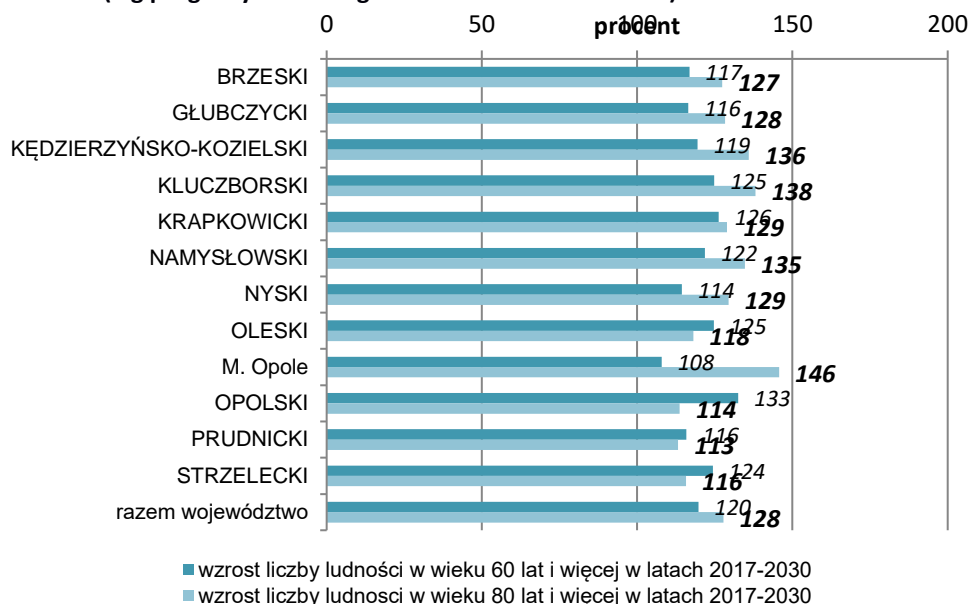
- liczba ludności w wieku 65 lat i więcej wzrośnie do 269 tys., stanowiąc 36,1% mieszkańców;
- mediana wieku ludności (przeciętny wiek), wynosić będzie 56,1 lat (przy średniej w Polsce 52,5 lat);
- liczba osób najstarszych (80 lat i więcej) wzrośnie 2,5-krotnie, stanowiąc 12,2% ludności.

Jednocześnie, w oparciu o powyższą prognozę GUS przygotował analizę o prognozowanej liczbie ludności gmin w Polsce do 2030 r. (opracowaną w 2017 r.).¹⁰ Wynika z niej m. in., że będzie pogłębiał się podział kraju na „centra” i „peryferia”, tzn. będzie postępował odpływ ludności (zwłaszcza w wieku przed- i produkcyjnym) z małych miejscowości i wsi do dużych miast.

W konsekwencji, a także w wyniku innych zjawisk demograficznych (ujemnego przyrostu naturalnego, migracji) do 2030 r. w woj. opolskim:

- liczba mieszkańców spadnie o 7,5%;
- liczba osób w wieku 60 lat i więcej wzrośnie o 20% (w tym najwięcej w powiatach opolskim i krapkowickim);
- liczba osób w wieku 80 lat i więcej wzrośnie o 28% (w tym najbardziej w Mieście Opolu i powiecie kędzierzyńsko-kozielskim);
- udział procentowy 60-latków wzrośnie do 31,4%, a osób w wieku 80 lat i więcej do 6,1%, liczby ludności regionu.

Wykres 6. Wzrost liczby ludności w grupach wieku: 60 lat i więcej oraz 80 lat i więcej, w powiatach woj. opolskiego do 2030 r. (wg prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Prognoza liczby ludności gmin na lata 2017- 2030*, GUS 2017

⁹ *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce w 2018 r.*, GUS, Warszawa, luty 2020 r., s. 13-15 <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/osoby-starsze/osoby-starsze/sytuacja-osob-starszych-w-polsce-w-2018-roku,2,1.html>

¹⁰ Zob. *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030*, GUS, Warszawa sierpień 2017 <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html> (23.05.2022 r.).

1.1.6. Ludność w powiatach woj. opolskiego w latach 2020-2021¹¹

W I połowie 2021 r. – w porównaniu do końca roku 2020 r., we wszystkich powiatach woj. opolskiego spadła liczba ludności (o 3176). Największy spadek mieszkańców odnotowano w powiatach: brzeskim (560 osób) oraz kędzierzyńsko-kozielskim (508 osób). Natomiast niewielki spadek zanotowano w powiecie namysłowskim (o 66 osób) oraz powiecie opolskim (o 133 osoby).

Liczba ludności w tym okresie w poszczególnych powiatach zmniejszyła się w grupach wieku: przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast wzrosła wśród osób w wieku poprodukcyjnym, w tym najbardziej w Mieście Opolu (do 26%) oraz powiatach: nyskim, głubczyckim i kędzierzyńsko-kozielskim, (do 24,4%). Natomiast najmniejszy wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym miały być w powiatach: strzeleckim (21,9%) i opolskim (21,7%).

Tabela 2. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w 2020 r. oraz w I poł. 2021 r. – wg powiatów

Lp.	powiaty	Ludność wg funkcjonalnych grup wieku w 2020 r. oraz w I poł. 2021r.					
		Razem w 2020 r.	Razem w 2021 r.	w tym grupy wieku			udział wieku poprodukcyjnego %
				przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny	
1	BRZESKI	89 282	88 842	15 312	53 312	20 318	22,8
2	GŁUBCZYCKI	45 015	44 723	6 914	26 991	10 818	24,2
3	KĘDZIERZYŃSKO-KOZIELSKI	93 001	92 493	14 105	55 892	22 496	24,3
4	KLUCZBORSKI	65 026	64 714	10 043	39 885	14 786	22,8
5	KRAPKOWICKI	63 196	63 017	9 764	39 050	14 203	22,5
6	NAMYSŁOWSKI	42 543	42 477	7 493	25 518	9 466	22,3
7	NYSKI	134 564	134 166	20 566	80 822	32 778	24,4
8	OLESKI	63 788	63 579	10 248	38 884	14 447	22,7
9	OPOLE MIASTO	127 839	127 561	21 035	73 339	33 187	26,0
10	OPOLSKI	123 532	123 399	19 859	76 783	26 757	21,7
11	PRUDNICKI	54 765	54 457	8 852	32 860	12 645	23,2
12	STRZELECKI	73 923	73 770	11 963	45 665	16 142	21,9
-	razem województwo	976 474	973 298	156 254	589 001	226 424	23,4

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

¹¹ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2021 r. Stan w dniu 30 VI, GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stan-i-struktura-ludnosc-i-ruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-stan-w-dniu-30-06-2021,6,30.html> (12.05.2022 r.).

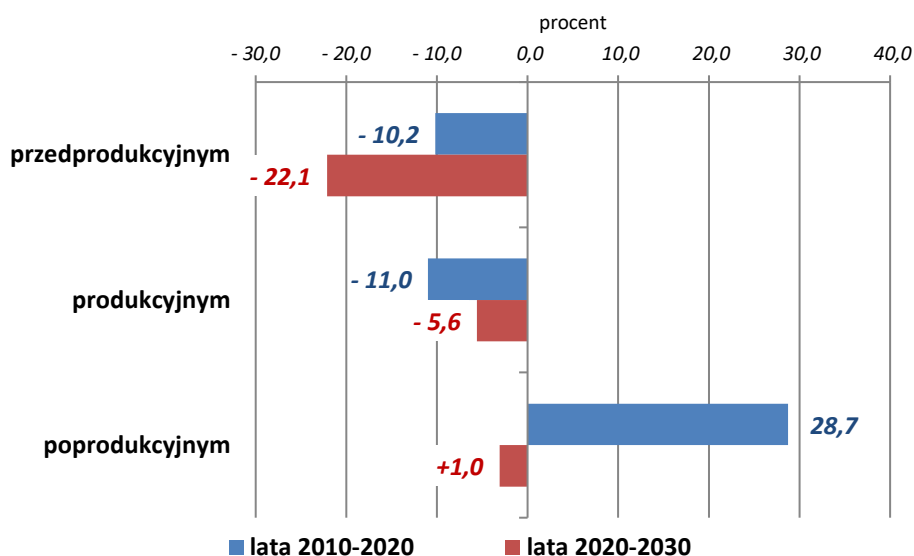
1.1.7. Wybrane wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2019-2021 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

Tabela 3. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2019-2021 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Wybrane wskaźniki demograficzne województwa opolskiego						
		2010 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	Wzrost / spadek w 2021 r. 2010 r.=100%	2030 r.	Wzrost / spadek w 2030 r. 2021 r.=100%
1	Ludność ogółem	1 017 241	982 626	976 774	969 410	-4,7	902 020	-7,0%
2	urodzenia żywe	9 163	8 493	7 951	7 285	-20,5%	5 683	-22,0
3	urodzenia żywe na 1000 ludności	9,0	8,6	8,1	7,5	-1,5 pkt	6,3	-2,7 pkt
4	zgony	9 882	10 694	12 716	13 186	+33,4%	10 644	-13,2%
5	zgony na 1000 ludności	9,7	10,9	13,0	13,5	+3,3 pkt	11,8	+1,7pkt
6	przyrost naturalny	-719	-2 201	-4 765	-5 901	-721,0%	-4 961	-19,2 %
7	przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,7	-2,2	-4,9	-6,1	-5,4 pkt	-5,5	+0,6 pkt
8	saldo migracji stałej na 1000 ludności	-1,8	-1,5	-1,1	-1,4	+0,4 pkt	-2,3	-3,7 pkt

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Opolu – Banku Danych Lokalnych.

Wykres 7. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2010-2020 r. oraz wg prognozy GUS w latach 2020-2030

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Opolu.

Wg prognozy GUS do 2030 r. (w porównaniu do 2020 r.) w woj. opolskim liczba ludności ogółem zmniejszy się o 7,6%, przy czym;

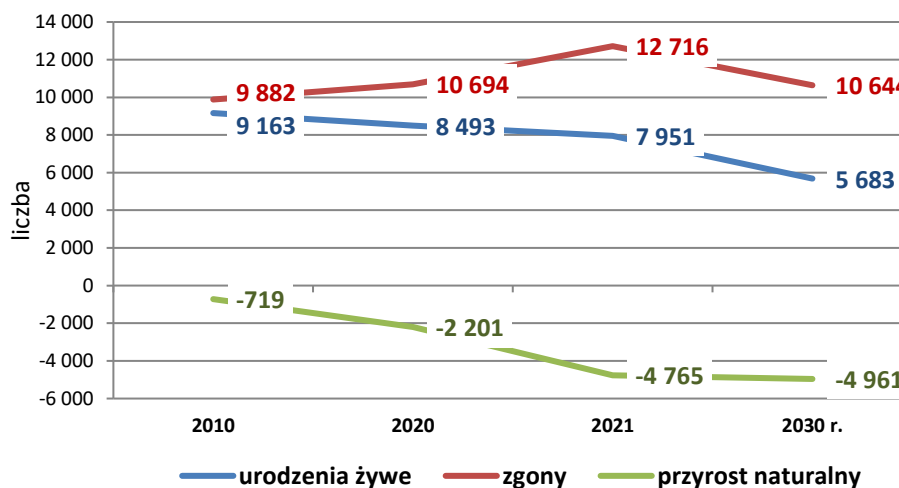
- o 22,1% spadnie liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym;
- o 5,6% spadnie liczba ludności w wieku produkcyjnym;
- o 3,0% spadnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym.

Jednocześnie według tej prognozy w woj. opolskim:

- liczba urodzeń żywych spadnie o 28,5% (wskaźnik urodzeń na 1000 ludności zmniejszy się o 1,8 pkt prom.);

→ o 4,1% spadnie przyrost naturalny (w 2030 r. różnica między urodzeniami a zgonami wynosić będzie minus 4 691, podczas gdy w 2019 r. różnica ta wynosiła minus 2201, a w 2010 r. wynosiła minus 719).

Wykres 8. Zmiany liczby urodzeń żywych, zgonów i przyrostu naturalnego w woj. opolskim w 2010 r. i latach 2020-2021 oraz - wg prognozy GUS - w 2030 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.2. Warunki życia ludności

1.2.1. Sytuacja dochodowa

W 2020r. (brak publikacji GUS części danych za 2021r.) według badania budżetów gospodarstw domowych w woj. opolskim (podobnie jak w latach poprzednich), pomimo pandemii COVID-19, poprawiła się sytuacja materialna gospodarstw domowych¹². Wzrosły dochody gospodarstw domowych, natomiast ich wydatki obniżyły się, w związku z tym wzrosła nadwyżka dochodów nad wydatkami.

W 2020 r. w woj. opolskim przeciętny, miesięczny dochód rozporządzalny na osobę wynosił 1 711,34 zł, tj. był o 1,4% wyższy niż w 2019 r. (o 24,05 zł), natomiast w kraju dochód zwiększył się o 5,5% (o 100,07 zł) w stosunku do 2019 r.

W lutym 2022 r. w woj. opolskim przeciętne, miesięczne wynagrodzenie brutto (w sektorze przedsiębiorstw) wyniosło 5479,17 zł, tj. było wyższe o 9,5% niż w analogicznym okresie w 2021 r.¹³

W 2020 r. najwyższy udział w strukturze wydatków ogółem gospodarstw domowych miały niezmiennie wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe – 26,4% (w kraju – 27,7%). Kolejną ważną grupą wydatków były opłaty z tytułu użytkowania mieszkania lub domu i za korzystanie z nośników

¹² <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-województwie-opolskim-w-2020-r-,-2,8.html> (26.05.2022)

¹³ <https://opole.stat.gov.pl/dla-mediow/informacje-prasowe/sytuacja-spoleczo-gospodarcza-województwa-opolskiego-w-lutym-2022-r-,-10,64.html> (26.05.2022).

energii – 16,6% (w kraju – 18,8%), w dalszej kolejności wydatki na transport, które stanowiły 9,3% (w kraju – 8,8%).¹⁴

W 2020 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w Polsce wzrósł do wysokości 1919 zł (o 5,5% więcej niż w 2019 r.).¹⁵ W 2021 r. dochód ten wzrósł o kolejne 7,5% i wynosił 2061,93 zł.¹⁶

Ponadto z badania Urzędu Statystycznego w Opolu wynika, że w 2020 r. – województwo opolskie zajmowało trzecią lokatę wśród województw ze względu na ocenę sytuacji materialnej gospodarstw domowych dobrej (30,2% gospodarstw), a pierwszą lokatę pod względem oceny raczej dobrej. Ponadto woj. opolskie znalazło się na pierwszym miejscu wśród województw, których gospodarstwa domowe w najmniejszym stopniu oceniły swoją sytuację materialną jako przeciętną (32,7%) oraz dziewiąte miejsce z oceną sytuacji złą (1,0% gospodarstw).¹⁷

1.3. Ubóstwo w Polsce i woj. opolskim¹⁸

1.3.1. Zakres i struktura ubóstwa wg wybranych czynników

Według GUS w 2020 r. w Polsce odnotowano wzrost zasięgu ubóstwa ekonomicznego szacowanego w oparciu o wydatki gospodarstw domowych, ubóstwo skrajne zwiększyło się do 5,2% (z 4,2% w 2019 r.), a ubóstwo ustawowe (wg dochodów określonych zgodnie z ustawą o pomocy społecznej) do 9,1% (w 2019 r. 9,0%). Natomiast w 2020r. ubóstwo relatywne spadło do 11,8% (z 13,0%).

Wg najbardziej aktualnych informacji GUS, w 2019r. **(dane za 2020r. i 2021r. – okres pandemii COVID-19, dot. ubóstwa w podziale na województwa nie zostały dotychczas udostępnione przez GUS)** zasięg ubóstwa w woj. opolskim (wg wszystkich przyjętych granic) także się zmniejszył, kontynuując trend spadkowy zapoczątkowany w 2015 r., mimo, że w latach 2015-2019 zasięg ubóstwa okresami zwiększał się na poziomie kraju (w 2018 r.) i w poszczególnych województwach Polski.

Sukcesywny spadek ubóstwa w woj. opolskim (wg przyjętych granic ubóstwa) od lat sytuuje region w czołówce województw w kraju o najniższych wskaźnikach ubóstwa (w 2019 r. woj. opolskie miało najniższy w Polsce wskaźnik ubóstwa skrajnego oraz jedno z najniższych wskaźników ubóstwa relatywnego i ubóstwa „ustawowego”).

¹⁴ Budżety Gospodarstw domowych w województwie opolskim w 2020 r., Informacja sygnałna Urząd Statystyczny w Opolu, wrzesień 2021 r., <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-województwie-opolskim-w-2020-r-,2,8.html> (26.05.2022).

¹⁵ <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/obwieszczenie-w-sprawie-przecietnego-miesiecznego-dochodu-rozporzadzalnego-na-1-osobe-ogolem-w-2020-roku,294,7.html> (26.05.2022r.).

¹⁶ <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/obwieszczenie-w-sprawie-przecietnego-miesiecznego-dochodu-rozporzadzalnego-na-1-osobe-ogolem-w-2021-roku,294,8.html> (26.05.2022r.)

¹⁷ Budżety Gospodarstw domowych w województwie opolskim w 2018 r., Informacja sygnałna Urząd Statystyczny w Opolu, wrzesień 2019 r., <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-województwie-opolskim-w-2018-r-,2,6.html> (29.04.2020).

¹⁸ Do opracowania tego zagadnienia wykorzystano: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych)* - Informacja sygnałna 28.06.2019 r., Warszawa 2019. oraz innych informacji zamieszczonych na stronie internetowej GUS, w tym w Dziedzicznych Bazach Wiedzy.

Tabela 4. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2017–2020 (wg przyjętych w danym roku granic ubóstwa) - % osób w gospodarstwach domowych

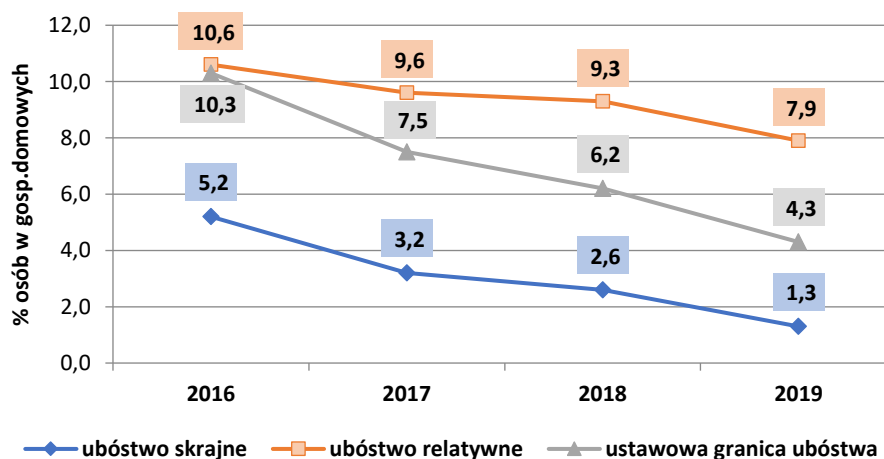
Wyszczególnienie	Odsetek osób w gospodarstwach domowych w Polsce i woj. opolskim, żyjących poniżej:											
	granicy ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)				granicy ubóstwa relatywnego				ustawowej granicy ubóstwa			
	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Zasięg ubóstwa w woj. opolskim	3,2	2,6	1,3	Brak danych	9,6	9,3	7,9	Brak danych	7,5	6,2	4,3	Brak danych
Zasięg ubóstwa w Polsce (średni)	3,2	5,4	4,2	5,2	13,4	14,2	13,0	11,8	10,7	10,9	9,0	9,1
Wartości wskaźnika ubóstwa woj. opolskiego do wskaźnika w Polsce w %	74,4	48,1	30,9	<i>Brak danych</i>	71,6	65,4	60,7	<i>Brak danych</i>	70,1	56,9	47,7	<i>Brak danych</i>
Pozycja woj. opolskiego wśród województw Polski	7	3	1	Brak danych	4	3	2	Brak danych	4	2	2	Brak danych

Źródło: Aneks do opracowania sygnałnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2017 r., GUS, Warszawa 2018 r., Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych) - Informacja sygnałna 28.06.2019 r., Aneks do opracowania sygnałnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r., GUS, Warszawa 2021, oraz Dziedziny Bazy Wiedzy - Warunki Życia Ludności – Ubóstwo według województw http://swaid.stat.gov.pl/WarunkiZyciaLudnosci_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_DBD_WZL_12.aspx (dostęp 01.06.2022 r.)

W 2019 r. wskaźniki ubóstwa w woj. opolskim wynosiły:

- **ubóstwo skrajne** (minimum egzystencji) **dotyczyło 1,3% osób** w gospodarstwach domowych (1 pozycja w kraju) – w Polsce średnio 4,2%. W porównaniu do 2018 r. zakres ubóstwa skrajnego spadł w województwie opolskim o 1,3 pkt proc.;
- **ubóstwo relatywne** (50% przeciętnych wydatków) **dotknęło 7,9%** osób w gospodarstwach domowych (średnio w Polsce 13,0%); woj. opolskie zajęło 2 pozycję w kraju pod względem zasięgu ubóstwa relatywnego (po woj. pomorskim – 6,2%), a wartość tego wskaźnika spadła w porównaniu do 2018 r. o 1,4 pkt proc.;
- **ustawowa granica ubóstwa** (dochody są mniejsze niż wyznaczony próg ustawowy) **objęła 4,3% osób** w gospodarstwach domowych (w Polsce 9,0%), a mniej niż w woj. opolskim było tylko w woj. pomorskim – 4,2%. W porównaniu do 2018 r. zakres ubóstwa „ustawowego” spadł o 1,9 pkt proc.

Wykres 9. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2016-2019 wg wyznaczonych granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dziedziny Bazy Wiedzy - Warunki Życia Ludności – Ubóstwo według województw., GUS, Warszawa 2020.

W latach 2016-2019 zasięg ubóstwa ekonomicznego w woj. opolskim spadł wg wszystkich granic ubóstwa, z tego:

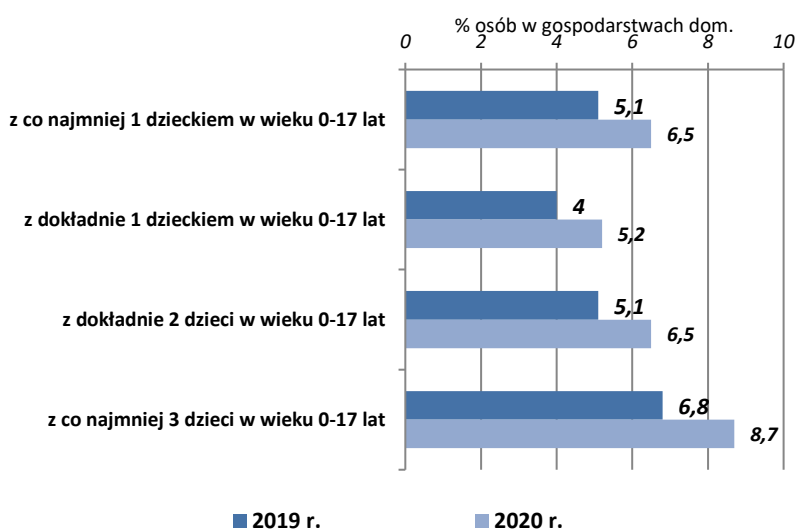
- ✓ ubóstwo skrajne – o 3,9 pkt proc.;
- ✓ ubóstwo relatywne – o 2,7 pkt proc.;
- ✓ wg ustawowej granicy ubóstwa – o 6,0 pkt proc.

1.3.2. Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce – wg grup społecznych i wieku

Z punktu widzenia skuteczności działań, których celem jest ograniczenie skutków ubóstwa, szczególnie ważna jest obserwacja sytuacji gospodarstw domowych żyjących poniżej granicy ubóstwa skrajnego (egzystencjalnego). Zgodnie z danymi GUS do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym należą gospodarstwa domowe:

- ✓ **utrzymujące się z niezarobkowych źródeł dochodów**, szczególnie osób bezrobotnych (najbardziej zagrożone ubóstwem skrajnym są rodziny utrzymujące się z innych niż zarobkowe źródła dochodów – 13,6%) oraz rolnicy – 13,5% i renciści – 8,2%;
- ✓ **o niskim poziomie wykształcenia** (najbardziej zagrożone ubóstwem są gospodarstwa z głową gospodarstwa o wykształceniu co najwyżej gimnazjalnym – 11,9%, lub zasadniczym zawodowym – 7,8%);
- ✓ **z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną** (7,5%);
- ✓ **wielodzietne** (najbardziej zagrożone skrajnym ubóstwem są rodziny wielodzietne z co najmniej trójką dzieci w wieku 0-17 lat – 8,7%, lub rodziny z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu, tj. w wieku 0-14 lat albo 15-25 lat – 5,9%);
- ✓ **mieszkańców wsi**, którzy zagrożeni są ubóstwem skrajnym prawie 4-krotnie częściej (9,5%) niż mieszkańcy miast (2,4%).¹⁹

Wykres 10. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2019 r. i 2020 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat

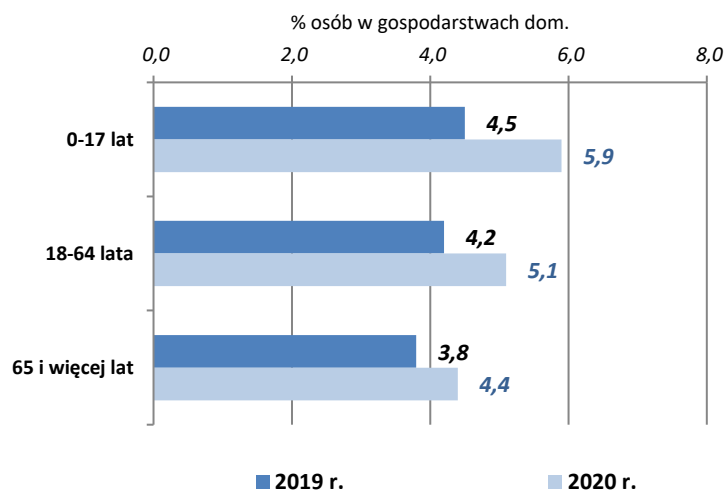

Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r., GUS, Warszawa 2021, s. 7.

¹⁹. Aneks do opracowania sygnalnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r., GUS, Warszawa 2021 r. s. 2-5,

Jednocześnie w 2020 r. – podobnie jak w 2019 r., najniższe zagrożenie skrajnym ubóstwem wystąpiło w gospodarstwach domowych: utrzymujących się z pracy na własny rachunek (2,7%), 1-osobowych (1,4%), małżeństw bez dzieci lub z 1 dzieckiem (mniej niż 1,5%) oraz wśród mieszkańców dużych miast (pow. 200 tys. ludności) – 1,2 % i głową rodziny z wykształceniem wyższym- 1,9%.²⁰

Wykres 11. Zasięg ubóstwa skrajnego wg grup wieku w latach 2019-2020

Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r., GUS, Warszawa 2021 r., s. 7

W latach 2019-2020 najmniejszy wzrost w zakresie ubóstwa skrajnego odnotowano wśród gospodarstw domowych:

- z dziećmi na utrzymaniu (0-17 lat) – wzrost o 1 pkt proc., tj. z 1 dzieckiem (z 4,0% do 5,2%) oraz z 2 dziećmi (z 5,1% do 6,5%);
- bez dzieci w wieku 0-17 wzrost o 0,3% z 3,1% do 3,4%;
- z obecnością osób niepełnosprawnych, w których niepełnosprawna była głowa gospodarstwa (z 5,0% do 6,5%);
- z dziećmi na utrzymaniu (z 1 dzieckiem – z 1,0% do 1,4%);
- z wykształceniem wyższym głowy gospodarstwa domowego o 0,8% (z 1,1% do 1,9%);

Spadek w zakresie ubóstwa skrajnego odnotowano tylko wśród mieszkańców miast o 0,2% w miastach o liczbie mieszkańców 200-500 tys. oraz w miastach o liczbie mieszkańców 20-100 tys.

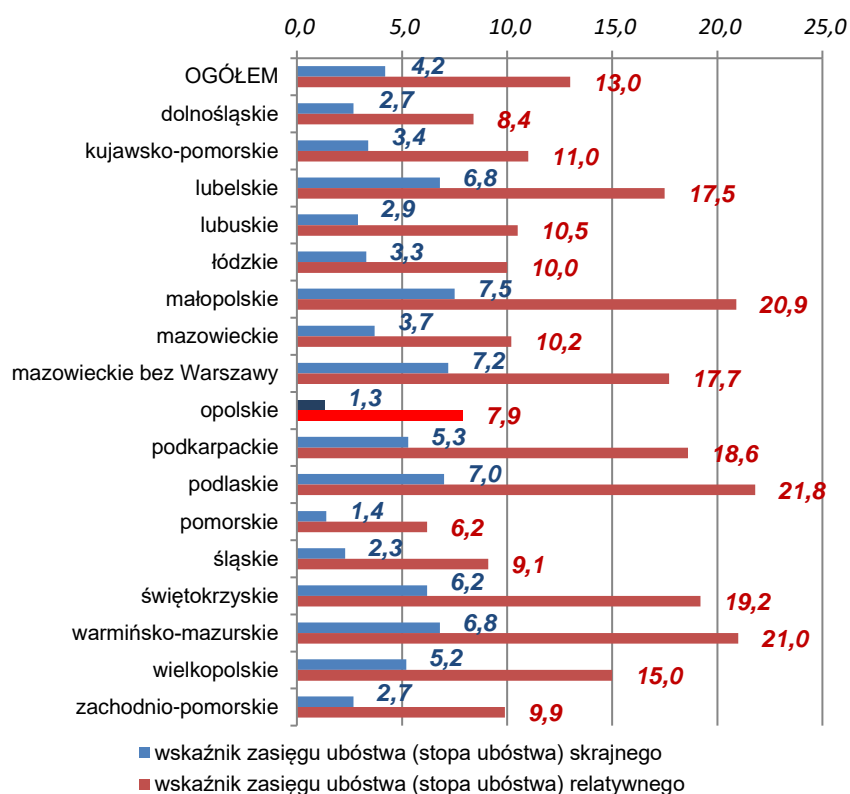
Natomiast w 2019r. ubóstwem skrajnym najbardziej zagrożeni byli (pow. 7% osób w gospodarstwach domowych) mieszkańcy trzech województw: małopolskiego (najwięcej – 7,5%), podlaskiego (7,0%) i mazowieckiego (bez Warszawy) – 7,2%, a najmniej mieszkańcy województw: opolskiego (1,3%), pomorskiego (1,4%) i śląskiego (2,3%).

W 2019r. ubóstwo relatywne było najniższe (poniżej 10%) w województwach: pomorskim, opolskim, dolnośląskim, śląskim i zachodniopomorskim, a najwyższe (pow. 20%) w województwach: podlaskim (najwięcej – 21,8%), warmińsko-mazurskim (21%) oraz małopolskim (20,9%).²¹

²⁰ Tamże

²¹ Aneks do opracowania sygnalnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 r., GUS, Warszawa 2020, s. 7

Wykres 12. Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego i relatywnego w Polsce w 2019 r. - wg województw

Źródło: Opracowano na podstawie *Aneks do opracowania sygnałnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 r.*, GUS, Warszawa 2020 r.,

1.4 Bezrobocie rejestrowane i wg BAEL w woj. opolskim w latach 2020-2021

Wg stanu na 31 grudnia 2021 r. w woj. opolskim zarejestrowano 21 535 osób bezrobotnych. Po roku chwilowego wzrostu liczby bezrobotnych w województwie spowodowanego pandemią COVID-19 nastąpił spadek w stosunku do 2020 r. o 3 441 osób, tj. o 13,8%.

Stopa bezrobocia wyniosła 6,0% (w 2020 r. – 6,9%, a w 2019 r. – 5,8%), co sytuowało woj. opolskie na 9 miejscu w kraju (wyższą stopę bezrobocia miało siedem województw).

Średni wskaźnik stopy bezrobocia w Polsce był niższy niż w woj. opolskim i wyniósł 5,4% (w 2020 r. – 6,2%, a w 2019 r. – 5,2%).

W 2021 r. - podobnie jak w ubiegłych latach, mimo spadku wskaźników bezrobocia, najwyższą stopę bezrobocia miały powiaty: głubczycki (9%, w 2020 r. – 10,2%), namysłowski (8,6%, w 2020 r. – 8,6%) i prudnicki (8,5% 2020r. – 10%), a najniższą Miasto Opole (3,2% w 2020 r. - 3,7%).

W 2021 r. - liczba bezrobotnych zmalała we wszystkich powiatach woj. opolskiego.

Największy spadek liczby bezrobotnych w 2021 r. wystąpił w powiatach: nyskim (595 osób) i Mieście Opolu (506 osób) oraz opolskim (475 osób), a najmniejszy w powiatach namysłowskim (10 osób) i brzeskim (145 osób).

W 2021 r. zmalała stopa bezrobocia w skali całego woj. opolskiego, z wyjątkiem powiatu namysłowskiego, gdzie została na tym samym poziomie.

Spadek stopy bezrobocia w powiatach, w stosunku do 2020 r. - waha się od 0,5 pkt proc. (pow. Brzeski, Miasto Opole) do 1,5 pkt. proc. (pow. prudnicki).

Tabela 5. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2019-2021

Lp.	Powiat	Liczba bezrobotnych według stanu na 31 grudnia					Stopa bezrobocia w proc.*			
		2019 r.	2020 r.	2021r.	Wzrost/spadek liczby bezrobotnych w 2021 r. w stosunku do 2020 r. - liczba	Wzrost/spadek w 2021 r. w % 2020 r.=100%	2019 r.	2020 r.	2021 r.	Wzrost/spadek w pkt. procentowych w stosunku do 2020 r.
1.	brzeski	2 156	2 447	2 302	-145	94,1	7,7	8,8	8,3	-0,5
2.	głubczycki	1 379	1 573	1 311	-262	83,3	8,9	10,2	9	-1,2
3.	kędzierzyńsko-kozielski	2 476	2 758	2 497	-261	90,5	7,3	8,3	7,6	-0,7
4.	kluczborski	1 475	1 765	1 500	-265	85	7,1	8,5	7,4	-1,1
5.	krapkowicki	1 457	1 569	1 408	-161	89,7	5,4	5,9	5,3	-0,6
6.	namysłowski	1 067	1 234	1 224	-10	99,2	8	8,6	8,6	0
7.	nyski	2 981	3 757	3 162	-595	84,2	7,2	9	7,6	-1,4
8.	oleski	1 006	1 192	986	-206	82,7	4	4,8	4	-0,8
9.	opolski	1 926	2 598	2 123	-475	81,7	5,5	7,4	6,1	-1,3
10.	prudnicki	1 495	1 676	1 451	-225	86,6	8,9	10	8,5	-1,5
11.	strzelecki	1 300	1 431	1 101	-330	76,9	5,1	5,4	4,2	-1,2
12.	Miasto Opole	2 230	2 976	2 470	-506	83	2,7	3,7	3,2	-0,5
Woj. opolskie - razem		20 948	24 976	21 535	-3 441	86,2	5,8	6,9	6	-0,9

* stan na 31 grudnia

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Analizy sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2019, 2020, 2021r.*, WUP w Opolu oraz Banku Danych Lokalnych GUS – Baza Dziedzicowa: Rynek pracy (26.05.2022 r.).

Po roku wzrostu liczby bezrobotnych, na który wpływ miała pandemia COVID-19, (w tym okresowe zakazy lub ograniczenia działalności części branż gospodarki, szczególnie związanych z handlem, kulturą, zakwaterowaniem i gastronomią oraz innymi usługami życia codziennego), w 2021r. nastąpił jej spadek. Wpływ na taką sytuację miało zmniejszenie obostrzeń sanitarnych, a także umożliwienie wykonywania pracy poza miejscem jej stałego wykonywania, czyli pracy zdalnej, z której na koniec 2021r. korzystało 6,9 % ogólnej liczby osób pracujących.²² W czwartym kwartale 2021r. wystąpił wzrost liczby nowo utworzonych oraz zlikwidowanych miejsc pracy (po ponad 20%), a na jedno zlikwidowane miejsce pracy przypadało 1,7 nowo utworzonych miejsc.²³

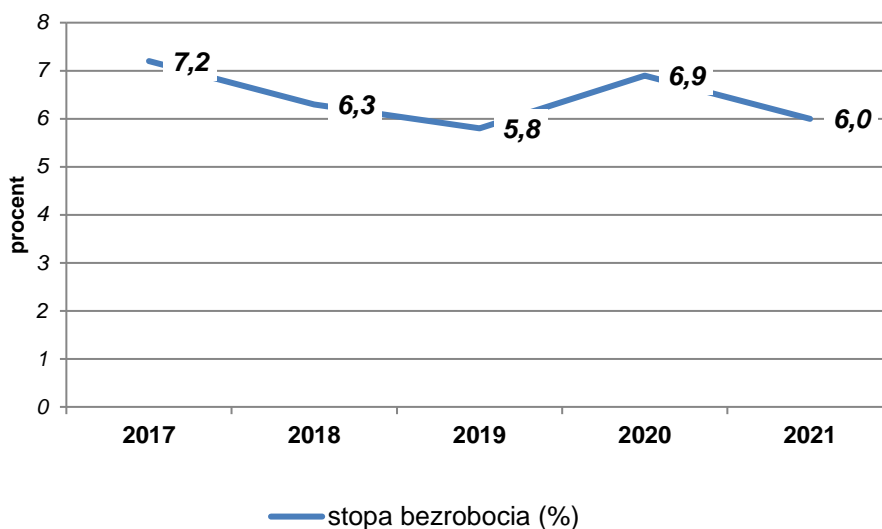
W 2021r. w województwie opolskim utworzono 11 tys. nowych miejsc pracy (o 6,6 % więcej niż w 2020r.), z tego 88,9% w sektorze prywatnym. Natomiast zlikwidowano 4,5 tys. miejsc pracy (o 60,4 % mniej niż w 2020r.) – przed wszystkim w sektorze prywatnym (90,9%).²⁴

²² Zob. *Wpływ epidemii COVID-19 na wybrane elementy rynku pracy w IV kwartale 2021 r.*, GUS, Informacje sygnałne 10.03.2022 r., <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/popyt-na-prace/wplyw-epidemii-covid-19-na-wybrane-elementy-ryнку-pracy-w-polsce-w-czwartym-kwartale-2021-r-,4,8.html> (27.05.2022 r.)

²³ Zob. *Popyt na pracę w czwartym kwartale 2021 r.*, GUS, Informacje sygnałne 10.03.2022 r., <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/popyt-na-prace/popyt-na-prace-w-czwartym-kwartale-2021-roku,2,44.html> (27.05.2022 r.)

²⁴ Zob. *Popyt na pracę w województwie opolskim w 2021 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu, Informacje sygnałne 14.04.2022 r., <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnałne/praca-wynagrodzenie/popyt-na-prace-w-województwie-opolskim-w-2021-r-,2,6.html> (27.05.2022 r.).

Wykres 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. opolskim w latach 2017 – 2021

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych WUP w Opolu oraz GUS (za lata 2017-2021)

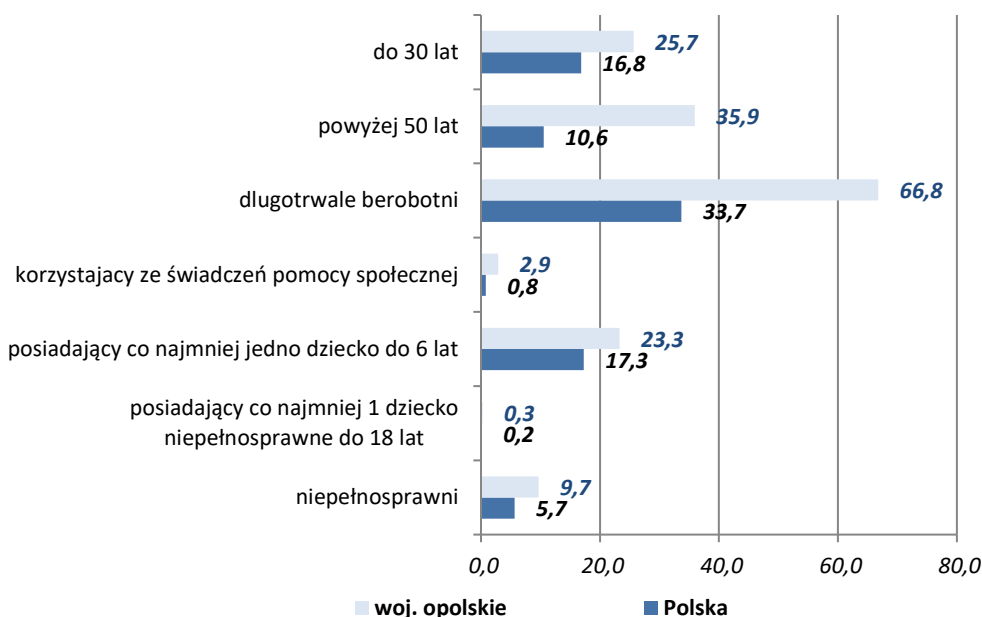
W 2021 r., wśród bezrobotnych w woj. opolskim, będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy²⁵:

- 25,7% to osoby do 30 lat (o 1,3 p. proc. więcej niż 2020 r.) - w Polsce 16,8%;
- 35,9% to osoby powyżej 50 lat (o 6,7 p. proc. więcej niż 2020 r.) - w Polsce 10,6%;
- 66,8% to długotrwale bezrobotni, tj. o 17,8 p. proc. więcej niż w 2020 r. (przez ostatnie 24 miesiące co najmniej 12 miesięcy mieli status osoby bezrobotnej) – w Polsce 33,7%;
- 2,9% to bezrobotni korzystający ze świadczeń pomocy społecznej (o 0,5 p. proc. więcej niż w 2020 r.) - w kraju 0,8%;
- 23,3% to osoby posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 lat (więcej o 4,1 p. proc. w stosunku do 2020 r.) - w Polsce 17,3%;
- 0,3% to bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 lat, (mniej o 0,1% w stosunku do 2020 r.) - w Polsce 0,2%;
- 9,7% to niepełnosprawni (o 3,3 p. proc. więcej niż w 2020 r.) – w kraju 5,7%²⁶.

²⁵ Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy wymienione są w art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2021 poz.1100.).

²⁶Bezrobocie rejestrowane. I-IV kwartał 2021 roku GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/bezrobocie-rejestrowane-i-iv-kwartał-2021-roku,3,49.html> (30.05.2022 r.).

Wykres 14. Grupy bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w Polsce i woj. opolskim w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS i WUP w Opolu za 2021 r.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)²⁷ w IV kwartale 2021 r. **współczynnik aktywności zawodowej** ludności w woj. opolskim wyniósł 57,8%, tj. o 3,2 p. proc. więcej w relacji do analogicznego okresu 2020 r. W 2021 r. na każde na 1000 pracujących przypadało 772 osób niepracujących (w III kwartale 2021 r. – 734, w IV kwartale 2020 r. – 848, a w IV kwartale 2010 r. – 1075).²⁸

W Polsce współczynnik aktywności zawodowej ludności w IV kw. 2021 r. wyniósł 58% (o 0,2 pkt proc. więcej niż w woj. opolskim).

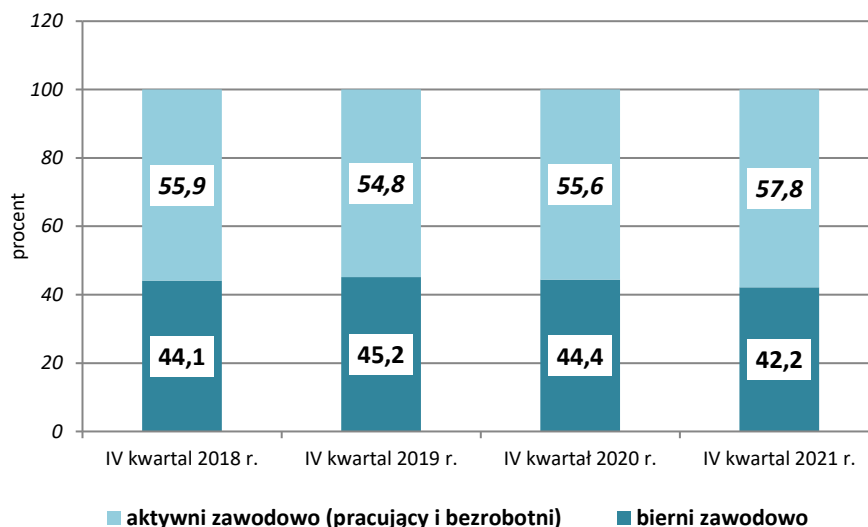
Wyższy współczynnik aktywności zawodowej w woj. opolskim wyższy odnotowano wśród mężczyzn (66,8%) niż kobiet (49,5%). W porównaniu do 2020 r. współczynnik aktywności zawodowej dla mężczyzn wzrósł o 1,5 p. proc., a kobiet wzrósł o 2,8 pkt proc.

Większą aktywność zawodową wykazują mieszkańcy miast – 56,2% (w 2020 r. – 55,1%), niż wsi – 59,6% (w 2020 r. 55,9%).

²⁷ Aktywność Ekonomiczna Ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2021 r., Urząd Statystyczny w Opolu, 31.03.2022 r.

²⁸ Współczynnik aktywności zawodowej ludności określa udział pracujących i bezrobotnych (aktywnych zawodowo) w liczbie ludności w wieku 15 i więcej lat (aktywnych i biernych zawodowo).

Wykres 15. Wskaźniki BAEL w woj. opolskim w IV kwartale roku w latach 2018-2021

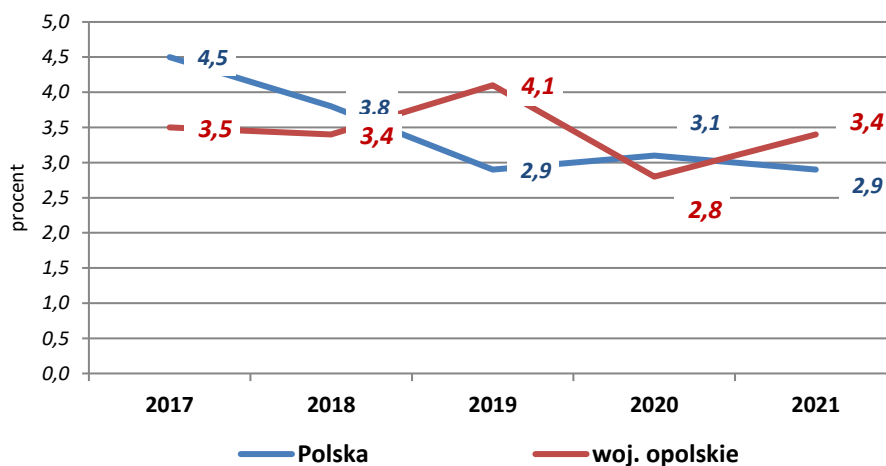
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2018 r., 2019 r., 2020 r. i 2021 r.*,

Stopa bezrobocia dla ludności w wieku 15 lat i więcej według BAEL w IV kwartale 2021 r. wynosiła 2,9% i była niższa niż w poprzednim kwartale, rok wcześniej oraz niższa w porównaniu z analogicznym okresem 2010 r. (odpowiednio: o 0,1 p. proc., o 0,2 p. proc. i o 6,3 p. proc.).

W IV kwartale 2021 r. stopa bezrobocia w woj. opolskim według BAEL ogółem wyniosła 3,4% (pozostała na tym samym poziomie jak w poprzednim kwartale).

W porównaniu z IV kw. 2020 r. stopa bezrobocia ogółem zwiększyła się (o 0,6 p. proc.).²⁹

Wykres 16. Stopa bezrobocia według BAEL w Polsce i woj. opolskim w latach 2017-2021 (IV kwartał)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS *Kwartalna informacja o rynku pracy* za lata 2017, 2018, 2019, 2020 i 2021.

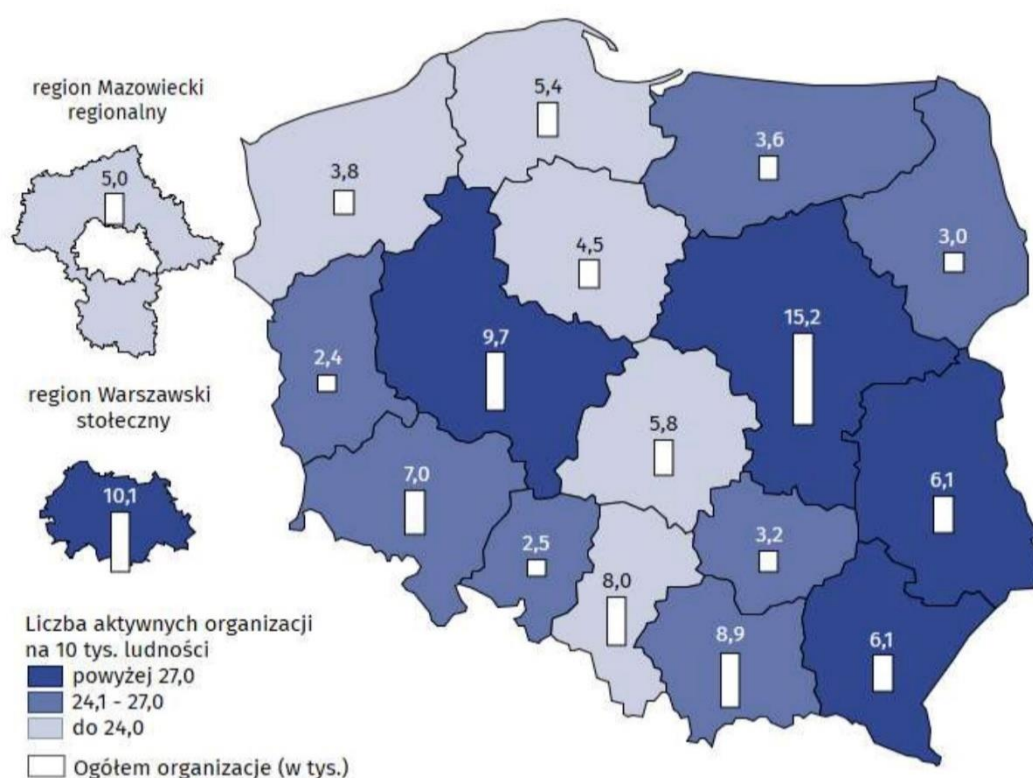
²⁹Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2020 roku, GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-bezrobotni-bierni-zawodowo-wg-bael/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-polski-iv-kwartał-2020-roku,4,40.html> (30.05.2022 r.)

1.5. Trzeci sektor

1.5.1. Liczba i struktura organizacji *non-profit* w Polsce i woj. opolskim

W 2020 r. na terenie Polski aktywnie działało 95,2 tys. rejestrowanych organizacji *non-profit*. Organizacji mających osobowość prawną stowarzyszeń i organizacji społecznych, fundacji, podmiotów wyznaniowych, kół gospodyń wiejskich oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego. Najliczniejszą grupę stanowiły stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne - 66,8 tys. tj. 70,1%, fundacje - 16,0 tys. tj. 16,8%. W 2020 r. po raz pierwszy w badaniu uwzględnione zostały koła gospodyń wiejskich, które stanowiły 8,9% tj. 8,5 tys.³⁰

Mapa 1. Liczba rejestrowanych organizacji *non-profit* aktywnych w 2020r. – wg województw

Źródło: Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych, kół gospodyń wiejskich oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2020 r. – wyniki wstępne, Informacja sygnałna GUS, 21.12.2021r. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoleczna-wolontariat/gospodarka-spoleczna-trzeci-sektor/dzialalnosc-stowarzyszen-i-podobnych-organizacji-spolecznych-fundacji-spolecznych-podmiotow-wyznaniowych-oraz-samorzadu-gospodarczego-i-zawodowego-w-2020-r-wyniki-wstepne,3,9.html> (03.06.2022 r.).

Natomiast według najnowszych danych Stowarzyszenia Klon/Jawor oraz danych GUS w Polsce w 2021 r. zarejestrowanych było 31 tys. fundacji i 107 tys. stowarzyszeń. Jednak aktywną działalność prowadzi tylko część z nich (wg szacunków jest to ok. 50%), pozostałe - mimo iż są nadal zarejestrowane nie prowadzą działalności. Szacuje się, że liczba aktywnie działających organizacji obejmuje 70 tys. podmiotów, tj. organizacji mających osobowość prawną, stowarzyszeń i podobnych organizacji

³⁰ Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych, kół gospodyń wiejskich oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2020 r. – wyniki wstępne, Informacja sygnałna GUS, 21.12.2021r. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoleczna-wolontariat/gospodarka-spoleczna-trzeci-sektor/dzialalnosc-stowarzyszen-i-podobnych-organizacji-spolecznych-fundacji-spolecznych-podmiotow-wyznaniowych-oraz-samorzadu-gospodarczego-i-zawodowego-w-2020-r-wyniki-wstepne,3,9.html> (03.06.2022 r.) s. 1.

społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego (bez organizacji pracodawców i związków zawodowych). Pomiędzy 2010 r. a 2021 r. liczba aktywnych organizacji zmalała o 12,6% (z 80,1 tys. do 70 tys.)³¹

Z danych GUS, wynika, że aktywnych organizacji pozarządowych jest w woj. opolskim ok. 2,5 tys., a na 10 tys. mieszkańców przypada prawie 26 organizacji pozarządowych. Oznacza to, że woj. opolskie plasuje się (podobnie jak w latach ubiegłych) na ok. 9-11 miejscu pod względem wskaźnika liczba aktywnych organizacji III sektora w Polsce (najwyższy wskaźnik na 10 tys. ludności mają: rejon warszawski stołeczny oraz województwa wielkopolskie, lubelskie i podkarpackie – pow. 27 aktywnych organizacji, a najmniej województwa: zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, łódzkie i śląskie – mniej niż 24 organizacje pozarządowe.

Spśród wszystkich zarejestrowanych w 2021r. organizacji pozarządowych w Polsce najwięcej (35%) działa w obszarze sportu, rekreacji, turystyki i hobby. Kolejnymi dziedzinami działalności organizacji są:

- kultura i sztuka – 15%;
- edukacja, wychowanie, badania naukowe – 14%;
- usługi socjalne, pomoc społeczna – 7%;
- ochrona zdrowie, rozwój lokalny – po 6%;
- ochrona środowiska i ekologia – 4 %;
- podtrzymywanie tożsamości narodowej - 3%;
- inne (m.in. sprawy zawodowe, badania naukowe, religia, rynek pracy, wsparcie dla instytucji, organizacji pozarządowych, prawa człowieka, ratownictwo) – 10%.³²

W swoich działaniach organizacje współpracują z wieloma partnerami. Do najczęstszych partnerów stowarzyszeń i fundacji zaliczamy:

- organizacje pozarządowe w Polsce – 88%;
- lokalną społeczność – 84%;
- samorząd gminny – 83%;
- biznes – 65%.³³

1.6. Infrastruktura społeczna – wybrane elementy

1.6.1. Lokale socjalne ³⁴

W 2021 r. liczba lokali (mieszkań) socjalnych w gminach woj. opolskiego wyniosła 3 370 (bez zmian względem poprzedniego roku). Spadek liczby lokali socjalnych w poprzednich latach spowodowany był zmianami ustawowymi obejmującymi m.in.:

³¹ Kondycja organizacji pozarządowych- najważniejsze fakty <https://fakty.ngo.pl/raporty/kondycja-organizacji-pozarządowych-2021-najważniejsze-fakty> (03.06.2022 r.) s. 5.

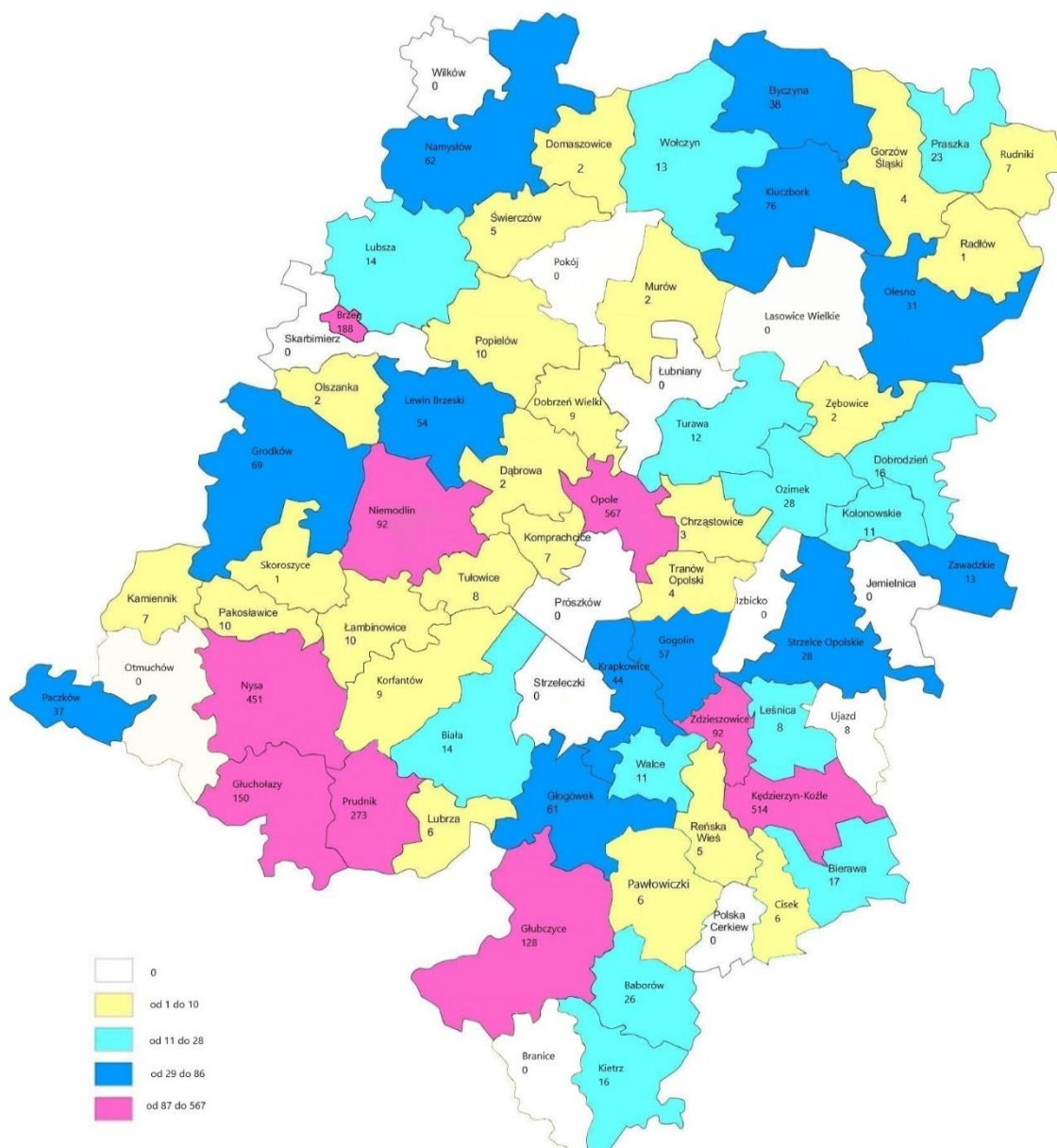
³² Tamże, s.7

³³ Tamże, s.13

³⁴ Lokal socjalny to lokal nadający się do zamieszkania (ze względu na wyposażenie i stan techniczny), wydzielony z zasobu mieszkaniowego gminy, przeznaczony dla osób z wyrokiem eksmisyjnym lub znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej. Zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy, w tym lokali socjalnych, reguluje ustawa z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U.2020.0.611 t.j.) Zasady najmu lokalu socjalnego szczegółowo określają uchwały rady gminy, w tym wysokość dochodów gospodarstwa domowego uprawniające do ubiegania się o taki lokal. Jednocześnie najem lokalu socjalnego jest zawsze zawierany na czas określony (nie mogą być to umowy bezterminowe). Do grupy szczególnie chronionych osób, którym sąd przyznaje prawo do lokalu socjalnego w przypadku eksmisji, należą kobiety w ciąży, dzieci, niepełnosprawni, ubezwłasnowolnieni, ciężko chorzy i zamieszkujący z nimi opiekunowie, bezrobotni, emeryci i renciści, którzy spełniają kryteria do otrzymania świadczenia z pomocy społecznej. Wg gmin w 2019 r. bez wskazania lokalu socjalnego sądy orzekły 199 eksmisji.

- wprowadzenie najmu lokali mieszkalnych, w tym najmu socjalnego, z czym wiąże się rezygnacja z pojęcia „lokal socjalny” oraz konieczność wydzielenia lokali na najem socjalny z mieszkaniowego zasobu gminy;
- obowiązek uregulowania w uchwale rady gminy zasad wynajmowania lokali, wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, w tym warunków, jakie musi spełniać lokal dla niepełnosprawnych;
- nałożenie na osoby ubiegające się o najem lokalu z mieszkaniowego zasobu gminy obowiązku składania deklaracji o wysokości dochodów gospodarstwa domowego i oświadczenia o stanie majątkowym.³⁵

Mapa 2. Liczba mieszkań socjalnych (lokali) w gminach woj. opolskiego w 2021 r.

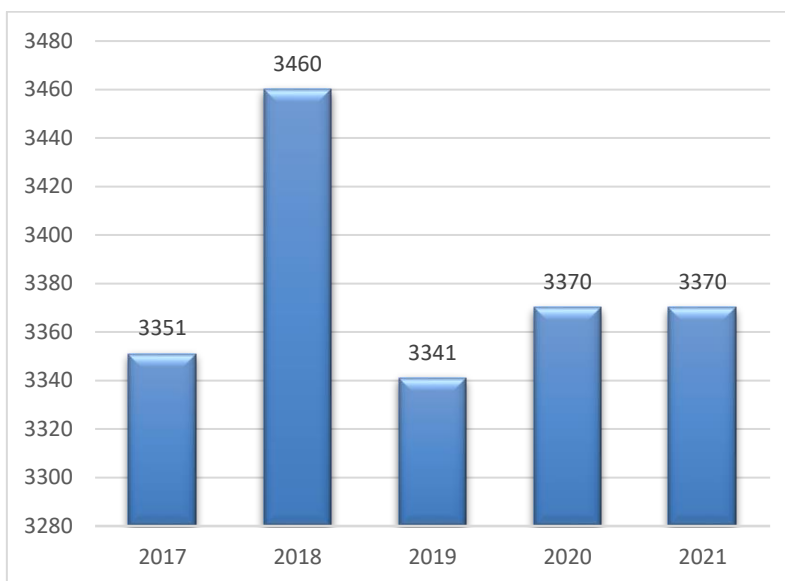
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2021 r.

³⁵ Zob. Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych, ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 poz. 611 t.j.).

Najwięcej lokali socjalnych (powyżej 100) – podobnie jak w latach poprzednich, ma 6 gmin województwa, tj. Miasto Opole (567 - najwięcej) i gmina miejska (Kędzierzyn-Koźle – 514) oraz część gmin miejsko-wiejskich znajdujących się na południu województwa (Nysa – 451, Prudnik – 273, Głuchołazy – 150 i Głubczyce – 128) oraz gmina miejska Brzeg (188). W grupie posiadających od 11 do 28 lokali socjalnych jest 13 gmin, a w grupie gmin mających od 29 do 86 lokali jest 12 gmin. 10 i mniej lokali mają w swoich zasobach 24 gminy (głównie wiejskich), a 13 gmin nie posiada żadnego lokalu socjalnego.

Lokale socjalne posiadają w swoich zasobach głównie ośrodki miejskie (największe miasta województwa opolskiego), a ich brak lub minimalna liczba występuje przede wszystkim w gminach wiejskich.

Wykres 17. Liczba lokali socjalnych w woj. opolskim w latach 2017-2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2017 r., 2018 r. i 2019 r. i 2020 r. i 2021 r.

W latach 2017-2018 liczba lokali socjalnych w woj. opolskim wzrosła o 109 (z 3 351 do 3 460). W 2019 r. ich liczba zmniejszyła się o 119 w stosunku do roku 2018, a w 2021 r. zmniejszyła się o kolejne 159, co ma związek ze wskazaną nowelizacją przepisów lokalowych i wprowadzania najmu socjalnego mieszkań i lokali, będących w zasobie komunalnym gminy. Jednocześnie - nadal w 8 gminach brak jest tego typu lokali.

W 2020 r. (po korekcie danych za rok 2020 r. w OZPS) i 2021 r. liczba lokali socjalnych wyniosła 3370 r. i podobnie jak w ubiegłych latach, liczba lokali socjalnych w woj. opolskim była mniejsza niż liczba oczekujących. Według gmin na mieszkanie socjalne w 2021 r. oczekiwały 1419 osoby/rodziny.

1.6.2. Żłobki i kluby dziecięce³⁶

Wg stanu na 13 maja 2022 r w woj. opolskim były 123 placówki opieki żłobkowej, w tym 117 żłobków na 5 884 miejsc i 6 klubów dziecięcych na 93 miejsca (wg rejestru MRPIPS publikowanego na bieżąco)³⁷.

łącznie w woj. opolskim jest 5 946 miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3.³⁸

W porównaniu do maja 2021 r. (stan wskazany w ubiegłorocznej *Ocenie*) liczba żłobków wzrosła o 7 (ze 116 do 123), a liczba klubów dziecięcych zmalała się o 2 (z 8 do 6). W związku ze wzrostem liczby żłobków, liczba miejsc zwiększyła się o 645 (z 5 301 do 5 946), zmalała natomiast w klubach dziecięcych o 17 (z 110 do 93).

Tabela 6. Żłobki i kluby dziecięce w woj. opolskim w woj. opolskim w maju 2022 r. – wg powiatów

Lp.	Powiat	Żłobki i kluby dziecięce w powiatach woj. opolskiego				Razem		Wskaźnik liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych (na 10 tys. ludności)
		Żłobki	Liczba miejsc w żłobkach	Kluby dziecięce	Liczba miejsc w klubach dziecięcych	Liczba jednostek	Liczba miejsc	
1	brzeski	8	458	2	45	10	503	56,5
2	głubczycki	6	285	0	0	6	285	63,8
3	kędzierzyńsko-kozielski	8	468	1	13	9	481	52,0
4	kluczborski	6	180	0	0	6	180	27,8
5	krapkowicki	6	265	0	0	6	265	42,1
6	namysłowski	3	210	0	0	3	210	49,4
7	nyski	16	709	1	5	17	714	53,2
8	oleski	7	302	0	0	7	302	47,5
9	opolski	16	597	1	20	17	617	50,0
10	prudnicki	4	124	0	0	4	124	22,8
11	strzelecki	9	341	1	10	10	351	47,6
12	Opole Miasto	28	1945	0	0	28	1945	152,5
Razem woj.		117	5 884	6	93	123	5 946	61,1

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Rejestru żłobków i klubów dziecięcych* Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – portal informacyjno-usługowy emp@tia (13.05.2022 r.).

Najwyższy wskaźnik liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych do liczby ludności w powiatach woj. opolskiego ma niezmiennie Miasto Opole 152,5 (co oznacza, że na każde 10 tys. ludności przypadają ponad 152 miejsca w tych placówkach), a najniższy jest w powiecie prudnickim (22 miejsca).

Średni wskaźnik liczby miejsc w placówkach opieki żłobkowej w woj. opolskim wynosi 61,1 (wysoki wskaźnik mają jeszcze w województwie dwa powiaty: głubczycki i nyski, co wskazuje, że na wielkość tego wskaźnika dominujący wpływ ma Miasto Opole).

³⁶ Zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2021 r., poz. 75 t.j.) opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 organizowana jest w formie żłobka, oddziału żłobkowego w przedszkolu, klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię.

³⁷ *Rejestr żłobków i klubów dziecięcych*, zamieszczony w Portalu informacyjno-usługowy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej emp@tia, <https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow> (13.05.2022 r.).

³⁸ Bez opiekunów dziennych i niań.

2. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2021 r.

W 2021 r. - w obszarze pomocy i integracji społecznej – Samorząd Województwa Opolskiego realizował zadania polegające na promowaniu i wdrażaniu celowych programów poprawiających skuteczność pomocy społecznej, a także inspirowaniu i wsparciu samorządu terytorialnego oraz podmiotów III sektora w rozwoju usług społecznych, w tym lokalnej infrastruktury.

W szczególności była to realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020, finansowanego ze środków UE oraz programów operacyjnych na poziomie centralnym służących poprawie skuteczności pomocy społecznej oraz instytucji systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, a także sektora ekonomii społecznej.

2.1 Realizacja RPO WO 2014-2020 w obszarze integracji społecznej

W ramach realizacji RPO WO 2014-2020 realizowane były projekty polegające na bezpośrednim wsparciu osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób starszych, z niepełnosprawnościami, bezrobotnych, rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz dzieci i młodzieży umieszczonej w systemie pieczy zastępczej. W okresie od 31 marca 2021 r. do 31 marca 2022 r. realizowanych było lub nadal jest 131 projektów, w ramach których wsparcie otrzyma bądź otrzymało **prawie 16 tys. osób. Wartość projektów wynosi 245 346 tys. zł, w tym dofinansowanie UE 202 603 tys. zł.**

Tabela 7. Projekty realizowane w ramach RPO WO na lata 2014-2020³⁹ w Priorytecie 8. *Integracja społeczna*

Lp.	Obszar wsparcia	Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem w projektach realizowanych w ramach RPO WO 2014-2020 - w zakresie EFS (wsparcie bezpośrednie osób) w okresie 31.03.21r. - 31.03.22r. stan na 31 marca 2022 r.			
		Liczba projektów	Liczba uczestników/ miejsc/podmiotów	wartość projektu (tys. zł)	dofinansowanie UE (tys. zł)
1	8.1. dostęp do usług zdrowotnych i społecznych ogółem, w tym:	105	12 706	188 143	159 978
2	<i>usługi zdrowotne i społeczne dla seniorów, osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym</i>	82	7 055	103 384	88 120
3	<i>usługi zdrowotne dla matki i dziecka</i>	6	392	28 994	24 581
4	<i>usługi społeczne i zdrowotne w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej</i>	17	5 259	55 765	47 277
5	8.2. włączenie społeczne	21	1 325	25 276	21 474
6	8.3. ekonomia społeczna	2	1 732	13 103	11 138
7	10.1.2. infrastruktura usług społecznych	3	X	18 824	10 013
8	Razem (wiersze 1+ 6+7+8)	131	15 763	245 346	202 603

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji przekazanej przez Departament Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO oraz Wojewódzki Urząd Pracy, marzec 2022 r.

³⁹ Oprócz ww. priorytetów SWO realizuje również projekty w ramach priorytetu 10.1.1 *Infrastruktura usług zdrowotnych* (doposażenie oddziałów szpitalnych) oraz w ramach priorytetu 10.2 *Inwestycje wynikające z Lokalnych Planów Rewitalizacji* – działania polegające na rewitalizacji obszarów miejskich, w tym dostosowanie obiektów i przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych.

- ❖ **Działanie 8.1. Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych** - realizowano 105 projektów w zakresie rozwoju usług zdrowotnych i społecznych, w których bezpośrednio wsparcie zaplanowano dla prawie 13 tys. osób, w tym 7 055 seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także 5 651 osób – w związku z opieką nad matką i dzieckiem oraz w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej. Projekty umożliwią rozwój infrastruktury ochrony zdrowia w zakresie profilaktyki zdrowotnej mieszkańców regionu, poprzez m.in. wsparcie działalności lub tworzenie dziennych domów opieki medycznej, zapewnienie niezbędnego transportu, rozwój działań wpływających na poprawę stanu zdrowia osób starszych, w tym z niepełnosprawnościami (w ramach rehabilitacji ruchowej, psychiatrycznej i logopedycznej oraz zwiększenia dostępu do sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego), a także doskonalenie infrastruktury zdrowotnej w zakresie opieki nad matką i dzieckiem; rozwój usług społecznych (opiekuńczych, rehabilitacyjnych, aktywizujących dla osób starszych z niepełnosprawnościami), kształcenie kadr oraz opiekunów nieformalnych, rozwój opieki wytchnieniowej, udostępnianie sprzętu rehabilitacyjnego, upowszechnianie teleopieki medycznej i opiekuńczej, a także wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi w ramach działań profilaktycznych.
- ❖ **Działanie 8.2. Włączenie społeczne** - realizowano 21 projektów, w których bezpośrednio wsparcie zaplanowano dla **1 325 osób**. Projekty umożliwią rozwój sieci placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz rodzin i dzieci w pieczy zastępczej, a także rozwoju usług reintegracji społecznej i zawodowej osób biernych zawodowo oraz z niepełnosprawnościami;
- ❖ **Działanie 8.3. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej** – realizowano 2 projekty, w ramach których wsparcie zaplanowano dla **1 732 osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym**. Celem projektów jest wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w regionie, w tym wzrost zatrudnienia w gospodarce społecznej, zwiększenie integracji społecznej i upowszechnienie idei ES, oraz wsparcie Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w subregionach woj. opolskiego (północnego, środkowego i południowego).
 - ❖ **Poddziałanie 10.1.2 Infrastruktura usług społecznych** – realizowano 3 projekty mające na celu rozwój miejsc opieki i wsparcia dla osób niesamodzielnych. Wsparto 3 ośrodki opieki nad osobami zależnymi, utworzono 90 miejsc w placówkach zapewniających całodobową opiekę, wsparto także 3 placówki zapewniające całodobową opiekę.

Ponadto - w poddziałaniu 10.1.1. realizowane są projekty usprawniające infrastrukturę ochrony zdrowia (wyposażenie oddziałów szpitalnych w sprzęt, innowacyjne metody leczenia, dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także oddziałów ginekologiczno-położniczych w ramach poprawy opieki nad matką i dzieckiem).

Projekty realizowane w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu:

- 1) Projekt partnerski **„Blżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej – II i III Edycja”** (Działanie 8.1. – dostęp do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych), polegający na wsparciu rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparciu pieczy zastępczej, poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych, umożliwiających eliminację deficytów i dysfunkcji tych grup społecznych oraz przeciwdziałanie ich marginalizacji. Okres realizacji projektu: od 01 maja 2018 do 31 marca 2022 roku (II edycja) oraz lata: 2020-2023 (III edycja). W ramach II edycji projekt

był realizowany jest w partnerstwie z 19 podmiotami (17 gmin i 2 organizacje pozarządowe). W ramach III edycji współpraca obejmuje 10 gmin, 6 powiatów i 2 organizacje pożytku publicznego.

W latach 2018-2022 (II edycji) w efekcie działań projektu zwiększono zakres usług społecznych dla rodzin problemowych w formie asysty rodzinnej, specjalistycznego poradnictwa, usług wspierających, edukacyjnych, rekreacyjnych, integracyjnych w placówkach wsparcia dziennego, tj. w woj. opolskim. W 2021 roku:

- przeprowadzono szkolenia pt. Studium przeciwdziałania przemocy w rodzin, w których udział wzięło 27 osób;
- zorganizowano kolonię, w której uczestniczyło 120 dzieci w wieku 7-14 lat pochodzących z różnych form pieczy zastępczej;
- zorganizowano „Opolski Dzień Rodziny” w Dobrzenu Wielkim;
- zakupiono środki ochrony osobistej w związku z przeciwdziałaniem rozprzestrzeniania się choroby COVID-19 dla 42 pracowników placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, do 13 placówek przekazano jednorazowe maseczki, płyny do dezynfekcji rąk oraz rękawiczki nitrylowe;
- zorganizowano wyjazdy aktywizująco-integracyjne w formie półkolonii w dwóch grupach dla dzieci 30 dzieci z gminy Kamienni z rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze;
- zrealizowano 160 godzin superwizji grupowych z asystentami rodzin w poszczególnych powiatach;
- Partner projektu Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej kontynuował zdalne korepetycje z nauk ścisłych z nauk humanistycznych i z języka angielskiego oraz prowadzono e-usługi psychologiczne w formie porad dla wychowanków pieczy zastępczej;
- utworzone zostało miejsce do pracy z rodzinami zastępczym w powiecie namysłowskim

Natomiast w ramach III edycji projektu (rozpoczęcie w październiku 2020 r.):

- przeszkolono 18 kandydatów na rodziny zastępcze;
- w ramach promocji rodziny i rodzicielstwa zastępczego wykonano kalendarze, lalki szmaciane i maskotki - misie służący działaniom świadomościowym w projekcie
- zorganizowano wyjazd dla 60 dzieci - wychowanków pieczy zastępczej poniżej 15 roku życia na kolonię letnią do Zakopanego;
- zorganizowano Obchody Dnia Rodzicielstwa Zastępczego w Prudniku dla 39 osób;
- uruchomiono Poradnię dla Rodzin w Gminie Nysa, która zapewnia konsultacje mieszkańców ze specjalistami w zakresie psychologii, psychologii dziecięcej, terapeutami rodzinnymi specjalistami ds. rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym;
- Partner projektu Fundacja Ambasada Sukcesu zorganizowała 7 spotkań integracyjno-edukacyjnych pt. „Piaskownica” w Łące Prudnickiej, Grobnikach, Białej, Gotartowie, Otmicach, Klekotnej oraz Lasowicach Wielkich;
- prowadzone są prace celem uruchomienia na terenie powiatu krapkowickiego mieszkania chronionego dla 2 osób usamodzielnianych;
- trwają przygotowania do uruchomienia placówek opiekuńczo-wychowawczych do 14 dzieci w Sowczycach oraz Tarnowie Opolskim.

W 2021 r. w ramach II i III edycji projektu wydatkowano 3 053 tys. zł

- 2) Projekt partnerski **Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne**. Wsparciem objęte zostały: osoby i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym w pierwszej kolejności osoby niesamodzielne (i rodziny tych osób), których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, oraz osoby niesamodzielne, starsze i niepełnosprawne, opiekunowie faktyczni osób niesamodzielnych, osoby niepełnosprawnej powyżej 3 roku życia, otoczenie ww. osób i rodzin, personel służb świadczących usługi społeczne, a także osoby fizyczne w zakresie szkolenia na opiekunów środowiskowych i asystentów osobistych osób niepełnosprawnych.

Projekt zakłada: zapewnienie wysokiej jakości wsparcia, świadczonego w ramach usług asystenckich (wyłącznie dla osób niesamodzielnych z niepełnosprawnością oraz rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością), utrzymanie miejsc świadczenia usług społecznych przez okres nie dłuższy niż 3 lata, świadczenie usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych, w tym wsparcie ich deinstytucjonalizacji, wzrost liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych i asystenckich oraz zwiększenie liczby asystentów, a także zachowanie trwałości nowoutworzonych miejsc świadczenia usług opiekuńczych. W 2021 r.:

- kontynuowano w wsparcie osób starszych i niesamodzielnych z województwa opolskiego w sytuacji zagrożenia epidemiologicznego COVID-19 poprzez objęcie 50 gmin usługami kuriera społecznego (63 kurierów) i zapewnienia posiłków (przez 50 podmiotów gospodarczych) osobom starszym, niesamodzielnych i niepełnosprawnych;
- w kwietniu 2021 r. rozpoczęto III edycję udzielania wsparcia osobom starszym i niesamodzielnym z województwa opolskiego w sytuacji zagrożenia epidemiologicznego COVID-19 poprzez objęcie 37 gmin usługami Marszałkowskiego Kuriera Społecznego (do 31.12.2021 r. łącznie 73 kurierów);
- zakupiono środki ochrony osobistej (płyny do dezynfekcji rąk zwalczające wirusy, maseczki, rękawiczki) w celu przeciwdziałania COVID-19 dla 43 jednostek Integracji i Pomocy Społecznej z terenu województwa opolskiego;
- zrealizowane zadanie pn. Animaloterapia - rehabilitacja społeczna osób z różnymi typami niepełnosprawności dla 112 osób z dziesięciu powiatów województwa opolskiego;

W 2021 r. na realizację projektu wydatkowano 5 532 tys. zł

- 3) Projekt partnerski **Nie-Sami-Dzielni II edycja – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne – część A i B**

Celem projektu jest zwiększenie dostępu do usług społecznych i usług wspierających świadczonych na rzecz osób niesamodzielnych, starszych i niepełnosprawnych, które pozwolą przeciwdziałać ich marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Projekt jest realizowany w partnerstwie z jednostkami samorządu terytorialnego tj. 3 gminami, 3 powiatami i 3 organizacjami pożytku publicznego (w części A) oraz 4 gminy i 3 organizacje pożytku publicznego (w części B). Liderem projektu jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu.

Okres realizacji projektu: 2020 r. - 2023 r.

Z powodu pandemii COVID-19 oraz trudności proceduralnych, realizacja projektu rozpoczęła się dopiero w czerwcu 2021 roku. W ramach części A w 2021 r.:

- rozpoczęto świadczenie usług opiekuńczych oraz poradnictwa prawnego i psychologicznego dla osób niesamodzielnych;
- zorganizowano 3 turnusy rehabilitacyjne dla osób laryngektomowanych, w których wzięło udział 48 osób.

łączy koszt projektu w 2021 r. wyniósł 703 tys. zł.

W ramach części B w 2021r:

- wyłoniono wykonawcę na realizację dwu semestralnych studiów podyplomowych z zakresu psychogerontologii oraz rozpoczęto rekrutację uczestników
- rozpoczęto postępowanie na wyłonienie wykonawcy realizującego szkolenia pn.: „Nawiązywanie satysfakcjonującego kontaktu z seniorami, udzielanie wsparcia emocjonalnego osobie starszej i rodzinie oraz opiekunom seniorów” oraz „Organizowanie czasu wolnego osób starszych w zakresie rehabilitacyjnym, kulturalnym oraz edukacyjnym”

łączy koszt projektu w 2021 r. wyniósł 673 tys. zł.

- 4) Projekt pozakonkursowy **Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej - II edycja** (Działanie 8.3. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej).

Celem głównym projektu jest rozwój i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej poprzez koordynowanie oraz prowadzenie działań w tym obszarze w województwie opolskim.

Projekt jest realizowany od lipca 2019 do czerwca 2023 r.

Z uwagi na epidemię COVID-19 działania w projekcie zostały ograniczone, zrealizowano m.in. .:

- wydano cztery numery Monitora Trzeciego Sektora – Kwartalnik przedsiębiorczości społecznej i organizacji pozarządowych Opolszczyzny;
- opracowano koncepcję oraz wyłoniono wykonawcę gry planszowej ES;
- zorganizowano 2 edycje Gali „Opolszczyzna Aktywna Społecznie” za rok 2019 (czerwiec) i rok 2020 (październik), podczas których uhonorowano najlepsze opolskie podmioty ekonomii społecznej;
- przeprowadzono konkurs „Podmiot Ekonomii Społecznej Roku Województwa Opolskiego;
- zorganizowano „V Opolskie Targi Ekonomii Społecznej – edycja samorządowa” w Bąkowie;
- zorganizowano 4 spotkania sieciujące nt. "Kooperacja: Biznes - Nauka - Ekonomia Społeczna. Modele współpracy, działania i promocji" w Kluczborku, Nysie i Paczkowie;
- zorganizowano dwudniowe spotkanie sieciujące podmioty reintegracyjne w Polanowicach;

W 2021 r. koszt realizacji projektu wyniósł 474 tys. zł (koszt całego projektu 2 879 tys. zł.).

- 5) Projekt partnerski Samorządu Województwa Opolskiego i Samorządu Województwa Łódzkiego, bezpośrednio dedykowany osobom niesamodzielnym, **Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych** (Działanie 2.8 *Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym*, Oś priorytetowa *Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji* PO WER 2014-2020).

Celem projektu jest wypracowanie rozwiązań umożliwiających niezależne życie osobom z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona. Projekt jest realizowany w ROPS w Opolu (kwiecień 2018 – marzec 2022) w partnerstwie z Samorządem Województwa Łódzkiego i organizacją pozarządową. Zakłada opracowanie modelowego rozwiązania z zakresu mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, przeprowadzenie pilotażu oraz wdrożenie wypracowanego standardu na terenie 5 gmin (2 w woj. łódzkim i 3 w woj. opolskim).

W 2021 r.:

- kontynuowano prowadzenie mieszkań wspomaganych w Białej, Brzegu i Paczkowie;

- 31 października 2021 r. zakończono prowadzenie mieszkań i od 1 listopada 2021 r. prowadzenie mieszkań przekazano gminom, z którymi zawarto umowy użyczenia sprzętów stanowiących wyposażenie mieszkania;
- w listopadzie 2021 r. rozpoczęto szkolenia przyszłej kadry mieszkań wspomaganych z gmin Brzeg, Paczków, Biała, w których dział wzięło 49 uczestników.

Projekt realizowany jest w okresie od kwietnia 2018 r. do grudnia 2022 r., a jego łączna wartość wynosi 3 272 tys. zł. W 2021 r. wydatkowano na jego realizację 657 tys. zł.

- 6) **Projekt partnerski „KOOPERACJE 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin”**, realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna.

Celem głównym projektu jest zwiększenie kooperacji oraz poprawa współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społ. i zwalczania ubóstwa m.in. pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, sądownictwa, policji. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez wypracowanie i wdrożenie modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej z podmiotami innych polityk sektorowych. Model będzie wypracowany i testowany na terenie 4 województw: śląskie, opolskie, łódzkie, małopolskie (łącznie w 30 powiatach i 20 gminach poniżej 20 tys. mieszkańców).

Rezultaty osiągnięte w ramach zadań projektu w 2021 r.:

- zorganizowano 2 komitety sterujące, w których udział wzięli przedstawiciele zespołów z województw śląskiego, łódzkiego oraz małopolskiego;
- Pracownicy i ekspert ds. modelu uczestniczyli w opracowywaniu i przyjęciu Księgi Rekomendacyjnej z makroregionu, która została przekazana do akceptacji Ministerstwa;
- Zorganizowano Spotkanie podsumowujące efekty pilotażu w 3 makroregionach, w których udział brali partnerzy z 3 makroregionów;
- zorganizowano 4 spotkania edukacyjne, mające na celu upowszechnianie wypracowanych modeli kooperacji oraz przedstawienie dobrych praktyk i rekomendacji, w których uczestniczyło 76 osób;
- zorganizowano 2 wyjazdowe warsztaty kooperacyjne dla członków PZK i ZZK z gmin i powiatów objętych pilotażem modelu, udział w nich wzięło 46 osób;
- kontynuowano także dodatkowe zadanie w projekcie polegające na zakupie sprzętów koniecznych do przeciwdziałania COVID-19, tj. zakupiono 73 bramki do dezynfekcji, z czego 62 zostały przekazane do 54 ośrodków pomocy społecznej, a 11 bramek trafiło do powiatowych centrów pomocy rodzinie.
- zakupiono także 18 klimatyzatorów do pomieszczeń przeznaczonych na izolację osób utworzonych w domach pomocy społecznej w 2020 roku.

Projekt jest realizowany od kwietnia 2018 r. do grudnia 2022 r., a jego łączna wartość wynosi w woj. opolskim 4 294 tys. zł. W 2021 r. wydatkowano 1 312 tys. zł.

- 7) Projekt **Specjalizacja kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej - I stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny – II edycja**. Projekt (okres realizacji: 2018 r. -2021 r.) Głównym celem projektu jest poprawa wykształcenia kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej z obszaru województw opolskiego, dolnośląskiego, śląskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego poprzez specjalizację kluczowych pracowników tych instytucji w formie szkoleń z zakresu specjalizacji

I stopnia w zawodzie pracownik socjalny. Podjęte działania związane z podnoszeniem kwalifikacji przyczyniają się do indywidualizacji pracy z klientem, dostosowania pomocy do potrzeb odbiorców, zwiększenia jej trafności.

W ramach projektu w I kwartale 2021 r. odbyły egzaminy przed Regionalną Komisją Egzaminacyjną dla 40 uczestników szkolenia, w tym 2 osób, które przystępowały do egzaminu poprawkowego. Egzamin zdało 37 osób, 2 osoby nie zdały, a 1 osoba nie przystąpiła do egzaminu. Zakupiono i przekazano wszystkim uczestnikom projektu publikację z zakresu polityki społecznej w ramach podziękowania za uczestnictwo w projekcie.

W 2021 r. koszt projektu wyniósł 10 tys. zł.

8) Projekt partnerski **„Opolski senior – zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym oraz ich opiekunom”**

Realizacja projektu w okresie kwiecień 2019 r. – październik 2023 r.

Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim realizuje projekt skierowany do osób niesamodzielnych i seniorów zamieszkujących na terenie województwa opolskiego. Partnerami projektu są Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu oraz Towarzystwo Dobroczynne Niemców na Śląsku.

W 2021 roku zgodnie z założeniem projektu, tj.:

- Aktywizacją kulturalną seniorów - warsztaty stacjonarne – organizacja i przeprowadzenie warsztatów kulturalnych dla seniorów w grupach: 28 warsztatów stacjonarne teatralne i 8 warsztatów stacjonarne muzycznych;
- zorganizowano 25 spotkań terapii zajęciowej w miejscu pobytu dziennego;
- zorganizowano 13 spektakli teatralnych;
- W zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji personelu służb świadczących usługi w społeczności lokalnej, w ramach szkolenia uzupełniającego wiedzę i umiejętności, zorganizowano pięć dwudniowych szkoleń z 4 zakresów tematycznych: "Metody pracy z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie i z zaburzeniami psychicznymi", „Zespół stresu opiekuna osoby niesamodzielnej z warsztatem relaksacyjnym” dla 2 grup, „Savoir Vivre wobec osób niepełnosprawnych”, „Praca z osobą starszą - nawiązywanie kontaktu i techniki komunikacji”, w których udział wzięło łącznie 58 osób
- Wydano 4 numery kwartalnika Empowerment „Senior”;
- udzielono dotacji w kwocie 20.000 zł Stowarzyszeniu „Ambasada Sukcesu”;
- w ramach zadania Warsztatownia Seniora „Klinika Pamięci” udzielono dotację Fundacji KTOTO-Zrozumieć Alzheimera w kwocie 43 200,00 zł;
- udzielono dotacji na organizację cyklicznego przedsięwzięcia pn. Regionalny Dzień Seniora w kwocie 50.000 zł dla Opolskiego Centrum Demokracji Lokalnej, który został zorganizowany dla około 450 osób w Teatrze im. Jana Kochanowskiego w Opolu

W 2021 r. koszt projektu wyniósł 323 tys. zł.

9) Projekt nadzwyczajny **„WSPIERAMY DPS”** w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym
Realizacja projektu w okresie czerwiec 2020 r. – czerwiec 2021 r.

Głównym celem interwencji w ramach projektu, jest ochrona życia i zdrowia mieszkańców DPS, pośrednio poprzez finansowanie kosztów specjalnego dodatku dla personelu domów pomocy społecznej, z wyłączeniem pielęgniarek i lekarzy, w kwocie 1450 zł na jeden etat kalkulacyjny. Podjęcie w ramach pilnych działań, w trybie nadzwyczajnym było konieczne, zarówno pod

względem organizacyjnym jak i finansowym. Projekt adresowany jest do 29 domów pomocy społecznej z województwa opolskiego, prowadzonych przez powiaty, gminę, organizacje kościelne i spółkę prawa handlowego. W ramach grantów wydatkowano kwotę 7 244 tys. zł.

W ramach tego nowego zadania w 2021 roku zakupiono 123 stacje do dezynfekcji do 29 domów pomocy społecznej oraz 103 dozowniki ściennie dla 23 domów pomocy społecznej.

W 2021 r. koszt projektu wyniósł 227 tys. zł.

- 10) **Projekt „Doskonalenie kompetencji kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej”** (Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym, Oś priorytetowa Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji PO WER 2014-2020).

Realizacja projektu od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 roku.

Celem projektu było podniesienie kompetencji zawodowych przedstawicieli instytucji realizujących zadania w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej z terenu makroregionu południowego, tj. woj. śląskiego, małopolskiego, dolnośląskiego i opolskiego. Cel zostanie osiągnięty w województwie opolskim poprzez realizację działań dydaktycznych służących podnoszeniu kompetencji zawodowych przedstawicieli systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, a także superwizji oraz coachingu - umożliwiającymi wieloaspektowy ogląd wykonywanej pracy, dzielenie się obserwacjami, wymianę doświadczeń, jak również opracowanie długofalowych planów działania w pracy z rodziną lub poszczególnymi jej członkami.

W 2021 roku zorganizowano i przeprowadzono 4 szkolenia dwudniowe prowadzone w formie zdalnej dla 74 osób, 15 szkoleń dwudniowych w formie stacjonarnej dla 284 osób oraz 7 szkoleń dwudniowych wyjazdowych dla 127 osób. Uczestnikom szkoleń stacjonarnych i wyjazdowych zapewniono w ramach szkoleń materiały szkoleniowe, catering, podlegały ubezpieczeniu dodatkowo w szkoleniu wyjazdowym był zapewniony nocleg.

W 2021 r. koszt projektu wyniósł 324 tys. zł.

2.2 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON

W ramach środków PFRON udzielono **dotacji w wysokości 7 740 tys. zł:**

- 1) **na dofinansowanie kosztów tworzenia i działania 5 zakładów aktywności zawodowej w wysokości 5 658 tys. zł**, tj. dla: Zakładu Aktywności Zawodowej w Opolu (prowadzonego przez Fundację „Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym” w Opolu), Zakładu Aktywności Zawodowej w Lewicach (prowadzonego przez Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Głubczycach), Zakładu Aktywności Zawodowej w Kędzierzynie-Koźlu, Zakładu Aktywności Zawodowej w Kluczborku oraz Zakładu Aktywności Zawodowej w Nysa;
- 2) **zlecenie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych fundacjom i organizacjom pozarządowym w wysokości 1 497 tys. zł**. Razem udzielono 40 dotacji (zgodnie z art. 19 a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie). Dotacje przeznaczone na:
 - ✓ organizowanie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywność społecznej dla samych osób niepełnosprawnych, a także ich opiekunów, kadry i wolontariuszy;
 - ✓ prowadzenie poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielania informacji na temat przysługujących uprawnień;
 - ✓ prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć;

- ✓ organizowanie regionalnych i lokalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych;
 - ✓ promocję aktywności osób niepełnosprawnych;
- 3) **dofinansowanie robót budowlanych** w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, w wysokości **585 tys. zł.**

2.3 Realizacja zadań wynikających z Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego

W 2021 r. w obszarach pomocy społecznej oraz przeciwdziałania uzależnieniom i dysfunkcjom społecznym, zlecono zadania:

- 1) z zakresu pomocy i integracji społecznej 4 organizacjom pozarządowym:
- **Bankowi Żywności w Opolu** (z siedzibą w Luboszytach), przyznano 10 000 zł na zadanie „Wspieranie działań o zasięgu regionalnym w zakresie gromadzenia i rozdawnictwa żywności instytucjom funkcjonującym w systemie pomocy społecznej”;
 - **Stowarzyszeniu Wigilia dla Samotnych i Bezdomnych w Opolu**, na zadanie paczki świąteczne otrzymało 20 000 zł;
 - **Towarzystwo Sportowe Gwardia Opole**, na zadanie „Aktywakacje” otrzymało 40 000 zł;
 - **Fundacja Piastun** otrzymała 20 000 zł na zadanie „Młodość, optymizm i świadomość własnej tożsamości narodowej gwarancją trwałości środowisk polskich na Ukrainie - integracyjne warsztaty edukacyjne dla dzieci Polaków zamieszkałych na Ukrainie”.

2.4 Realizacja zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (adopcja)

W 2021 r. koszt realizacji zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, tj. bieżącego utrzymania **2 ośrodków adopcyjnych** (jednego prowadzonego przez Samorząd Województwa Opolskiego w ROPS w Opolu, drugiego na zlecenie SWO) oraz prowadzenia **Wojewódzkiego Banku Danych, wyniósł około 1 105 tys. zł.**

W 2021 r. w dwóch ośrodkach adopcyjnych działających w woj. opolskim **prowadzono procedury adopcyjne, w wyniku których do adopcji skierowano łącznie 77 dzieci**, w tym 54 z OA w ROPS w Opolu.

Jednocześnie działalność Ośrodków obejmowała również:

- udzielenie 2 561 porad dla rodzin przysposabiających i 71 porad dla naturalnych;
- wszczęcie 3 szkoleń dla 32 kandydatów zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka;
- przeprowadzenie 1 szkolenia dla kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej;
- przeprowadzenie 6 szkoleń dla kandydatów na rodziny adopcyjne;
- wydanie 67 opinii kwalifikacyjnych dla kandydatów na rodziny adopcyjne;
- udzielenie 420 porad w zakresie wsparcia postadopcyjnego dla rodzin.

Dodatkowo w ramach działania OA w ROPS w Opolu:

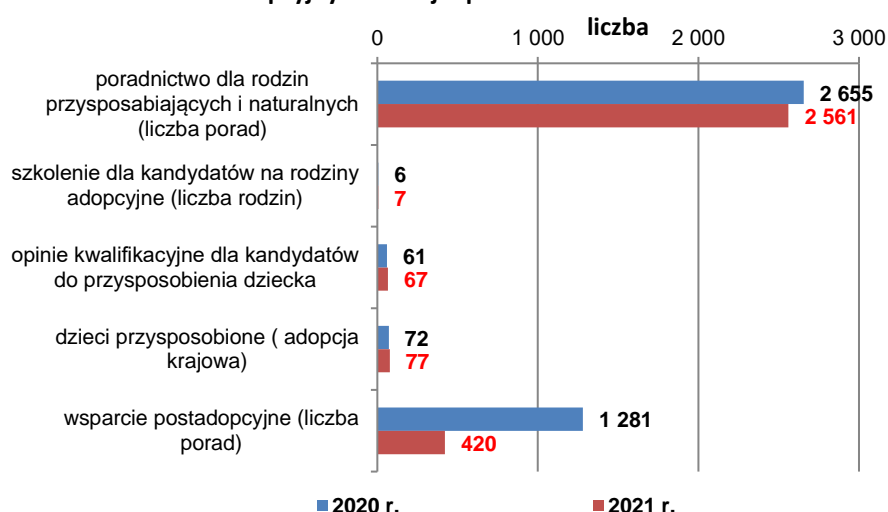
- w ramach zadań **Wojewódzkiego Banku Danych** dokonano analizy sytuacji 717 dzieci do przysposobienia z kraju oraz 1517 aktualizacji dot. Kart dzieci. Dla 20 **dzieci z woj. opolskiego** wszczęto poszukiwania rodzin w innych Wojewódzkich Bankach Danych w Polsce, przeanalizowano 144 informacji dodatkowych, aktualizacji dot. kart dzieci, a 10 dzieci (po upływie ustawowego terminu poszukiwania rodzin na terenie kraju) zgłoszono do Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie, prowadzącego Centralny Bank Danych z prośbą o zakwalifikowanie do adopcji zagranicznej;
- kontynuowano współpracę z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (w tym sądami wydziałami rodzinnymi i nieletnich, w zakresie przekazywania informacji o dzieciach do przysposobienia, gromadzenia informacji o dziecku, które może być przysposobione, przygotowania dziecka do adopcji, jak również organizowania i kontaktów z dzieckiem. Organizowano spotkania upowszechniające ideę adopcji (w ośrodkach pomocy społecznej, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ochrony zdrowia, oświatowych, handlowych, rodzinnych domach dziecka, rodzinach zastępczych i innych);
- upowszechniano problematykę rodzicielstwa w mediach i podczas spotkań okolicznościowych:
 - Radio Doxa - marzec 2021r., udział kierownika OA w audycji radiowej dot. problematyki adopcji „*Adopcja w czasach pandemii*”;
 - Radio Doxa - marzec 2021r., udział kierownika OA w audycji radiowej „*Gość poranny Radio Doxa*”, dot. problematyki adopcji;
 - Radio Doxa, Radio Opole, NTO artykuł z dnia 28.06.2021 „*Atrakcji nie brakowało, więc w takim dniu troski poszły w kąt*”, relacje z Pikniku na Rzecz Rodziny i Rodzicielstwa Zastępczego;
 - współudział kierownika OA w nagraniu do filmu promującego projekty „*Bliżej Rodziny i Dziecka*”,
- w ramach projektu pn. „*Bliżej rodziny i dziecka*” - wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo – wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014 – 2020 (RPO WO), oś priorytetowa VIII *Integracja społeczna*, działanie 8.1 Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych w zakresie wspierania rodzin i pieczy zastępczej, zorganizowano piknik na rzecz rodziny i rodzicielstwa zastępczego. Spotkanie, które odbyło się dnia 26.06.2021r na terenie Strzelnicy Myśliwsko-Sportowej w Opolu – Grudziecach, było adresowane do rodzin i dzieci. Celem przedsięwzięcia jest promocja w/w form rodzicielstwa, wymiana doświadczeń rodzicielskich, integracja środowiska, popularyzacja aktywnego i twórczego wypoczynku poprzez ukazanie alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego. W rodzinnym spotkaniu wzięły udział rodziny z dziećmi oraz instytucje współpracujące z Ośrodkiem Adopcyjnym na rzecz rodziny,
- w ramach wymienionego projektu Ośrodek Adopcyjny ROPS w Opolu uczestniczył w cyklu spotkań integracyjno-edukacyjnych dla rodzin pn. „*Piaskownica*”, które odbyły się w: Łące Prudnickiej, Grobnikach, Białej, Lasowicach, Gotartowie, Klekotnej, Otmicach. Licznie przybyłe rodziny z dziećmi miały możliwość skorzystania z poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego specjalistów Ośrodka,

- Zespół Ośrodka opracował broszurę informacyjną „Rodzicielstwo zastępcze” dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej, która została wydana w ramach wymienionego projektu,
- Zespół Ośrodka przygotował ponadto nowe opracowania: „Procedury obowiązujące w Ośrodku Adopcyjnym ROPS w Opolu”, „Regulamin Komisji ds. Adopcji Ośrodka Adopcyjnego ROPS w Opolu”, formularz sprawozdania „Monitoringu zadań realizowanych w Ośrodku Adopcyjnym ROPS w Opolu”,
- Ośrodek Adopcyjny ROPS popularyzował ideę adopcji i rodzicielstwa zastępczego w ramach Dni Otwartych Funduszy Europejskich. Na powyższe składało się zorganizowanie Dnia Otwartego w Ośrodku Adopcyjnym ROPS w Opolu i Sekcji Zamiejscowej w Nysie w dniu 16.09.2021r., a także popularyzacja form rodzicielstwa adopcyjnego i zastępczego podczas Finału Dni Otwartych Funduszy Europejskich w Stobrawie. Specjaliści Ośrodka służyli poradnictwem i wsparciem osobom zainteresowanym problematyką rodzinną,
- jak wyżej upowszechniano problematykę adopcji i rodzicielstwa zastępczego w ramach *Opolskiego Dnia Rodziny* w Dobrzenu Wielkim – 30.10.2021 r.

Ośrodek Adopcyjny ROPS prowadzi na bieżąco działania upowszechniające problematykę pomocy dziecku pozbawionemu opieki rodziny własnej, informuje o znaczeniu zachowania prawidłowości procedur przysposobienia dla dobra przyszłej adopcji, w tym roli Wojewódzkiego Banku Danych, z uwzględnieniem zasady zgłaszania dzieci z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjnych.

Pozytywna realizacja zadań współpracy Ośrodka z instytucjami oraz szerokie upowszechnianie działalności, w tym promowanie idei adopcji i poszukiwania kandydatów do adopcji dziecka, skutkowały pozytywnymi efektami pracy tj. zgłaszaniem się do ośrodka rodzin naturalnych w trudnej sytuacji życiowej, osób zainteresowanych pełnieniem roli rodzin adopcyjnych, oraz pozyskiwaniem informacji o dzieciach do przysposobienia.

Wykres 18. Działalność ośrodków adopcyjnych w woj. opolskim w latach 2020– 2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze w 2020 r. i 2021 r.*

Tabela 8. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2020-2021

Wyszczególnienie	Działalność ośrodków adopcyjnych w woj. opolskim		
	2020 r.	2021 r.	Wzrost/spadek w 2021 r. 2020 r.=100%
Dzieci przysposobione - ogółem , w tym w wieku:	77	77	100
poniżej 1 roku	4	1	175
%	5,5	1,3	X
od 1 do 4 lat	35	35	100
%	45,5	45,5	x
od 5 do 9 lat	24	23	95
%	31,5	29,9	x
10 i więcej lat	14	17	121
%	18	22	x
dziewczęta	30	36	120
chłopcy	47	41	112
dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności	1	3	300
Dzieci wg miejsca pobytu przed przysposobieniem , w tym:	77	77	100
w pieczy instytucjonalnej	2	3	150
%	2,6	3,9	x
w rodzinnej pieczy zastępczej	54	53	102
%	70	68,8	x
w rodzinie biologicznej	21	21	100
%	27,3	27,3	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze w 2020 r i 2021 r.*

W 2021 r. – w porównaniu do roku poprzedniego, w strukturze wieku dzieci przysposobionych w woj. opolskim:

- poniżej 1 roku życia przysposobiono 3 dzieci, tj. o dwoje dzieci mniej niż w 2020 r.;
- zmniejszyła się grupa dzieci starszych w wieku od 5 do 9 lat (o 1 dziecko), a także wzrosła liczba dzieci najstarszych - powyżej 10 lat (z 14 do 17).

Natomiast w latach 2020-2021 miejsce pobytu dzieci adoptowanych przed adopcją były podobne, w tym najwięcej dzieci przed adopcją przebywało w rodzinnej pieczy zastępczej (prawie 70%).

2.5 Realizacja założeń Wojewódzkiej Strategii w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025

W ramach realizacji założeń *Wojewódzkiej Strategii w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025* opracowano:

- 1) **Ocenę zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2020 r.** (kwiecień - maj 2021 r.);
- 2) **Sporządzono coroczną informację o sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych**, którą ujęto w analizie w zakresie form wsparcia oraz działań podejmowanych przez wszystkie szczeble samorządu terytorialnego na rzecz tych osób.
- 3) **Stopień zagrożenia ubóstwem woj. opolskiego wg stanu na 31.12.2020 r. Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju** (coroczne badanie, którego celem jest rozpoznanie stopnia zagrożenia ubóstwa w regionie oraz opracowywanie programów ograniczających to zjawisko).

2.6 Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Celem głównym zadania było zwiększenie profesjonalizmu zawodowego kadr mających kontakt z problematyką przemocy w rodzinie na terenie województwa opolskiego. Rezultaty osiągnięte w ramach zadania to przeszkolenie 151 osób w ramach 3 dniowych cykli szkoleniowych. Zorganizowano 5 tematów szkoleniowych z zakresu: zjawiska przemocy w rodzinie oraz sytuacji psychologicznej osób doznających tej przemocy, zachowania osób stosujących przemoc w rodzinie i możliwości pomocy, prawnych aspektów przeciwdziałania przemocy i profilaktyki przemocy a także zasad prowadzenia oddziaływań poprzedzających wystąpienie zjawiska przemocy. Kolejnymi zagadnieniami była tematyka związana z przemocą wobec dziecka i etapy pracy z osobami doznającymi przemocy w rodzinie i stosującymi przemoc w rodzinie. W 2021 r. na zadanie wydatkowano 100 tys. zł.

Łącznie na realizację zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej Samorząd Województwa Opolskiego wydatkował 24 467 tys. zł

W 2021 roku koszt realizacji tych zadań wzrósł o 64 % (względem 2019 r.), natomiast względem 2020 r. zanotowano spadek o 28% (przy czym w roku 2020 ogólny koszt realizacji zadań był większy z powodu zwiększonych nakładów ze środków europejskich na działania covidowe w realizowanych projektach) :

- o ponad 48% zmniejszyły się wydatki na realizację projektów finansowanych ze środków europejskich w ROPS w Opolu, w tym w ramach RPO WO 2014-2020, co jest spowodowane w głównej mierze z ograniczeniem działań covidowych, a co za tym idzie z mniejszymi nakładami na te zadania;
- wzrosły wydatki przeznaczone na rehabilitację społeczną i zawodową finansowaną przez PFRON o 37%;
- o ponad 163,2% wzrosły wydatki na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (z 38 do 100 tys. zł) , co spowodowane jest wznowieniem szkoleń, które w 2020 r. zostały wstrzymane w związku z pandemią;
- o około 5% wzrosły wydatki przeznaczone na utrzymanie ośrodków adopcyjnych oraz prowadzenie Wojewódzkiego Banku Danych o sytuacji dzieci oczekujących na przysposobienie;
- o 15,2% wzrosły środki przeznaczone na utrzymanie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu.

Tabela 9. Wydatki Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2019-2021

Lp.	Rodzaj zadania	Zadania samorządu województwa w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej			
		2019 r.	2020 r.	2021 r.	Wzrost / spadek w 2021 r. 2020 r.=100%
w tys. zł					
1	Rehabilitacja społeczna i zawodowa ze środków PFRON (dofinansowanie kosztów tworzenia i działania ZAZ, zlecenie zadań organizacjom pozarządowym, dofinansowanie robót budowlanych)	4 183	5 804	7 947	37,0
2	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	99	38	100	163,2
3	Współpraca z organizacjami pozarządowymi	98	20	90	350,0

Lp.	Rodzaj zadania	Zadania samorządu województwa w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej			
		2019 r.	2020 r.	2021 r.	Wzrost / spadek w 2021 r. 2020 r.=100%
		w tys. zł			
6	Ośrodki adopcyjne i WBD**	1 017	1 065	1 105	5,0
7	Projekty współfinansowane ze środków UE - realizowane w ROPS w Opolu	8 116	25 440	13 289	48,0
8	Utrzymanie ROPS w Opolu	1 377	1 681	1 936	15,2
	Razem	14 890	34 048	24 467	28

**Razem z kosztem utrzymania Katolickiego Ośrodka Opiekuńczo-Adopcyjnego w Opolu – prowadzone na zlecenie SWO.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

3. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim

3.1. Liczba osób i rodzin objętych pomocą i wsparciem⁴⁰

W 2020 r. z różnych form pomocy i wsparcia w woj. opolskim korzystało 46 267 osób i rodzin, z tego:

- 21 823 osoby objęto środowiskową pomocą społeczną (w ośrodkach pomocy społecznej);
- 11 724 osoby wsparty powiatowe centra pomocy rodzinie lub inne instytucje powiatowe (osoby z niepełnosprawnościami otrzymujące wsparcie ze środków PFRON, dzieci i młodzież umieszczona w pieczy zastępczej oraz osoby i rodziny objęte poradnictwem specjalistycznym, wsparciem w sytuacjach kryzysowych);
- 3 082 osoby to mieszkańcy domów pomocy społecznej;
- 1 620 to miejsca dla seniorów w dziennych domach pomocy;
- 812 osób z zaburzeniami psychicznymi korzystało z usług w środowiskowych domach samopomocy;
- 463 dzieci i młodzieży przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 6 743 osoby korzystały z innych instytucji i ośrodków wsparcia (noclegowni, schronisk dla bezdomnych, mieszkań chronionych, klubów samopomocy, KIS-ów, CIS-ów, WTZ-ów i innych).

Ponadto – w sektorze komercyjnym funkcjonują placówki całodobowej opieki dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku, których liczba od kilku lat systematycznie wzrasta. W 2021 r. były 32 placówki na 1 164 miejsc, tj. o 51 miejsc więcej niż w 2020 r. (wzrost o 4,6%).

Tabela 10. Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim w latach 2017-2021

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim					
		2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	Wzrost/spadek w 2021r. 2020=100%
1	Ogółem*, w tym	58 099	55 401	50 401	52 481	46 267	88,2
2	ośrodkach pomocy społecznej	31 862	28 690	26 395	24 247	21 823	90,0
3	powiatowych centrach pomocy rodzinie	12 757	13 175	11 118	15 374	11 724	76,3
4	domach pomocy społecznej	3 092	3 082	3 082	3 082	3 082	100,0
5	placówkach opiekuńczo-wychowawczych	532	521	510	479	463	96,7
6	dziennych domach pomocy	1 510	1 544	1 601	1 584	1 620	102,3
7	środowiskowych domach samopomocy	707	727	733	740	812	109,7
8	innych ośrodkach wsparcia (schroniska, noclegownie, kluby samopomocy, KIS, CIS, WTZ, ZAZ i inne)	7 639	7 662	6 962	6 975	6 743	96,7

* W odniesieniu do DPS, DDP, ŚDS i placówek opiekuńczo-wychowawczych podano miejsca.

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2017-2021, sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za 2017-2021 oraz materiały własne ROPS w Opolu.

W 2021 r. liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia spadła o 11,8% w porównaniu do 2020 r., co jest powrotem do tendencji spadkowej obserwowanej w latach 2017-2019 (w 2020 r. zanotowano wzrost liczby osób i rodzin objętych wsparciem o 4,1%). Wpływ na to ma przede wszystkim sukcesywnie zmniejszająca się liczba klientów (świadczeniobiorców) pomocy społecznej.

⁴⁰ Bez rodzin objętych systemem świadczeń rodzinnych i świadczeń wychowawczych.

3.2. Klienci ośrodków pomocy społecznej

W 2021 r. pomocą społeczną w gminach województwa opolskiego objęto 21 823 osób i rodzin, co stanowiło 2,2% mieszkańców województwa. W porównaniu do 2020 r. liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej spadła o 10,0%.

W stosunku do 2015 r. spadek liczby korzystających z pomocy społecznej wyniósł 15 416 osób (ponad 41%).

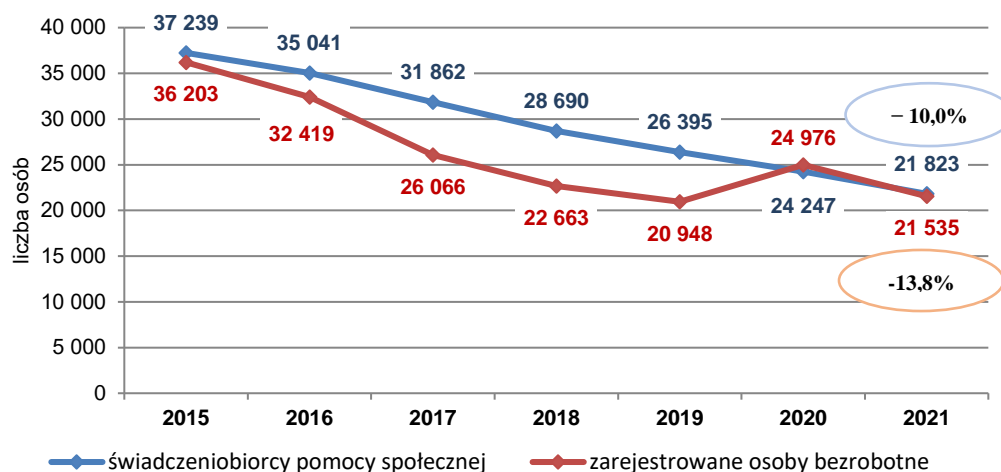
Spadek liczby klientów pomocy społecznej w 2021 r. - i we wcześniejszych latach, był efektem wielu czynników, w tym:

- sytuacją dochodową ludności, tj. uzyskiwaniem i posiadaniem na tyle wysokich dochodów, które uniemożliwiały otrzymanie świadczeń z pomocy społecznej;
- wzrostem dochodów ludności większych niż podnoszone co 3 lata kwoty kryteriów dochodowych, uprawniających do korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej (do 31 grudnia 2021 r. obowiązywały kryteria dochodowe ustalone rozporządzeniem Rady Ministrów z 1 października 2018 r. - **701 zł** dla osoby samotnie gospodarującej oraz **528 zł** dla osoby w rodzinie.⁴¹ Ich wysokość wpływa na kwoty części świadczeń pieniężnych wypłacanych z pomocy społecznej, np. zasiłku stałego i zasiłku okresowego).⁴²
- utrzymującą się, korzystną sytuacją na opolskim rynku pracy w latach 2014-2021 (z wyjątkiem 2020 r., w którym po raz pierwszy od 2012 r. liczba bezrobotnych w woj. opolskim wzrosła nagle o 19,2% - 4 028 osób, co było spasowane skutkami ograniczeń epidemicznych, wynikających z ogólnoświatowej pandemii COVID-19, utrudniającej lub uniemożliwiającej prowadzenie m. in. działalności gospodarczej poprzez nakazy prawne. Jednak ten jednorazowy wzrost bezrobocia miał wyjątkowo znikomy wpływ na liczbę korzystających z pomocy społecznej, z uwagi m. in. na wsparcie, w tym finansowe, udzielane przez rząd i samorząd terytorialny pracownikom i pracodawcom w 2020 r., co ograniczało otrzymanie wsparcia z pomocy społecznej);
- innymi działaniami wspierającymi osoby i rodziny w kraju i woj. opolskim w ostatnich latach, zmniejszającymi liczbę klientów bezpośrednio korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej poprzez realizowane ogólnokrajowe i lokalne programy socjalne (np. 500+, Dobry start, programy własne samorządu terytorialnego), które zwiększają dochody ludności oraz rozwijają lokalne usługi społeczne.

⁴¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie weryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. 2018 poz. 1358).

⁴² Od 1 stycznia 2022 r. obowiązuja nowe, wyższe kryteria dochodowe w pomocy społecznej, tj. 776 dla osoby samotnie gospodarującej oraz 600 zł dla osoby w rodzinie, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r., poz. 1296).

Wykres 19. Beneficjenci pomocy społecznej (ośrodków pomocy społecznej) oraz zarejestrowani bezrobotni w woj. opolskim w latach 2015-2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za lata 2015-2021 oraz danych WUP w Opolu za lata 2015-2021.

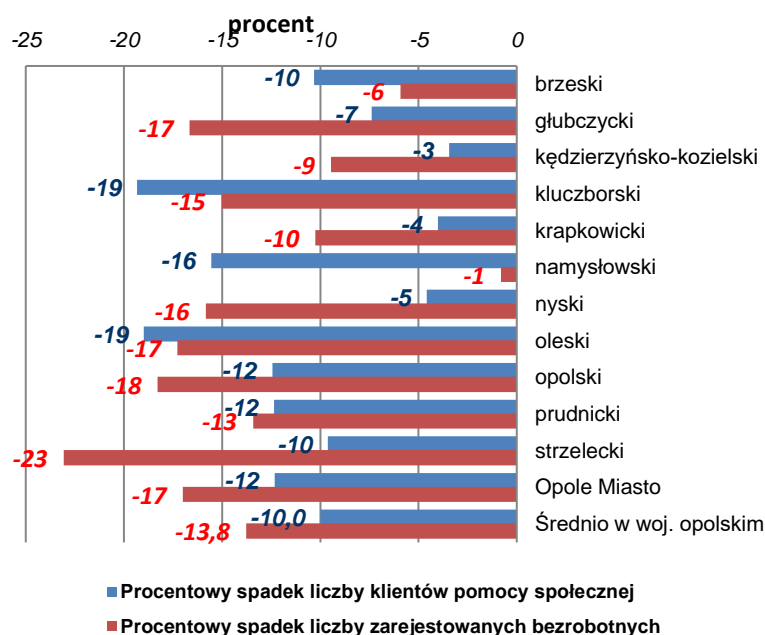
Od lat spadek liczby klientów pomocy społecznej powiązany jest ze spadkiem bezrobocia. W latach 2015-2021 liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej systematycznie zmniejszała się (łącznie spadła o 41,1%), głównie z powodu poprawiającej się sytuacji na rynku pracy i spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych (o 40,5%). Do jednego zakłucenia w tej tendencji doszło w 2020 r., w którym liczba bezrobotnych była większa niż świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej, jednak wzrost zarejestrowanych bezrobotnych nie przełożył się na zwiększone wsparcie udzielane z pomocy społecznej (w 2021 r. liczba bezrobotnych wróciła do poziomu sprzed rozpoczęcia się w 2020 r. pandemii COVID-19 w Polsce, tj. lat 2018-2019).

W okresie grudzień 2020 r. - grudzień 2021 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się w woj. opolskim (we wszystkich powiatach) z 24 976 do 21 535 osób (o 13,8% - 3 441 osób), w tym najczęściej w powiatach: strzeleckim (23%), opolskim (18%) oraz powiecie oleskim i Opolu Mieście (po 17%).

W przypadku klientów ośrodków pomocy społecznej ich liczba spadła we wszystkich powiatach województwa (od 2015 r. liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej corocznie zmniejsza się w województwie średnio o 8,5%, a tendencja ta utrzymała się także w 2020 r., tj. w czasie rozpoczęcia się pandemii w Polsce).

Spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej był największy w powiatach: namysłowskim i kluczborskim (po 19%), a w sześciu innych wyniósł 10 i więcej proc. (powiaty: brzeski, namysłowski, opolski, prudnicki, strzelecki i w Opolu Mieście).

Wykres 20. Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz klientów ośrodków pomocy społecznej w powiatach woj. opolskiego w latach 2020-2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych w naturze i usługach za lata 2020-2021 oraz danych WUP w Opolu za lata 2020-2021.

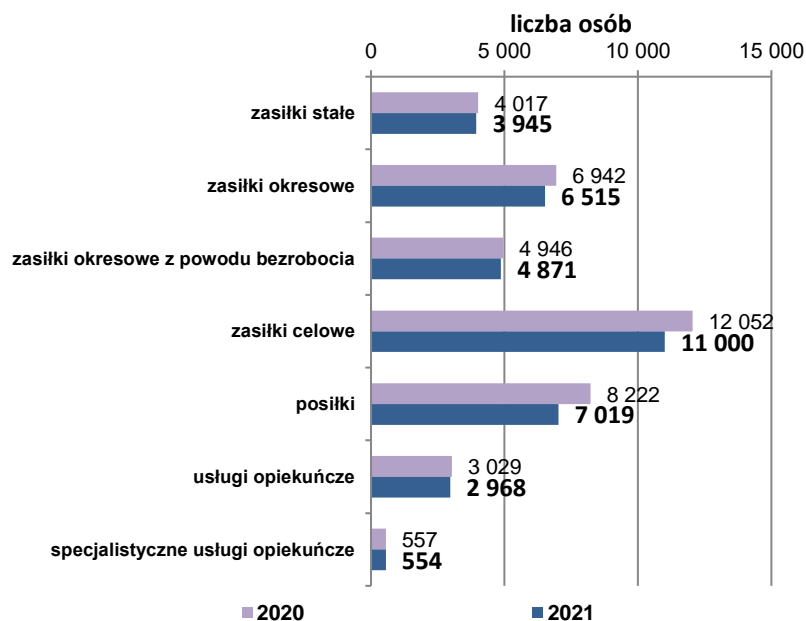
W latach 2020-2021 – podobnie jak w latach poprzednich (przedpandemicznych), w strukturze świadczeniobiorców pomocy społecznej odnotowano zmniejszenie się udzielanych świadczeń, tj. nastąpił kolejny:

- spadek liczby osób korzystających z zasiłków celowych (o prawie 9%) oraz liczby osób objętych pomocą w formie posiłku (o ponad 14%);
- spadek liczby osób otrzymujących zasiłki okresowe o 6,2% (z 6 942 w 2020 r. do 6 515 w 2021 r.), w tym zasiłków okresowych przyznanych z powodu bezrobocia o 1,5% (z 4 946 do 4 871 osób);
- spadek liczby osób, którym przyznano zasiłek stały (z tytułu niezdolności do pracy) o 1,8%, tj. o 72 osoby.

Natomiast niepokojącą zmianą jest kolejny, choć niewielki, spadek liczby osób objętych usługami opiekuńczymi (o 1,8%, w 2020 r. – 1,0%) i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi (minimalny o 0,5%, w 2020 r. spadek wyniósł 10,7%), zważywszy na zwiększającą się corocznie w województwie liczbę osób w podeszłym wieku.

Łącznie w 2021 r. usługami opiekuńczymi objęto 3 522 osoby (mniej o 64 osoby niż w 2020 r. i 162 niż w 2019 r.).

Wykres 21. Struktura świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2020-2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych w naturze i usługach w 2020 r. i 2021 r.

W 2021 r. najwyższy wskaźnik udziału korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców występował w powiatach: głubczyckim (3,6%) i nyskim (3,3%). Natomiast najmniej świadczeniobiorców do liczby ludności miały: Miasto Opole (1,5%) oraz powiaty: oleski (1,6%), strzelecki i opolski (po 1,7%).

We wszystkich powiatach odnotowano spadek liczby świadczeniobiorców - największy w kluczborskim i oleskim (po 19%), a najmniejszy w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (3% - 70 osób).

Tabela 11. Liczba osób i rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021 - wg powiatów

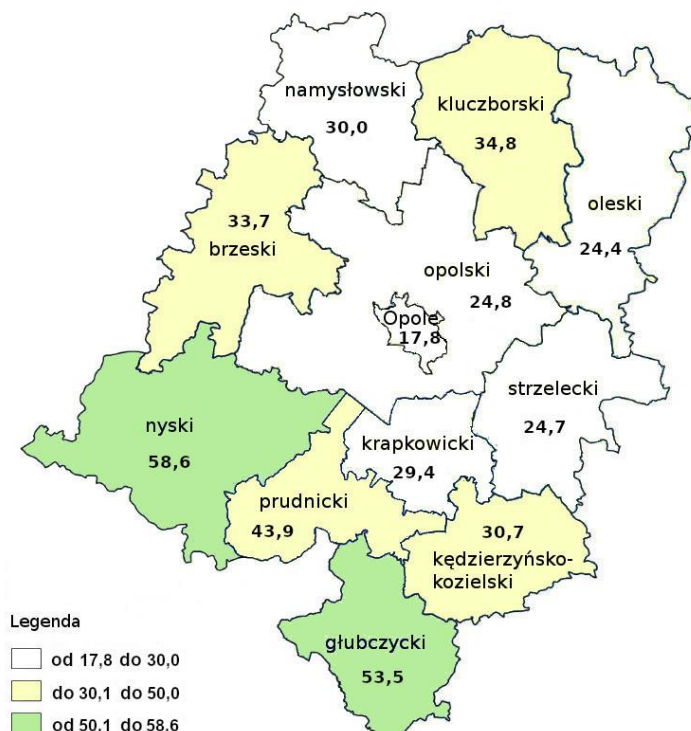
Powiaty	Klienci ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021				
	2020 r.	Wskaźnik do liczby mieszkańców	2021 r.	Wskaźnik do liczby mieszkańców	Procentowy spadek klientów pomocy społ. w 2021 r. w stosunku do 2020 r.
brzeski	2 413	2,7	2 164	2,4	-10
głubczycki	1 760	3,9	1 630	3,6	-7
kędzierzyńsko-kozielski	2 034	2,2	1 964	2,1	-3
kluczborski	1 965	3,0	1 585	2,4	-19
krapkowicki	1 369	2,2	1 314	2,1	-4
namysłowski	1 099	2,6	928	2,2	-16
nyski	4 625	3,4	4 413	3,3	-5
oleski	1 280	2,0	1 037	1,6	-19
opolski	2 354	1,9	2 061	1,7	-12
prudnicki	1 756	3,2	1 539	2,8	-12
strzelecki	1 425	1,9	1 288	1,7	-10
Opole Miasto	2 167	1,7	1 900	1,5	-12
Razem woj.	24 247	2,5	21 823	2,2	-10

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za 2020 r. i 2021 r.

Wskaźnik deprivacji lokalnej

W rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r. było **32 562 osoby** (o 4 059 mniej niż w 2020 r. i 7 279 niż w 2019 r.), a **wskaźnik deprivacji lokalnej** (liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców na 1000 mieszkańców województwa) wyniósł **33,5** (w 2020 r. - 37,5) i **wahał się od najniższego (17,8) w Mieście Opolu, do najwyższego (58,6) w powiecie nyskim.**

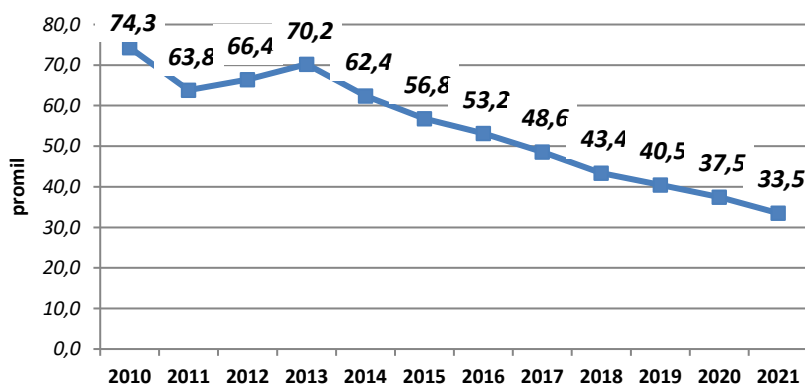
Mapa 3. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, w których przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2021 r. – wg powiatów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r.

W latach 2010-2021 wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców) zmniejszył się z 74,3 w 2010 r. do 33,5 w 2021 r., tj. o ponad 40 pkt promilowych (%).

Wykres 22. Wskaźnik deprivacji lokalnej w woj. opolskim w latach 2010-2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r.

3.3. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej według powiatów woj. opolskiego

W 2021 r. na 100 mieszkańców województwa opolskiego przypadały nieco ponad 2 osoby (średnio 2,2), którym przyznano świadczenie pomocy społecznej.

Wskaźnik ten wahał się od najwyższego (3,6%) w powiecie głubczyckim do najniższego (1,5%) w Opolu (podobnie jak w poprzednich latach).

W 2021 r. wskaźnik liczby osób objętych pomocą do liczby ludności obniżył się we wszystkich powiatach województwa, w tym najwięcej w pow. kluczborskim (o 0,6 pkt proc. w porównaniu do 2020 r.).

W latach 2018-2021 udział osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej do liczby mieszkańców zmniejszył się z prawie 3 osób do niespełna 2 osób na 100 mieszkańców (z 2,7% do 2,2%), przyjmując najniższy wskaźnik od ponad 10 lat (w 2008 r. wyniósł ponad 7 osób na 100).

Tabela 12. Wskaźnik klientów ośrodków pomocy społecznej do liczby ludności w woj. opolskim w latach 2019-2021 - wg powiatów

Powiaty	Klienci ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim						
	2019 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2019 r. %	2020 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2020 r. %	2021 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2021 r. %	Zmiana wskaźnika liczby klientów do liczby ludności w latach 2020-2021
brzeski	2 753	3,1	2 316	2,6	2 164	2,4	-0,2
głubczycki	1 962	4,3	1 760	3,9	1 630	3,6	-0,3
kędzierzyńsko-kozielski	2 306	2,5	2 032	2,2	1 964	2,1	-0,1
kluczborski	2 084	3,4	1 965	3,0	1 585	2,4	-0,6
krapkowicki	1 504	2,4	1 364	2,2	1 314	2,1	-0,1
namysłowski	1 352	3,3	1 097	2,6	928	2,2	-0,4
nyski	4 839	3,6	4 621	3,4	4 413	3,3	-0,1
oleski	1 438	2,2	1 280	2,0	1 037	1,6	-0,4
Opole Miasto	2 008	1,6	2 167	1,7	1 900	1,5	-0,2
opolski	2 673	2,4	2 465	2,0	2 061	1,7	-0,3
prudnicki	1 961	3,6	1 756	3,2	1 539	2,8	-0,4
strzelecki	1 515	2	1 424	1,9	1 288	1,7	-0,2
Razem	26 395	2,7	24 247	2,5	21 823	2,2	-0,2

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2021 r.

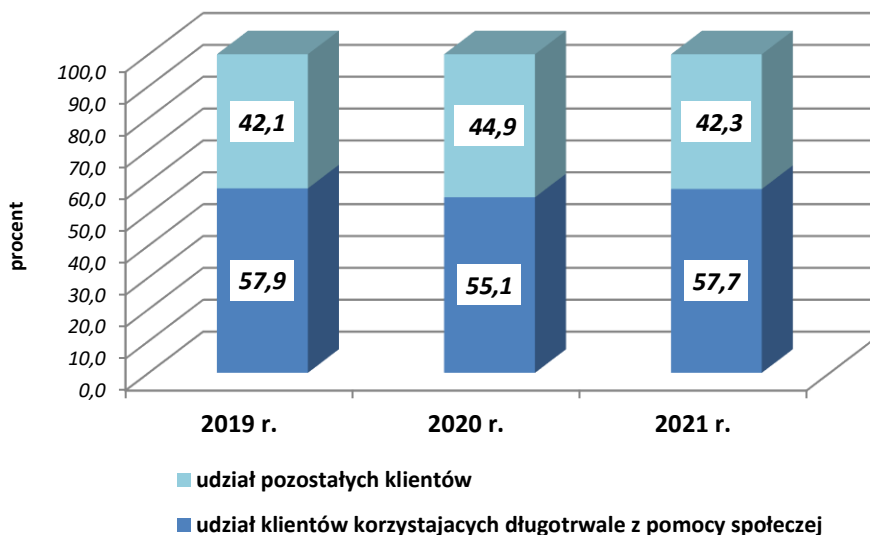
3.4. Klienci długotrwale korzystający z pomocy społecznej w 2021 r.

W 2021 r. - podobnie jak w poprzednim roku, odnotowano spadek liczby osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej (w ciągu 36 miesięcy były zarejestrowane w systemie pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy) – z 13 384 do 12 589 świadczeniobiorców, tj. o 5,9% (w 2020 r. był to spadek o 14,3%, a w 2019 r. o 7,9%).

Jednak – w przeciwieństwie do lat 2017-2020 – wzrósł procentowy udział osób długotrwale korzystających z pomocy wśród wszystkich klientów ośrodków pomocy społecznej – o 2,6 pkt proc. (z 55,1% do 57,7%).

Oznacza to, że na 21 823 świadczeniobiorców pomocy społecznej w 2021 r. większość (12 589 osób) korzysta ze świadczeń ośrodków pomocy społecznej długotrwale (są stałymi klientami pomocy społecznej otrzymującymi różnorodną pomoc z systemu pomocy społecznej).

Wykres 23. Udział klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród wszystkich osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r.

3.5. Koszt pomocy środowiskowej w latach 2020-2021

Całkowity koszt świadczeń udzielonych przez ośrodki pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021 uwzględnia:

1. świadczenia pieniężne (zasiłki stałe, zasiłki okresowe i zasiłki celowe);
2. świadczenia niepieniężne (posiłki, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, udzielenie schronienia, ubrania, sprawienie pogrzebu oraz inne świadczenia rzeczowe, w tym pomoc na usamodzielnieniu wychowanków ośrodków wsparcia wskazanych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej oraz pomoc dla uchodźców).

W 2021 r. koszt świadczeń pomocy społecznej w woj. opolskim, udzielonych przez gminy, wyniósł ponad 86 021 tys. zł, tj. o 1,4% mniej niż w 2020 r.

W 2021 r. – w porównaniu do 2020 r., główną przyczyną spadku (podobnie jak w poprzednim roku) udzielanej pomocy był spadek kosztu udzielanych świadczeń pieniężnych, w tym zasiłków celowych (o 9,4%), zasiłków okresowych (o 7%) i zasiłków stałych (o 3,9%), a także innych świadczeń (np. zapewnienia posiłku). Wpływ na to miała m. in. mniejsza liczba świadczeniobiorców wymienionych zasiłków pieniężnych oraz utrzymujące się od 2018 r. (do końca 2021 r.) kwoty kryteriów dochodowych, uprawniających do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej (528 zł na osobę w rodzinie oraz 701 zł dla osoby samotnie gospodarującej).

Jedyny wzrost kosztu przyznawanej pomocy środowiskowej (o 12,7%) zanotowano w przypadku usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, co jest przede wszystkim wynikiem

zwiększonego kosztu sfinansowania tych usług w 2021 r. przez ośrodki pomocy społecznej (średni kosztu 1 godz. usług wzrósł o ok. 30-40%).

Tabela 13. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2020-2021

Lp.	Wyszczególnienie	Koszt środowiskowej pomocy społecznej w zł w latach 2020-2021		
		2020 r.	2021 r.	Wzrost/spadek w 2021 r. 2020 r.=100%
1	Koszt pomocy środowiskowej – ogółem* , w tym:	87 250 204	86 021 748	98,6
2	zasiłki stałe	22 502 254	21 634 838	96,1
3	zasiłki okresowe, z tego:	18 229 890	16 947 367	93,0
4	dotacja budżetu państwa	18 152 201	16 908 614	93,1
5	środki własne gminy	77 689	38 753	49,9
6	zasiłki celowe	14 361 758	13 018 020	90,6
7	usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	20 079 167	22 638 463	112,7
8	pozostałe świadczenia (schronienie, posiłki, sprawienie pogrzebu, ubranie, usamodzielnienie, inne)	12 077 135	11 783 060	97,6
9	Liczba świadczeniobiorców	24 247	21 823	90,0
10	Liczba mieszkańców**	980 771	973 298	99,2
11	Średnia - roczna wartość pomocy ogółem dla beneficjenta w zł (w.1 / w.9)	3 598	3 942	109,6
12	Średnia - roczna wartość zasiłków pieniężnych w zł (w. 2+3+6 / w. 9)	2 272	2 364	104,0
13	Średnia roczna wartość pomocy w zł na 1 mieszkańca (w. 1 / w. 10)	89	88	98,9

* wartość pomocy uwzględnia zadania powiatu (pomoc na usamodzielnienie dla wychowanków instytucji wymienionych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej oraz pomoc dla uchodźców).

** stan na 30.06.2020 r. oraz 30.06.2021 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2020 r. i 2021 r.

Średnia, roczna wartość pomocy przypadająca w 2021 r. na jednego świadczeniobiorcę wyniosła 3 942 zł (o prawie 10% więcej niż w 2020 r.), co wynika z większego – podobnego jak w poprzednich latach, spadku liczby klientów pomocy społecznej (po ok. 8,5%) niż ogólnego, minimalnego spadku kosztu pomocy społecznej.

Potwierdzeniem zmniejszenia się liczby przyznanych świadczeń pieniężnych przez pomoc społeczną w 2021 r. (w stosunku do 2020 r.), są przeciętne, miesięczne wartości udzielanych zasiłków: zasiłku stałego (spadek o 0,5%, z 545 zł w 2020 r. do 542 zł w 2020 r.) oraz zasiłku okresowego (spadek o 1,3%, z 380 zł do 375 zł). Także wartość rocznej pomocy w formie zasiłku celowego był mniejszy niż w poprzednim roku (spadek o 0,8%, z 1 192 zł w 2020 r. do 1 183 zł w 2021 r.).

Tabela 14. Świadczenia pieniężne pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021

FORMY POMOCY PIENIĘŻNEJ	2020 r.	2021 r.	Wzrost/spadek w 2021 r. 2020 r.=100%
ZASIŁKI STAŁE			
liczba świadczeniobiorców	4 017	3 945	98,2
liczba świadczeń	41 322	39 910	96,6
koszt świadczeń w zł	22 502 254	21 634 838	96,1

FORMY POMOCY PIENIENIĘŻNEJ	2020 r.	2021 r.	Wzrost/spadek w 2021 r. 2020 r.=100%
średnia wartość 1 zasiłku	545	542	99,5
ZASIŁKI OKRESOWE			
liczba świadczeniobiorców	6 942	6 515	93,8
liczba świadczeń	47 988	45 197	94,2
koszt świadczeń w zł	18 229 890	16 947 367	93,0
średnia wartość 1 zasiłku	380	375	98,7
ZASIŁKI CELOWE			
liczba świadczeniobiorców	12 052	11 008	91,3
koszt świadczeń w zł	14 361 758	13 018 020	90,6
średnia-roczna wartość 1 zasiłku	1 192	1 183	99,2

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdań MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za 2020 r. i 2021 r.

W 2021 r. – w porównaniu do 2020 r., wartość pomocy przypadającej na 1 mieszkańca województwa spadła z 89 zł do 88 zł (w 2019 r. było to 91 zł), na co wpływ miała, nadal spadająca, mniejsza niż w poprzednim roku liczba ludności województwa, przy jednoczesnym minimalnym spadku ogólnego kosztu świadczeń pomocy społecznej.

3.6. Powody udzielania pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie)

Tabela 15. Powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2020-2021

Lp.	Powody udzielonych świadczeń	Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej		
		2020 r.	2021 r.	Wzrost / spadek w 2021 r. (w %)
1	ubóstwo	16 497	15 634	-5,2
2	bezrobocie	16 633	14 907	-10,4
3	niepełnosprawność	14 519	13 557	-6,6
4	długotrwała choroba	11 729	10 575	-9,8
5	bezradność w sprawach op.-wych.	7 622	6 604	-13,4
6	w tym: rodziny niepełne	3 608	3 105	-13,9
7	rodziny wielodzietne	2 171	1 796	-17,3
8	przemoc w rodzinie	759	1 010	33,1
9	potrzeba ochrony macierzyństwa	5 662	4 545	-19,7
10	w tym wielodzietność	4 176	3 317	-20,6
11	alkoholizm	1 702	1 755	3,1
12	narkomani	127	130	2,4
13	bezdomność	1 183	1 180	-0,3
14	trudności w przyst. po opuszczeniu zakładu karnego	378	350	-7,4
15	zdarzenie losowe	945	374	-60,4
16	kłęska żywiołowa i ekologiczna	138	42	-69,6
17	sieroctwo	14	8	-42,9
18	potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	22	12	-45,5

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2020 i 2021 r.

W 2021 r. – podobnie jak rok wcześniej, spadek liczby ludności województwa, objętych pomocą społeczną, zdecydował o zmniejszeniu poszczególnych grup klientów, wyróżnionych ze względu na główny powód jej udzielania.

Nadal – najczęściej występującym powodem udzielania wsparcia było: ubóstwo (15,6 tys. osób w rodzinach) oraz bezrobocie (14,9 tys.), chociaż liczby te w porównaniu do 2020 r. zmniejszyły się odpowiednio o: 5,2% i 10,4%. Istotnie też spadła liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby (o 9,8% - do 10,5 tys. osób) oraz niepełnosprawności (o 6,6% - do 13,5 tys. osób.).

Ponadto – najbardziej zmniejszyły się również grupy świadczeniobiorców, którym pomocy udzielono z powodu:

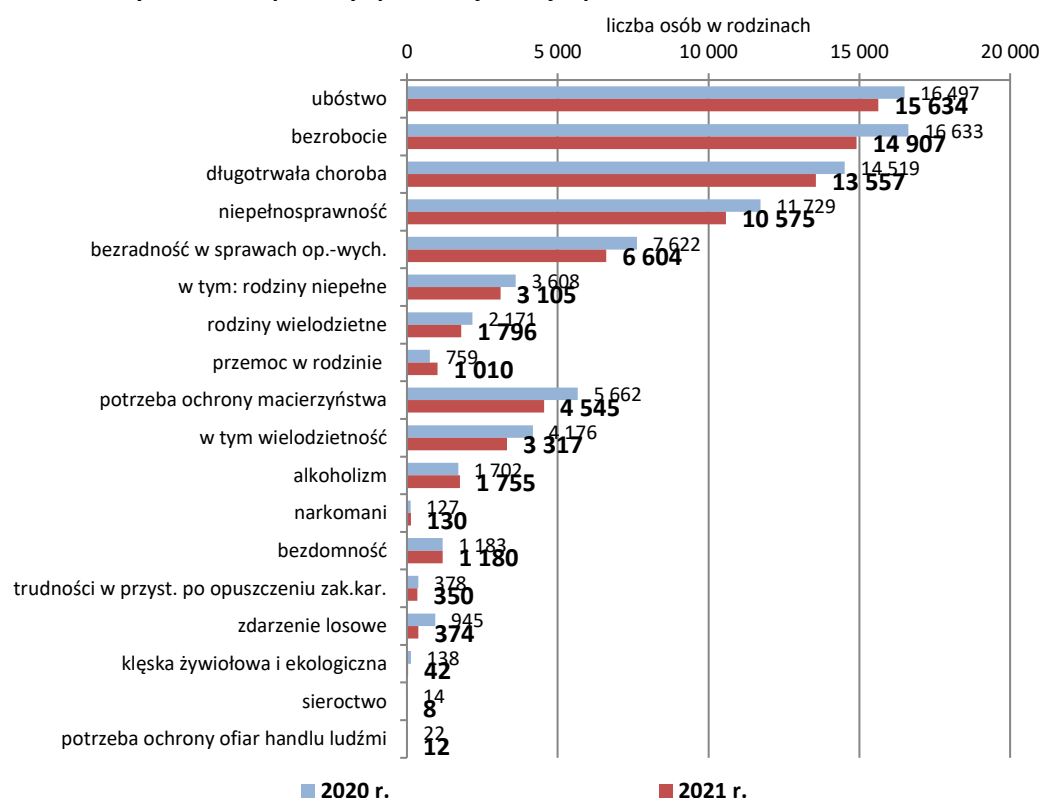
- potrzeby ochrony macierzyństwa (o 19,7%), w tym wielodzietności (o 20,6%);
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (o 13,4%), w tym w rodzinach niepełnych (o 13,9%) i rodzinach wielodzietnych (o 17,3%).

Natomiast liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców wzrosła jedynie w trzech przypadkach:

- z powodu przemocy w rodzinie (o 33,1% - do 1 tys. osób w rodzinach);
- z powodu alkoholizmu – o 3,1% (53 osoby w rodzinach);
- z powodu narkomani – o 2,4% (11 osób w rodzinach).

Wskazuje się, że jednym z czynników wzrostu udzielania pomocy z powodu przemocy w rodzinie w latach 2020-2021 była konieczność izolacji i kwarantanny domowej osób i rodzin, spowodowana pandemią COVID-19.

Wykres 24. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej w 2020 r. i 2021 r.

3.7. Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

3.7.1. Asystenci rodziny

W 2021 r. liczba zatrudnionych asystentów rodziny wyniosła 94 (o 5 więcej niż w 2020 r.). Asystenci zatrudnieni byli w 70 gminach woj. opolskiego, tj. w 3 gminach więcej niż w 2020 r.

Na 94 asystentów rodziny **21 zatrudniono w latach 2016-2021 w ramach RPO WO 2014-2020 (projekt *Bliżej rodziny i dziecka*)**.

W porównaniu do 2012 r., tj. początku działania systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej - liczba asystentów rodziny wzrosła z 33 do 94, tj. prawie 3-krotnie (ich liczba w ostatnich 3 latach waha się w granicach 99-89).

Asystenci rodziny mieli pod opieką 1 131 rodzin (o 6,5% więcej niż w 2020 r.). Na 1 asystenta przypadało średnio 12 rodzin.

Od początku działania systemu (2012 r.) liczba rodzin korzystających z pracy asystentów rodziny wzrosła prawie 4-krotnie (z 306 w 2012 r. do 1 131 w 2021 r.).

Podobnie jak w poprzednich latach najczęściej rodzin objętych w 2021 r. pracą asystenta rodziny występuje w gminach miejskich i miejsko-wiejskich (w Nysie – 78, Kędzierzynie-Koźlu – 77, Prudniku – 52, Opolu – 47, Głubczycach – 43, Brzegu – 33, Grodkowie i Paczkowie – po 31 oraz w Strzelcach Op. – 27).

W 2021 r. w tylko 1 gminie woj. opolskiego (gminie Lubrza) brak było zatrudnionych asystentów rodziny (w 2020 r. były 4 takie gminy).

3.7.2. Placówki wsparcia dziennego

W 2021 r. liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci z rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze wyniosła 39 (o jedną mniej niż w 2020 r.).

Istotny udział we wspieraniu działalności tego typu placówek w gminach ma Samorząd Województwa Opolskiego, który w wyniku realizowanego przez ROPS w Opolu projektu ***Bliżej rodziny i dziecka, utworzył 13 placówek wsparcia dziennego*** (w latach 2016-2021) na łączną liczbę 187 miejsc (większość w formie pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawców w różnych miejscowościach gminy).

Wśród 39 placówek wsparcia dziennego w woj. opolskim (na ogółem 906 miejsc) było:

- 10 placówek opiekuńczych;
- 10 specjalistycznych (w tym opiekuńczo-specjalistycznych);
- 19 w formie pracy podwórkowej.

W 2021 r. z placówek wsparcia dziennego przeciętnie korzystało 753 dzieci (w 2020 r. 498 dzieci, na co wpływ miała sytuacja spowodowana wprowadzonymi obostrzeniami pandemicznymi).

Tabela 16. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2021 r.

Lp.	Powiat	Gmina	Liczba jednostek	Liczba miejsc w placówce wsparcia dziennego	Przeciętna liczba korzystających dzieci w 2021 r.
1	głubczycki	Branice	1	30	30
2	brzeski	Brzeg	1	15	15
		Lewin Brzeski	1	60	108
3	Kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	4	180	137
4	kluczborski	Kluczbork	1	60	32
5	krakowicki	Zdzieszowice	1	15	5
6	namysłowski	Pokój	7	105	105
7	nyski	Głuchołazy	1	30	16
8		Nysa	1	30	43
9		Paczków	1	15	15
10	opolski	Turawa	1	30	30
11		Popielów	1	26	26
12		Dąbrowa	1	15	15
13	prudnicki	Prudnik	2	30	30
14	strzelecki	Zawadzkie	1	15	3
15	Opole Miasto	Opole	14	250	143
Razem			39	906	753

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r.

Wsparcie rodzin przeżywających trudności w opiece i wychowaniu przez SWO, w ramach realizacji projektu ***Blżej rodziny i dziecka***, obejmuje także szereg innych działań (poza zatrudnieniem 21 asystentów rodziny i utworzeniem 13 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży).

W latach 2016-2021 w efekcie działań projektu w systemie wspierania rodziny zwiększono także zakres usług społecznych dla rodzin problemowych w formie specjalistycznego poradnictwa, usług wspierających, edukacyjnych, rekreacyjnych, integracyjnych w placówkach wsparcia dziennego, tj.:

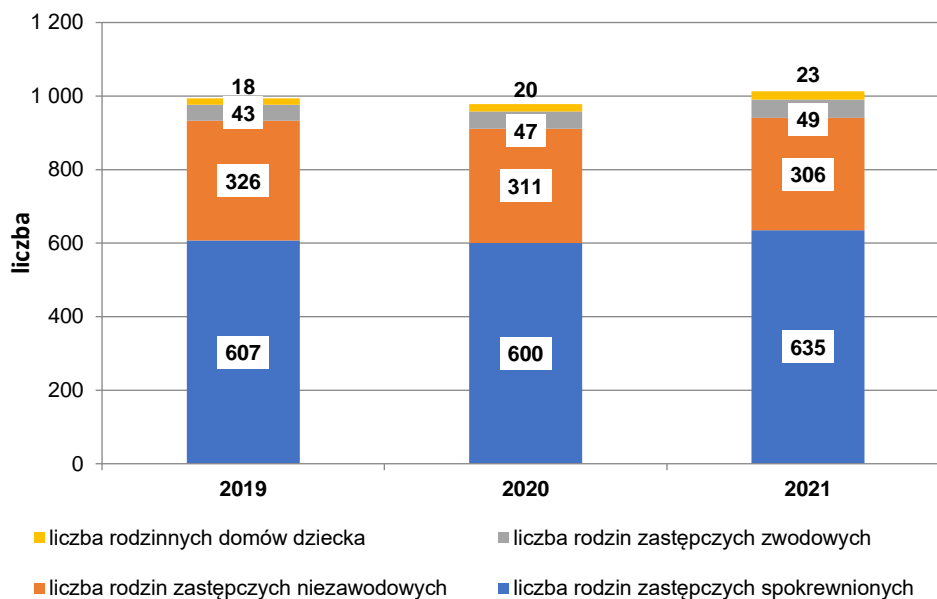
- zatrudniono 6 koordynatorów pieczy zastępczej oraz 10 innych specjalistów pracy z dziećmi (w tym wychowawców podwórkowych, psychologów, pracowników socjalnych);
- sfinansowano specjalistyczne działania projektowe 17 osób (w tym psychologów, prawników, terapeutów, logopedów);
- usługami i różnymi formami wsparcia rodziny objęto łącznie 2 910 osób (kolonie letnie i zimowe, obozy językowe, szkolenia dla rodziców i kadry ośrodków wsparcia, imprezy integrujące, kampanie informacyjno-świadomościowe);
- promowano wsparcie pieczy zastępczej i działań na rzecz rodziny i dziecka poprzez organizację regionalnych imprez tematycznych (pikniki dla rodzin z dziećmi, *Opolskie Dni Rodziny*, w których uczestniczyło łącznie ok. 3 000 osób z woj. opolskiego).

3.7.3. Rodzinna piecza zastępcza

W 2021 r. liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej obejmowała 1 013 podmiotów (o 35 więcej niż w 2020 r.), z tego:

- 635 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem (o 35 więcej niż w 2020 r.);
- 306 rodzin niezawodowych (o 5 mniej niż w 2020 r.);
- 49 rodzin zastępczych zawodowych (o 2 więcej niż w 2020 r.), z tego:
 - ✓ 37 „zwykłych” zawodowych rodzin zastępczych;
 - ✓ 8 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego;
 - ✓ 4 rodziny specjalistyczne (wychowujące niepełnosprawne dzieci);
- 23 rodzinnych domów dziecka (o 3 domy więcej niż w 2020 r.).

Wykres 25. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2019-2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31*, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*.

W 2021 r. – w porównywaniu do 2020 r., w strukturze rodzinnych form pieczy zastępczej spadek nastąpił jedynie wśród rodzin niezawodowych tj. o 5 rodzin. Natomiast wzrosła liczba rodzin spokrewnionych (o 35), rodzin zawodowych „zwykłych” oraz specjalistycznych (po 1) i Rodzinnych domów dziecka (o 3), co jest pozytywną zmianą w systemie rodzinnej pieczy zastępczej (oczekuje się zwiększenia liczby rodzin zawodowych i Rodzinnych domów dziecka oraz zmniejszenia liczby dzieci przebywającej w instytucjonalnej pieczy zastępczej - domach dziecka).

Tabela 17. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2021

Lp.	Podmioty pieczy zastępczej	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach:											Wzrost / spadek w 2021 r. 2020r. =100%	Wzrost / spadek w 2021 r. 2012r. =100%
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021			
1	RAZEM (w.2+3+4+8)	1 159	1 143	1102	1 019	1 019	1 028	995	994	978	1 013	3,6	-12,6	
2	Rodziny zastępcze spokrewnione	769	737	691	638	656	639	609	607	600	635	5,8	-17,4	

Lp.	Podmioty pieczy zastępczej	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach:											
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Wzrost / spadek w 2021 r. 2020r. =100%	Wzrost / spadek w 2021 r. 2012r. =100%
3	Rodziny zastępcze niezawodowe	352	357	357	324	318	323	322	326	311	306	-1,6	-13,1
4	Rodziny zastępcze zawodowe ogółem z tego:	31	32	36	38	26	46	43	43	47	49	4,3	58,1
5	rodziny zastępcze zawodowe „zwykłe”	19	19	24	25	13	33	33	29	36	37	2,8	94,7
6	rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	10	10	10	9	9	9	9	10	8	8	0,0	-20,0
7	rodziny zastępcze specjalistyczne	2	3	2	4	4	4	4	4	3	4	33,3	100,0
8	Rodzinne domy dziecka	7	17	18	19	19	20	21	18	20	23	15,0	228,6

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012-2021.

Jednocześnie analiza danych w latach 2012-2021 (podobnie jak w latach poprzednich), wskazuje na spadek ogólnej liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej – o 12,6%, w tym:

- o 17,4% zmniejszyła się liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem;
- o 58,1% wzrosła liczba zastępczych rodzin zawodowych (z 31 do 49), choć liczba specjalistycznych rodzin zawodowych jest stała (2-4 rodziny), a rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego jest od lat nie więcej niż 10;
- ponad 3-krotnie wzrosła liczba Rodzinnych domów dziecka (z 7 do 23, mimo okresowych spadków ich liczby od 2013 r.).

W 2021 r. – w porównaniu do 2012 roku, liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej zmniejszyła się we wszystkich powiatach woj. opolskiego, z wyjątkiem powiatu nyskiego (wzrost o 10% - 13 podmiotów). Największy spadek liczby podmiotów zanotowano w powiatach: oleskim (o 36%) i kędzierzyńsko-kozielskim (o 34%).

Średni spadek liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej wyniósł w woj. opolskim 14% (jedynym powiatem o większej jej liczbie podmiotów niż w 2012 r. był do 2018 r. powiat głubczycki, a w 2021 r. został nim powiat nyski).

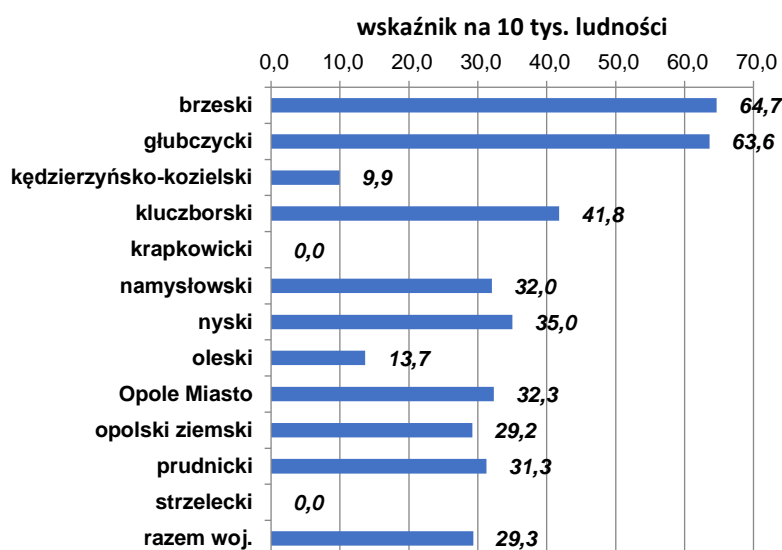
3.7.4. Instytucjonalna piecza zastępcza

W 2021 r. w woj. opolskim było 25 placówek opiekuńczo-wychowawczych (o 1 więcej niż w 2020 r.). Liczba miejsc w tych placówkach była mniejsza niż w poprzednich latach i wyniosła 463 (w 2020 r. – 479, w 2019 r. – 510, w 2018 r. – 521, a w 2017 r. – 532).

Średnio na 10 tys. dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat przypadało w województwie 29,3 miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, przy czym:

- najwięcej w powiatach: brzeskim (64,7) i głubczyckim (63,6);
- najmniej w powiatach: oleskim (13,7) i kędzierzyńsko-kozielskim (9,9);
- brak jest domów dziecka w dwóch powiatach: krapkowickim i strzeleckim (w powiecie krapkowickim występuje największa w województwie liczba rodzinnych domów dziecka - 7).

Wykres 26. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. ludności w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Rejestru wolnych miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych województwa opolskiego* – stan na 31.12.2021 Wojewody Opolskiego <https://www.gov.pl/web/uw-opolski/rejestr-wolnych-miejsc-w-placowkach-opiekunczo-wychowawczych-stan-na-30112020-r> (18.05.2022 r.) oraz danych GUS za I półrocze 2021 r. (liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w powiatach w woj. opolskim wg stanu na 30.06.2021 r.).

Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w stosunku do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzieży do 17 lat) od lat sukcesywnie się zmniejsza (w 2016 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało średnio 34,3 miejsca, a w 2021 r. 29,3, tj. o pięć miejsc mniej). Wpływ na to ma systematyczny spadek liczby ludności woj. opolskiego, w tym w wieku do 17 lat, oraz tzw. deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej, ustawowo zobowiązująca samorządy, prowadzące placówki opiekuńczo-wychowawcze, do ograniczania w nich liczby miejsc (do 14) i rozwoju rodzinnych form opieki.⁴³

3.7.5. Dzieci w pieczy zastępczej

Tabela 18. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2021

Wyszczególnienie	Dzieci w pieczy zastępczej w latach										Wzrost / spadek w 2021 r. 2020 r. = 100%	Wzrost / spadek w 2021 r. 2012 r. = 100%
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021		
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	996	984	886	801	818	792	760	775	748	798	6,7	-19,9
w rodzinach zastępczych niezawodowych	495	489	494	434	423	422	447	446	422	405	-4,0	-18,2
w rodzinach zastępczych zawodowych	152	144	149	139	125	142	145	189	191	204	6,8	34,2

⁴³ Zanotowano zmniejszenie się liczby miejsc w domach dziecka w 2021 r. łącznie o 16 miejsc (liczba miejsc we wszystkich placówkach opiekuńczo-wychowawczych spadła z 479 w 2020 r. do 463 w 2021r.).

Wyszczególnienie	Dzieci w pieczy zastępczej w latach										Wzrost / spadek w 2021 r. 2020 r. = 100%	Wzrost / spadek w 2021 r. 2012 r. = 100%
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021		
w rodzinnych domach dziecka	39	114	123	127	127	118	123	130	133	152	14,3	289,7
w placówkach opiekuńczo- wychowawczych (miejsca)	546	526	514	528	542	532	521	510	479	417	-12,9	-23,6
Razem	2 228	2 257	2 166	2 029	2 035	2 006	1 996	2 050	1 973	1 976	0,2	-11,3

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia m.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja Sprawozdania resortowe, a także powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012-2021.

W 2021 r. w systemie pieczy zastępczej umieszczonych było 1 976 (o 3 dzieci więcej niż w 2020 r. – 0,2%).

Od początku funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, tj. od 2012 r., liczba umieszczonych w nim dzieci sukcesywnie maleje (mimo okresowych wzrostów dzieci w całym systemie pieczy zastępczej). Jest to w dużym stopniu efekt działań profilaktycznych, prowadzonych przez gminy (ośrodki pomocy społecznej), m.in. w formie wsparcia asystentów rodziny oraz działalności placówek wsparcia dziennego, umożliwiających pozostanie dzieci w swoich rodzinach naturalnych i ograniczenie konieczności umieszczania ich w pieczy zastępczej.

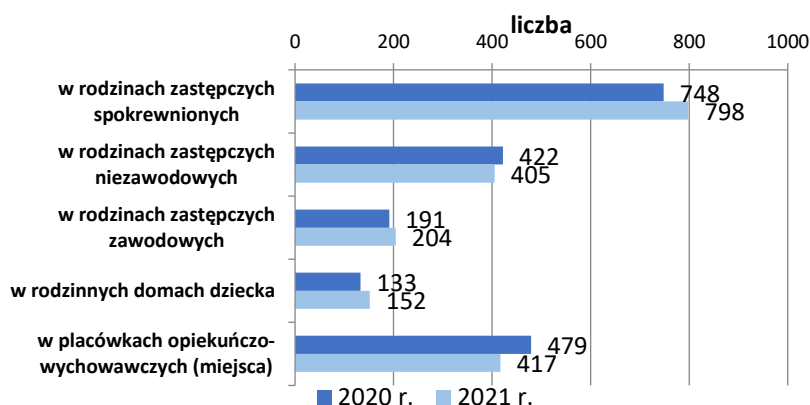
W latach 2012-2021 liczba dzieci umieszczonych w systemie zmniejszyła się o 11,3% (252 osób), w tym:

- w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem – o prawie 20%,
- w rodzinach niezawodowych – o 18,2%,
- w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (miejsc) - o 23,6%.

Natomiast prawie 4-krotnie (z 39 do 152) wzrosła liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka – podmiotach, które w formie zdeinstytucjonalizowanej zapewniają obecnie najlepszą formę pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziny biologicznej.

W 2021 r. - po raz kolejny, odnotowano wzrost liczby dzieci umieszczanych w rodzinach zawodowych lub rodzinnych domach dziecka (razem jest ich 356), mimo to nadal liczba dzieci w tych instytucjach jest ponad 2-krotnie mniejsza niż w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem (798).

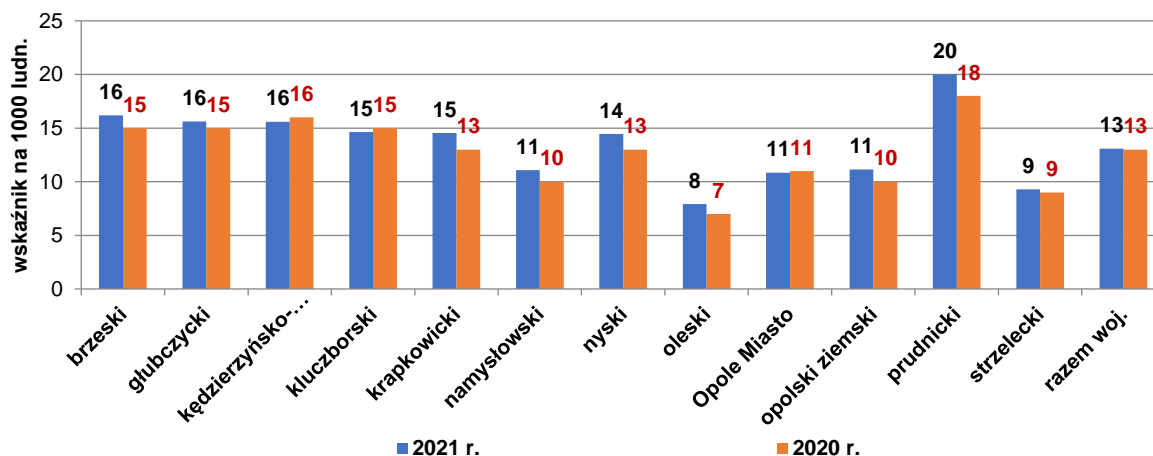
Wykres 27. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2020-2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2020 r. i 2021 r.

W 2021 r. - podobnie jak w latach 2017-2020, **średnio na 1000 mieszkańców woj. opolskiego w wieku do 17 lat przypadało 13 dzieci i młodzieży umieszczonej w pieczy zastępczej**. Wartość tego wskaźnika wahała się od 20 (w powiecie prudnickim) do 8 (w powiecie oleskim), a w pozostałych powiatach, z wyjątkiem strzeleckiego (9), wskaźniki ten wyniósł 10 i więcej.

Wykres 28. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym w woj. opolskiego w 2020 r. i 2021 r. wg powiatów*

*liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym do 17 lat wg stanu na 31.12.2020 r. oraz 31.12.2021 r.(BDL)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS oraz powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej w 2020 r. i 2021 r.

W latach 2012-2020, w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej.:

- liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej spadła o 12,6%, w tym najbardziej liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem (o 17,4%);
- wzrosła liczba rodzin zawodowych (o 58%), a **liczba rodzinnych domów dziecka zwiększyła się ponad 3-krotnie (o 228,6%)**;
- **prawie 3-krotnie wzrosła liczba asystentów rodziny (o 185%) i prawie 4-krotnie liczba rodzin korzystających z ich pomocy (o 269,6%)**;
- wzrosła również liczba **placówek wsparcia dziennego, a liczba miejsc zwiększyła się o 148,2%**.

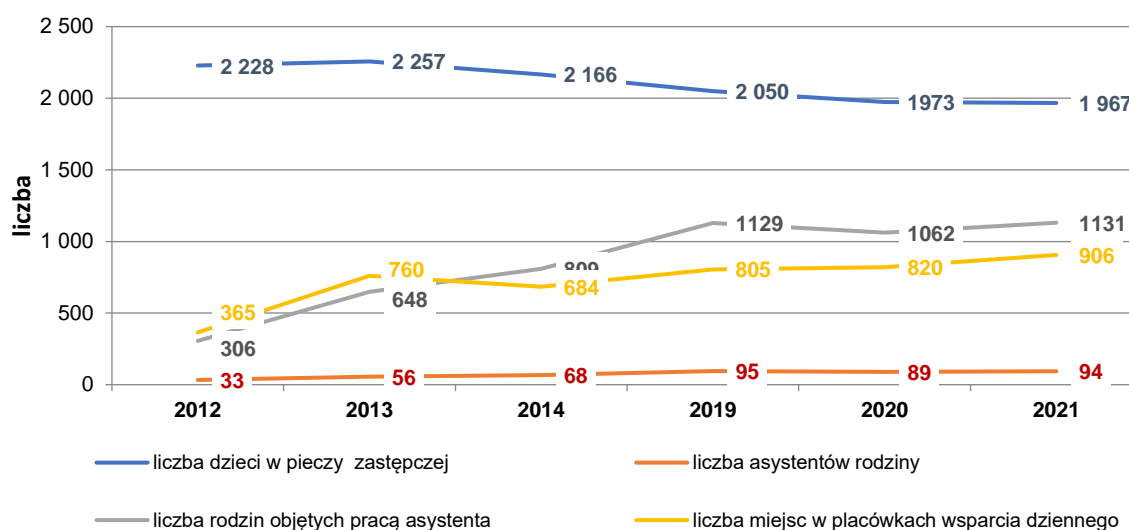
Tabela 19. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2021

Lp.	Wyszczególnienie	Piecza zastępcza w latach 2012-2021										Wzrost / spadek w 2021 r. (do 2012 r.)
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021r.	
1	Liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej, z tego:	1 159	1 143	1 102	1 019	1 019	1 028	995	994	978	1 013	-12,6%
2	liczba rodzin zastępczych spokrewnionych	769	737	691	638	656	639	609	607	600	635	-17,4%
3	liczba rodzin zastępczych niezawodowych	352	357	357	324	318	323	322	326	311	306	-13,1%
4	liczba rodzin zastępczych zawodowych	31	32	36	38	26	46	43	43	47	49	58%
5	liczba rodzinnych domów dziecka	7	17	18	19	19	20	21	18	20	23	228,6%
6	Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	546	526	514	526	542	532	521	510	479	463	-15,2%

Lp.	Wyszczególnienie	Piecza zastępcza w latach 2012-2021										Wzrost / spadek w 2021 r. (do 2012 r.)
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	
7	Liczba dzieci w pieczy zastępczej	2 228	2 257	2 166	2 029	2 035	2 006	1 996	2 050	1 973	1 967	-11,7%
8	Liczba asystentów rodziny	33	56	68	87	97	97	98	95	89	94	184,9%
9	Liczba rodzin objętych pracą asystenta	306	648	809	963	1182	1239	1 169	1 129	1 062	1 131	269,6%
10	Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego	365	760	684	672	841	841	934	805	820	906	148,2%

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego (w latach 2012- 2021).

Wykres 29. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2014 oraz w latach 2019-2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012- 2021.

3.7.6. Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej

W województwie opolskim funkcję organizatorów pieczy zastępczej w każdym powiecie pełnią powiatowe centra pomocy rodzinie, w których zatrudnieni są koordynatorzy pieczy zastępczej.

W 2021 r. PCPR-y zatrudniały 46 koordynatorów pieczy zastępczej (w 2020 r. – 43, w 2019 r. – 42, a w 2018 r. – 39), w tym 3 koordynatorów zatrudniono w ramach projektu **Blżej rodziny i dziecka**. Łącznie koordynatorzy pracowali z 697 rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka.

Na jednego koordynatora przypadało średnio 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka (w 2020 r. – 13, w 2019 r. – 18, a w 2018 r. – 19).

3.7.7. Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej oraz innych ośrodków wsparcia, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej⁴⁴

W 2021 r. w woj. opolskim w ramach systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz innych instytucji wsparcia pomoc na usamodzielnienie otrzymało 119 wychowanków⁴⁵, z tego:

- 66 osób (młodzież) opuszczająca rodzinne formy pieczy zastępczej (rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka);
- 45 osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- 8 osób opuszczających inne ośrodki wsparcia, o których mowa w art. 88 ust.1 ustawy o pomocy społecznej.

Koszt pomocy na usamodzielnienie wychowanków, finansowany przez powiaty województwa opolskiego, wyniósł **1 189 tys. zł**, z tego koszt pomocy:

- na kontynuowanie nauki – 926,6 tys. zł;
- pieniężnej na usamodzielnienie – 205,7 tys. zł;
- na zagospodarowanie w formie rzeczowej – 56,8 tys. zł.

Średnia wartość pomocy przypadająca na 1 osobę usamodzielniającą się wyniosła w 2021 r. 9 993 zł.

3.8. Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych

3.8.1. Domy pomocy społecznej

W 2021 r. w województwie opolskim funkcjonowało 29 placówek stacjonarnych pomocy społecznej, w których były 3 082 miejsca (tyle samo co w latach 2018-2020), z tego:

- 3 domy dla osób w podeszłym wieku na 222 miejsca,
- 12 domów dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie na 1 019 miejsc,
- 3 domy dla przewlekle psychicznie chorych na 841 miejsc,
- 5 domów dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie na 477 miejsc,
- 6 domów dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie na 523 miejsca⁴⁶.

W porównaniu do 2020 r. liczba DPS-ów pozostała bez zmian, natomiast:

- zmienił się podmiot prowadzący Dom pomocy społecznej w Borkach Wlk. (od 29.09.2021 r. jest to OPS Support Sp. z o. o. z siedzibą w Warszawie, zamiast zgromadzenia zakonnego – Sióstr Służebniczek NMP NP w Leśnicy);
- DPS w Borkach Wlk. rozszerzył przeznaczenie domu o osoby przewlekle somatycznie chore (dotychczas był tylko dla osób w podeszłym wieku), co spowodowało zmniejszenie z 4 do 3 liczby domów przeznaczonych tylko dla osób w podeszłym wieku

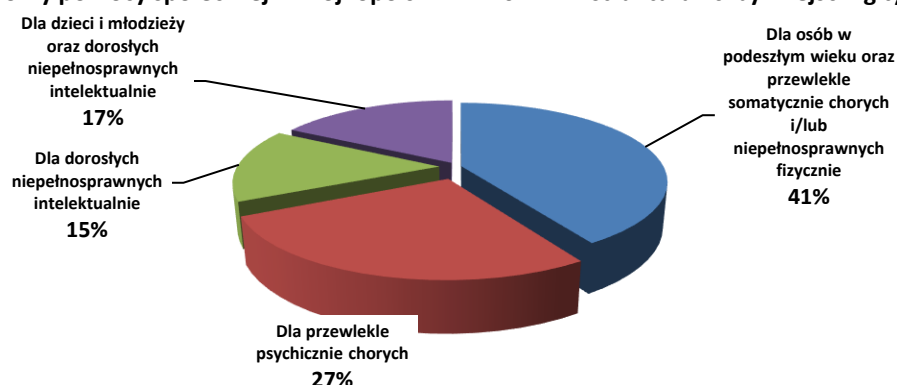
⁴⁴ Osoby pełnoletnie opuszczające dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy.

⁴⁵ Dane zbiorcze z powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2021 r.

⁴⁶ W 2021 r. na 29 placówek stacjonarnych pomocy społecznej (domów pomocy społecznej) 26 jest prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie oraz podmioty niepubliczne (zgromadzenia i wspólnoty zakonne Kosiola katolickiego), 2 przez osoby prawne (DPS w Jakubowicach i DPS w Borkach Wielkich), a 1 przez gminę (Gogolin).

(a wzrost z 11 do 12 liczby domów dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie).

Wykres 30. Domy pomocy społecznej w woj. opolskim w 2021 r. – struktura liczby miejsc wg typów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRPIPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2021 r., zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej – aplikacja Sprawozdania resortowe oraz powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2021 r.

W 2021 r. - podobnie jak w latach 2018-2020, w strukturze placówek stacjonarnych pomocy społecznej wg typów brak jest istotnych zmian:

- dominującą grupą są nadal DPS-y dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych oraz niepełnosprawnych fizycznie – łącznie 41% miejsc;
- 27% miejsc przeznaczonych jest dla przewlekle psychicznie chorych;
- prawie 1/3 (32%) stanowią domy dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, w tym DPS-y przeznaczone wyłącznie dla osób dorosłych (15% miejsc).

Tabela 20. Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2021 r.

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskim - powiatowe i gminne w 2021 r.													
		Ogółem		w tym dla osób:											
		Liczba domów	Liczba miejsc	w podeszłym wieku		przewlekle somatycznie chorych		w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie		przewlekle psychicznie chorych		dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie		dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	
				Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc
1	brzeski	2	148	0	0	0	0	1	53	0	0	1	95	0	0
2	głubczycki	2	793	0	29 ^a	0	0	0	0	1	714	0	0	1	50
3	kędzierzyńsko-kozielski	3	172	0	0	0	0	1	49	0	0	1	70	1	53
4	kluczborski	2	191	0	0	1	76	0	45 ^b	0	0	1	70	0	0
5	krapkowicki	1	25	1	25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	namysłowski	1	49	1	49	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	nyski	4	309	0	0	0	0	2	164	1	65	0	0	1	80
8	oleski	2	112	0	0	0	0	1	42	0	0	1	70	0	0
9	Miasto OPOLE	3	310	0	0	0	0	2	190	0	0	0	0	1	120
10	opolski	2	278	0	0	0	59 ^c	1	55	0	0	1	164	0	0
11	prudnicki	3	190	0	72 ^d	0	0	2	56	1	62	0	0	0	0
12	strzelecki	3	458	0	0	0	0	1	238	0	0	0	0	2	220
13	GOGOLIN - DPS prowadzony przez gminę (DPS w Kamionku)	1	47	1	47	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM WOJ.		29	3082	3	222	1	135	11	892	3	841	5	469	6	523

^a Filia w Głubczycach (29 miejsc) DPS-u w Klisinie (743 miejsca, w tym 714 dla przewlekle psychicznie chorych).

^b Filia dla niepełnosprawnych fizycznie (45 miejsc) DPS-u w Kluczborku (121 miejsc, w tym 76 dla przeznaczony jest dla przewlekle somatycznie chorych).

^c DPS w Prószkowie jest dla osób przewlekle somatycznie chorych (59 miejsc) i osób niepełnosprawnych intelektualnie (164 miejsca).

^d w DPS w Prudniku wskazano 72 miejsca dla osób w podeszłym wieku (na 78 miejsc).

Źródło: Rejestr domów pomocy społecznej prowadzony przez Wojewodę Opolskiego z 01.10.2021 r., oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r., a także MRPIPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2021 r.

Województwo opolskie - podobnie jak w latach poprzednich, utrzymuje pierwszą pozycję w Polsce pod względem liczby miejsc w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej (w tym głównie w domach pomocy społecznej) w relacji do liczby mieszkańców.

W 2021 r. - według danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej - **najwyższy wskaźnik liczby miejsc w gminnych i ponadgminnych domach pomocy społecznej do liczby mieszkańców** (na 10 tys. ludności) **występuje w woj. opolskim (31,67)**, a następnie w województwach: świętokrzyskim (26,85), warmińsko-mazurskim (26,29) i łódzkim (25,52). Średnia wartość tego wskaźnika w kraju wynosi 21,12.

Tabela 21. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej w Polsce w 2021 r. – wg województw

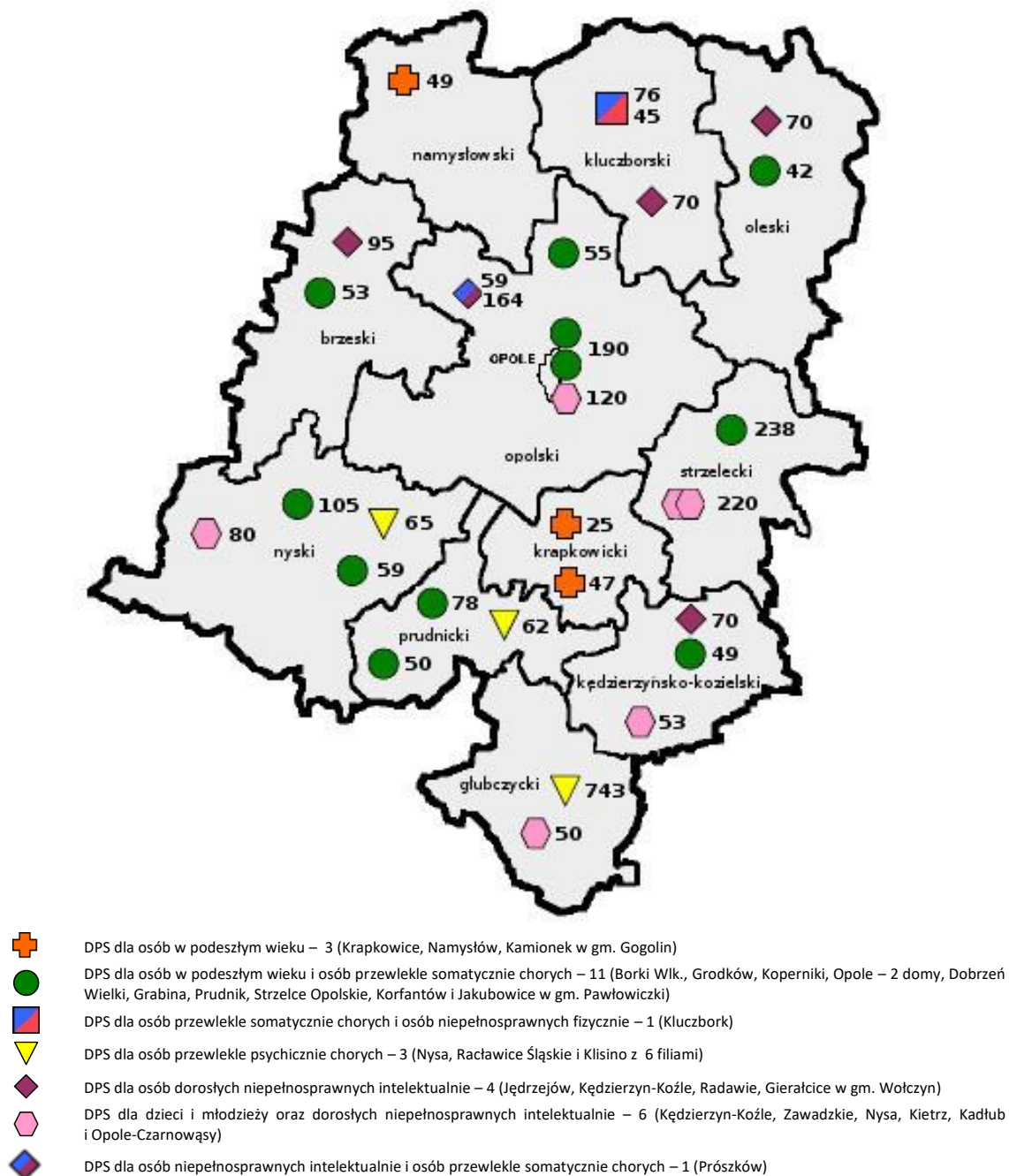
Lp.	Województwo	Liczba miejsc w domach pomocy społecznej - ogółem	Liczba ludności (wg stanu na 30.06.2021 r.)	Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności)	Pozycja w kraju
1	DOLNOŚLĄSKIE	5 815	2 884 011	20,16	10
2	KUJAWSKO-POMORSKIE	3 982	2 054 163	19,39	12
3	LUBELSKIE	4 526	2 086 403	21,69	9
4	LUBUSKIE	2 245	1 003 150	22,38	8
5	ŁÓDZKIE	6 193	2 426 806	25,52	4
6	MAŁOPOLSKIE	8 122	3 408 505	23,83	5
7	MAZOWIECKIE	9 461	5 419 963	17,46	15
8	OPOLSKIE	3 082	973 298	31,67	1
9	PODKARPACKIE	4 899	2 115 578	23,16	6
10	PODLASKIE	2 178	1 169 434	18,62	13
11	POMORSKIE	4 093	2 346 065	17,45	16
12	ŚLĄSKIE	8 705	4 472 703	19,46	11
13	ŚWIĘTOKRZYSKIE	3 270	1 218 089	26,85	2
14	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3 708	1 410 643	26,29	3
15	WIELKOPOLSKIE	6 419	3 491 410	18,39	14
16	ZACHODNIOPOMORSKIE	3 886	1 682 003	23,10	7
Polska razem		80 584	38 162 224	21,12	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRIPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2021 r., zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - aplikacja Sprawozdania resortowe (Sprawozdawczość krajowa), a także danych demograficznych GUS (Dziedzinowe Bazy Wiedzy).

Pierwsza pozycja woj. opolskiego (wśród wszystkich województw w Polsce) pod względem liczby miejsc w domach pomocy społecznej (do liczby mieszkańców) odnotowana jest od wielu lat (a w statystyce regionalnej od ponad 10).

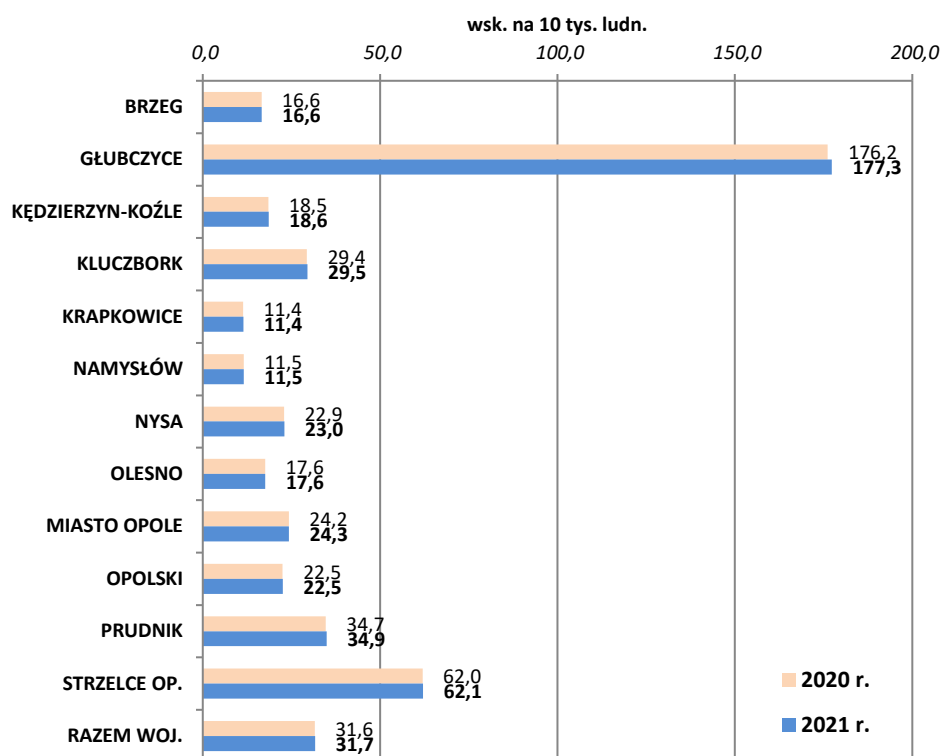
Województwo opolskie wyróżnia także najwyższy w kraju wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz przewlekłe psychicznie chorych, zwłaszcza występujący w powiatach: głubczyckim, nyskim, prudnickim, brzeskim i namysłowskim.

Mapa 4. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2021 r. – wg typów

W 2021 r. w woj. opolskim na każde 10 tys. mieszkańców **przypadały 31,7 miejsca w domach pomocy społecznej** i wskaźnik ten wahał się od najniższego w powiecie krapkowiickim (11,4) do najwyższego w powiecie głubczyckim **ponad 177 miejsc na 10 tys. mieszkańców** (wzrost z 176,2 w 2020 r. do 177,3 w 2021 r.) W pozostałych powiatach w latach 2020-2021 wskaźnik ten pozostał bez zmian lub tylko nieznacznie wzrósł (w granicach 0,0 - 0,2).

Wykres 31. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej (na 10 tys. ludności) wg powiatów woj. opolskiego w latach 2020-2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRIPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2021 r. oraz powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej w 2021 r.

W 2021 r. bieżące utrzymanie 29 domów pomocy społecznej w woj. opolskim wyniosło 150 036 tys. zł (o 1,9% więcej niż w 2020 r. oraz o 51,0% więcej niż w 2015 r.).

Według najnowszych danych w 2022 r. miesięczny koszt utrzymania miejsca w domu pomocy społecznej wynosi 4 425 zł (o 10,8% - 431 zł, więcej niż w 2021 r.).

Koszt ten waha się od 3 651 zł (w DPS dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekłe somatycznie chorych w Kopernikach – gm. Nysa) do 5 257 zł (w DPS dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie w Jędrzejowie – gm. Grodków).

Średni koszt utrzymania jednego miejsca wzrósł w latach 2019-2022 o 32,4% (z 3 341 zł do 4 425 zł), a w porównaniu do 2015 r. o 55,4% (z 2 848 zł).

Tabela 22. Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021 i roku 2022

Lp.	Powiat / DPS	Liczba domów	Liczba miejsc	Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w zł		
				2020 r.	2021 r.	2022 r.
1.	Powiat brzeski	2	148			
2.	DPS Grodków		53	3 905	4 374	4 690
3.	DPS Jędrzejów		95	3 943	4 734	5 257
4.	Powiat głubczycki	2	793			
5.	DPS Klisino		743	3 480	3 936	4 369
6.	DPS Kietrz		50	3 780	4 099	4 465
7.	Powiat kędzierzyńsko-kozielski	3	172			
8.	DPS Kędzierzyn-Koźle (ul. Zielna)		70	3 688	3 807	4 178
9.	DPS Kędzierzyn-Koźle (ul. Łukasiewicza)		53	3 794	3 988	4 542

Lp.	Powiat / DPS	Liczba domów	Liczba miejsc	Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w zł		
				2020 r.	2021 r.	2022 r.
10.	DPS w Jakubowicach		49	3 624	3 814	4 026
11.	Powiat kluczborski	2	191			
12.	DPS Kluczbork		121	3 225	3 440	3 859
13.	DPS Gieraltice		70	3 272	3 822	4 316
14.	Powiat krapkowicki (DPS w Krapkowicach)	1	25	3 830	4 070	4 880
15.	Powiat namysłowski (DPS w Namysłowie)	1	49	3 857	4 130	4 600
16.	Powiat nyski	4	309			
17.	DPS Korfantów		59	3 393	3 770	4 061
18.	DPS Nysa (ul. Świętojańska)		65	3 777	4 200	4 542
19.	DPS Nysa (Al. Wojska Polskiego)		80	3 960	4 417	4 944
20.	DPS Koperniki		105	3 254	3 470	3 651
21.	Powiat oleski	2	112			
22.	DPS Radawie		70	4 106	4 501	4 821
23.	DPS Borki Wielkie		42	3 050	3 360	3 815
24.	Miasto Opole	3	310			
25.	DPS Opole (ul. Szpitalna)		52	b.d.	4 000	4 500
26.	DPS Opole – Kombatant		138	4 064	4 348	4 810
27.	DPS Opole (Pl. Klasztorny)- Czarnowąsy		120	3 302	3 349	3 988
28.	Powiat opolski	2	278			
29.	DPS Prószków		223	3 900	4 250	4 650
30.	Dobrzeń Wielki		55	b. d.	3 670	4 100
31.	Powiat prudnicki	3	190			
32.	DPS Grabina		50	3 408	3 824	4 198
33.	DPS Prudnik		78	3 669	4 140	4 593
34.	DPS Raclawice Śl.		62	3 672	4 127	4 536
35.	Powiat strzelecki	3	458			
36.	DPS Strzelce Op.		238	3 741	4 077	4 516
37.	DPS Zawadzkie		110	3 493	3 811	4 242
38.	DPS Kadłub		110	3 968	4 095	4 511
40.	Kamionek (gm. Gogolin)	1	47	3 471	4 190	4 651
41.	łączna średnia	29	3 082	3 652	3 994	4 425

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji ogłoszonych w Dzienniku Urzędowy Województwa Opolskiego przez Starostów powiatów i Prezydenta Miasta Opola w latach 2020-2021 oraz w 2022 r., a także inf. telefonicznych z DPS-ów.

Na koniec 2021 r. na umieszczenie w domu pomocy społecznej oczekiwało ogółem 176 osób (o 29% mniej niż w 2020 r. i 48% mniej niż w 2019 r.), podczas gdy wcześniej liczba oczekujących corocznie wzrastała – z 225 w 2017 r. do 342 osób w 2019 r., tj. o 52%).

Podobnie jak w latach poprzednich największą grupą oczekujących są osoby w podeszłym wieku i przewlekle chore somatycznie i/lub niepełnosprawne fizycznie (147 osób – 83,5%). Pozostałe osoby oczekiwały na miejsce w DPS-ach dla przewlekle psychicznie chorych (14 osób) oraz dla dzieci, młodzieży lub dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie (15 osób).

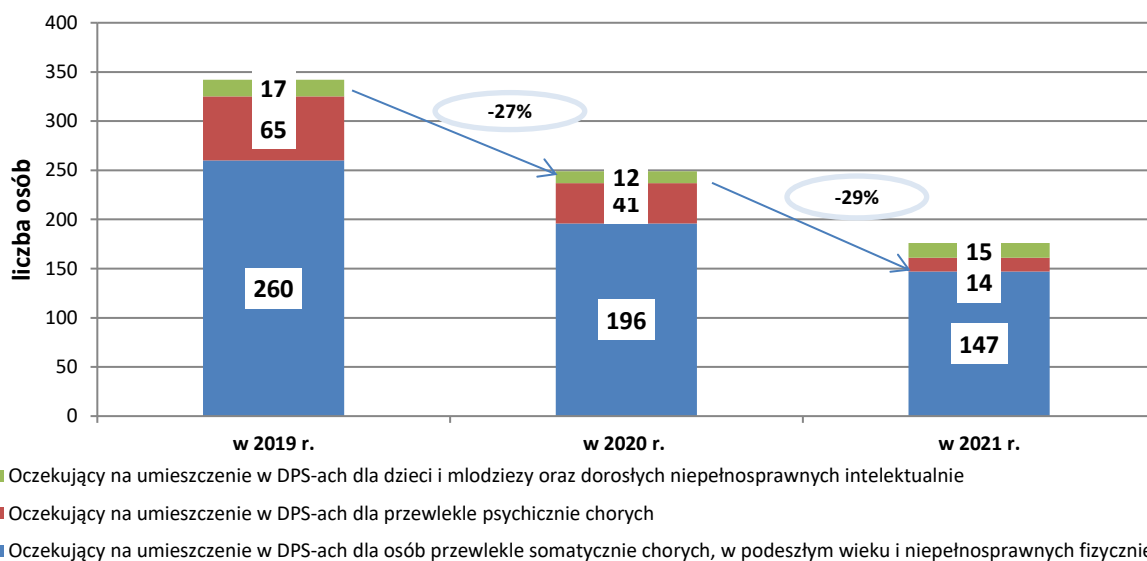
Tabela 23. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2017-2021 (w tym: dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie)

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskie w latach 2017-2021						
		Miejsca statutowe na 31.12.2021 r.	Liczba osób oczekujących na przyjęcie do DPS w grudniu:					Wskaźnik liczby oczekujących w 2021 r. do liczby miejsc statutowych
			2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	
1	brzeski	148	0	1	5	0	0	0,0

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskiej w latach 2017-2021						
		Miejsca statutowe na 31.12.2021 r.	Liczba osób oczekujących na przyjęcie do DPS w grudniu:					Wskaźnik liczby oczekujących w 2021 r. do liczby miejsc statutowych
			2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	
2	głubczycki	793	46	49	58	33	20	2,5
3	kędzierzyński-kozielski	172	11	15	4	7	11	6,4
4	kluczborski	191	2	25	29	15	13	6,8
5	krakowicki	72	4	4	9	5	7	9,7
6	namysłowski	49	3	0	4	4	1	2,0
7	nyski	309	44	48	58	36	11	3,6
8	oleski	112	5	0	0	1	1	0,9
9	Opole Miasto	310	43	57	75	48	30	9,7
10	opolski	278	17	55	61	78	68	24,5
11	prudnicki	190	24	27	21	18	11	5,8
12	strzelecki	458	26	36	18	4	3	0,7
13	DPS woj. opolskiego – razem	3 082	225	317	342	249	176	5,7
14	W tym DPS-y dla osób w podeszłym wieku, przewlekle chorych somatycznie i niepełnosprawnych fizycznie	1 249	168	252	260	196	147	11,8
15	Udział liczby miejsc w DPS dla osób w podeszłym wieku, chorych somatycznie i niepełnosprawnych fizycznie do liczby oczekujących w % (w.14/13)	41,0	74,7	79,5	76,0	78,7	83,5	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII2021 r. oraz powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej w 2021 r.

Wykres 32. Liczba oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2019-2021 wg typów domów

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie MRiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie w 2019 r., w 2020 r. i 2021 r.

W porównaniu do 2020 r. (i 2019 r.) liczba oczekujących na miejsce w DPS-ach drastycznie spadła (o 73 osoby, a od 2019 r. o 166), na co wpływ miała m. in. występująca pandemia COVID-19, w tym wynikająca z obaw mieszkańców i ograniczeń epidemicznych mniejsza liczba wniosków o umieszczenie oraz decyzji OPS-ów kierujących osoby do domów pomocy społecznej.

Mimo spadku liczby oczekujących (do 176):

- nadal - obserwowany od lat, największy udział procentowy oczekujących na miejsce jest w DPS-ach dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie (83,5% w 2021 r.);
- pozostałe 16,5% - podobnie jak w latach wcześniejszych, obejmują osoby oczekujące na miejsce w domach pomocy społecznej dla: dzieci, młodzieży i dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie (15 osób – 8,5%) oraz przewlekle psychicznie chorych (14 osób – 8%).

3.8.2. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku

Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej zapewnienie całodobowej opieki osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku może odbywać się także na zasadach komercyjnych (działalność gospodarcza), po uzyskaniu zezwolenia właściwego wojewody⁴⁷.

W 2021 r. w rejestrze Wojewody Opolskiego były **32 podmioty, prowadzące domy o łącznej liczbie miejsc 1 164**⁴⁸. W porównaniu do 2020 r. liczba miejsc w placówkach całodobowych wzrosła o 51 (o 4,6%), przy takiej samej liczbie podmiotów prowadzących domy (jednak w latach 2017-2020 liczba „komercyjnych” placówek całodobowej opieki zwiększyła się o 19, a liczba miejsc od 2017 r. do 2021 r. wzrosła o ponad 135%)⁴⁹.

Łącznie w 2021 r. woj. opolskie dysponowało 61 stacjonarnymi placówkami opiekuńczymi (29 DPS-ów i 32 placówki całodobowej opieki), w których było 4 246 miejsc (3 082 miejsca w DPS-ach i 1 164 miejsca w placówkach całodobowych). Wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. mieszkańców wyniósł 43,5 (w 2020 r. - 42,9).

Tabela 24. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2021 r.

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Powiat	Liczba miejsc
1	Dom Seniora „Słoneczna Jesień Życia” w Zwanowicach	Brzeg	brzeski	58
2	Placówka Całodobowej Opieki dla Osób Starszych "Spokojna Przystań" w Chomiąży	Głubczyce	głubczycki	46
3	Dom opieki dla osób starszych „Spokojna Przystań II” w Baborowie	Baborów	głubczycki	73
4	Rodzinny Dom Pomocy „Siedlisko” w Landzmierzycach	Cisek	kędzierzyńsko-kozielski	8
5	Centrum Opieki i Rehabilitacji Ostoja w Landzmierzycach	Cisek	kędzierzyńsko-kozielski	17
6	Placówka Całodobowej Opieki „Nadzieja” w Pawłowiczkach	Pawłowiczki	kędzierzyńsko-kozielski	16
7	„Dom Seniora” w Kędzierzynie -Kozłu	Kędzierzyn-Kozł	kędzierzyńsko-kozielski	30
8	Stobrawskie Centrum Seniora – Opieka Sp. Komandytowa w Kluczborku	Kluczbork	kluczborski	90

⁴⁷ Art. 67-69 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 poz. 2268 t. j.).

⁴⁸ Rejestru placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w województwie opolskim Wojewody Opolskiego – stan na dzień 08.11.2021 r. (25.05.2022 r.).

⁴⁹ Wg stanu na 8 listopada 2021 r. (najnowszy ogłoszony Rejestr Wojewody Opolskiego) liczba placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim wyniosła 32, tj. była taka sama jak w latach 2020-2021 (w 2017 r. liczba tego typu placówek wyniosła 13 pomiotów na 495 miejsc).

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Powiat	Liczba miejsc
9	Stobrawskie Centrum Seniora – Opieka Sp. z o.o. w Kluczborku	Kluczbork	kluczborski	37
10	Dom Seniora „Amazonka” w Mosznej	Strzeleczy	krakowicki	30
11	Angela Adamczyk „Senior pod Gołębiem” w Smarchowicach Wielkich	Namysłów	namystowski	15
12	Rezydencja Seniora EDESSA w Ładzach	Pokój	namystowski	53
13	Teresa Zajęc „Dom Kwitnącej Jesieni” w Starym Lesie	Głuchołazy	nyski	12
14	Dom Opieki „Złote Borki” w Jarnołtówku	Głuchołazy	nyski	62
15	Dom Opieki „Dwór Biskupi” w Nysie	Nysa	nyski	36
16	Dom Opieki „Nestor” w Nysie	Nysa	nyski	56
17	Dom Spokojnej Starości Konfederak Marzena	Radłów	oleski	24
18	Rezydencja dla Seniorów „Złote Borki” w Borkach Małych	Olesno	oleski	94
19	Dom Seniora „Paulinka” w Pawłowicach	Gorzów Śląski	oleski	30
20	Dom Opieki DESIDERATA w Praszce	Praszka	oleski	30
21	Dom Opieki Zgromadzenia Córek Św. Kamila w Opolu (Sławice)	Opole	Miasto Opole	15
22	Dom Seniora „Pogodna Jesień” w Opolu	Opole	Miasto Opole	29
23	Dom Opieki Zgromadzenia Sióstr Służebniczek N.M.P.N.P. w Ozimku	Ozimek	opolski	18
24	Pensjonat „Pokoje seniora” w Niemodlinie	Niemodlin	opolski	43
25	„Rezydencje” Plewiński Damian w Dylakach	Ozimek	opolski	25
26	Dom Opieki Społecznej „Rezydencja Elwira” w Rzędowie	Turawa	opolski	17
27	Dom Świętego Jana Bożego w Prudniku	Prudnik	prudnicki	30
28	Dom Opieki im. Bł. Edmunda Bojanowskiego w Porębie	Leśnica	strzelecki	50
29	Dom Opieki „Siedlisko” w Staniszczach Wielkich	Kolonowskie	strzelecki	30
30	„Seniorenresidenz Tilam II” w Staniszczach Wielkich	Kolonowskie	strzelecki	30
31	Dom Seniora „TILIAM” w Zawadzkiem	Zawadzkie	strzelecki	30
32	Centrum Seniora ANNA w Jemielnicy	Jemielnica	strzelecki	30
RAZEM				1 164

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Rejestru placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w województwie opolskim Wojewody Opolskiego – stan na dzień 08.11.2021 r. (25.05.2022 r.)*.

3.8.3. Dzielne domy pomocy i Kluby seniora

W 2021 r. na terenie woj. opolskiego funkcjonowały **24 dzielne domy pomocy**, w których było 1 620 miejsc (o 36 miejsc więcej niż w 2020 r., na co wpływ miało utworzeniu nowego Dzielnego Domu Senior+ w Paczkowie na 21 miejsc).

Spośród 24 dzielnnych domów pomocy 7 placówek powstało w ramach programów: Senior–Wigor (w Niemodlinie, Polskiej Cerekwi i Głogówku) oraz Senior+ (w Namysłowie, Pokoju, Głuchołazach i w 2021 r. w Paczkowie), a **1 dom w ramach środków RPO WO 2014-2020** (Dom Dzielnego Pobytu w Biadaczu utworzony w 2017 r.).

W 2020 r. koszt utrzymania DDP-ów (finansowany przez budżet gmin oraz ze środków budżetu państwa i UE) wyniósł 12 267 tys. zł (w 2020 r. 11 260 tys. zł). Średni koszt utrzymania jednego miejsca w domu dzielnego pobytu to ok. 631 zł miesięcznie (w 2020 r. ok. 590 zł).

Tabela 25. Dienne domy pomocy w woj. opolskim w 2021 r.- wg źródła pozyskania środków

Powiat	Dienne domy pomocy w 2021 r.				Razem	
	w tym powstałe z wykorzystaniem					
	własnych środków samorządu		Programów: Senior-Wigor oraz Senior+			
	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc
brzeski	1	30	0	0	1	30
głubczycki	1	212	0	0	1	212
kędzierzyńsko-kozielski	5	485	1	20 ^a	6	505
kluczborski	0	0	0	0	0	0
krapkowicki	3	140	0	0	3	140
namysłowski	0	0	2	45 ^b	2	45
nyski	1	80	2	66 ^c	3	146
oleski	0	0	0	0	0	0
Opole Miasto	4	470	0	0	4	470
opolski	2	37 ^d	1	20 ^e	3	57
prudnicki	0	0	1	15 ^f	1	15
strzelecki	0	0	0	0	0	0
Razem w woj.	17	1 454	7	166	24	1 620

^a Dom Senior-Wigor w Polskiej Cerekwi

^b Dzienny Dom Senior+ w Namysłowie (powiatowy) oraz Dzienny Dom Senior+ w Pokoju

^c Dzienny Dom Senior+ w Głuchołazach oraz Dzienny Dom Senior+ w Paczkowie

^d Dom Dziennego Pobytu w Biadaczu powstał w 2017 r. w ramach RPO WO 2014-2020 oraz Dom Dziennego Pobytu przy DPS w Prószkowie (powiatowy)

^e Dom Senior-Wigor w Niemodlinie

^f Dom Senior-Wigor w Głogówku

Źródło: gminne i powiatowe *oceny zasobów pomocy społecznej w 2021 r.*, zamieszczone w Centralnej Aplikacji Statystycznej – rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Ocena zasobów pomocy społecznej* (25.05.2022 r.), oraz materiały własne ROPS w Opolu.

Ponadto – w województwie opolskim w 2021 r., zdiagnozowano 72 Kluby seniora, utworzone i finansowane w ramach środków własnych samorządu gminnego, w tym z Programu Senior+, organizacji pozarządowych (głównie przedstawicielstw Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów), parafii Kościoła katolickiego, a także innych lokalnych instytucji (np. spółdzielni mieszkaniowych) i środków zewnętrznych. Liczba miejsc w tych Klubach wynosi ogółem 2 520.

Z 72 Klubów seniora prawie 30% (20 podmiotów) zostało utworzonych w ramach środków Samorządu Województwa Opolskiego (RPO WO 2014-2020), na łączną liczbę 340 miejsc. Przy czym większość tych Klubów funkcjonuje w gminach wiejskich, zwłaszcza na terenie małych miejscowości.

Tabela 26. Kluby Seniora w woj. opolskim wg źródła pozyskania środków w 2021 r.

Lp.	Powiat	Kluby seniora w 2021 r.				Razem	
		w tym powstałe z wykorzystaniem					
		własnych środków samorządu gminnego, organizacji pozarządowej, Kościoła katolickiego i innych		RPO WO 2014-2020			
		liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc
1	brzeski	5	150	0	0	5	150
2	głubczycki	5	165	0	0	5	165
3	kędzierzyńsko-kozielski	6	287	3	45	9	332
4	kluczborski	3	120	0	0	3	120

Lp.	Powiat	Kluby seniora w 2021 r.				Razem	
		w tym powstałe z wykorzystaniem					
		własnych środków samorządu gminnego, organizacji pozarządowej, Kościoła katolickiego i innych		RPO WO 2014-2020		liczba jednostek	liczba miejsc
		liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc		
5	krapkowicki	2	92	3	55	5	147
6	namysłowski	1	30	0	0	1	30
7	nyski	7	295	0	0	7	295
8	oleski	4	206	2	25	6	231
9	Opole Miasto	7	240	0	0	7	240
10	opolski	8	345	7	115	15	460
11	prudnicki	2	50	1	15	3	65
12	strzelecki	2	200	4	85	6	285
Razem w woj.		52	2 180	20	340	72	2 520

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych i informacji zamieszczonych na stronach internetowych gmin, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji prowadzących klub seniora, a także bezpośrednich informacji tel. z ośrodków pomocy społecznej i podmiotów prowadzących kluby w woj. opolskim (30. 05. 2022 r.).

Razem w 2021 r. województwo opolskie dysponowało 96 placówkami wsparcia dziennego dla osób starszych (dienne domy pomocy i kluby seniora) na 4 140 miejsc.

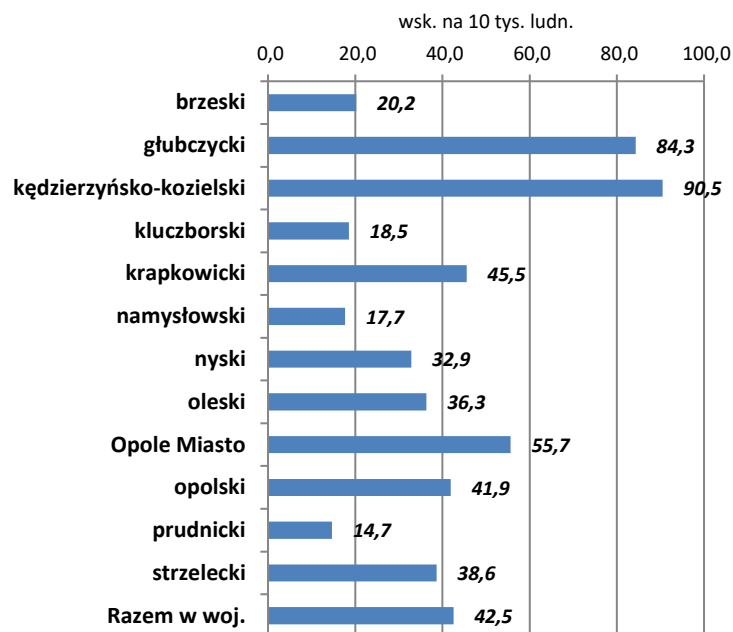
Tabela 27. Dienne domy pomocy i Kluby seniora w woj. opolskim w 2021 r.

Lp.	Powiat	Dienne domy pomocy		Kluby seniora		Dienne domy pomocy i Kluby seniora -razem	
		liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc
1.	brzeski	1	30	5	150	6	180
2.	głubczycki	1	212	5	165	6	377
3.	kędzierzyńsko-kozielski	6	505	9	332	15	837
4.	kluczborski	0	0	3	120	3	120
5.	krapkowicki	3	140	5	147	8	287
6.	namysłowski	2	45	1	30	3	75
7.	nyski	3	146	7	295	10	441
8.	oleski	0	0	6	231	6	231
9.	Opole Miasto	4	470	7	240	11	710
10.	opolski	3	57	15	460	18	517
11.	prudnicki	1	15	3	65	4	80
12.	strzelecki	0	0	6	285	6	285
Razem w woj.		24	1 620	72	2 520	96	4 140

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2021 r. oraz materiałów własnych.

Najwięcej miejsc w stosunku do liczby ludności było w powiecie kędzierzyńsko-kozielski (90,5), a najmniej w powiecie prudnickim – 14,7 (średni wskaźnik w woj. opolskim wyniósł prawie 42,5 miejsca). Przy czym w wyniku aktywności samorządów, w tym realizacji programów rządowych (Senior-Wigor i Senior+) oraz wykorzystania środków z RPO WO 2014-2020, od 2016 r. w każdym powiecie województwa nastąpił wzrost liczby miejsc opieki i wsparcia dziennego dla osób starszych.

Wykres 33. Wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy i klubach seniora (na 10 tys. ludności) w woj. opolskim w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2021 r. oraz materiałów własnych.

3.8.4. Środowiskowe domy samopomocy

W 2021 r. w woj. opolskim funkcjonowało 15 środowiskowych domów samopomocy, posiadających 812 miejsc dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W porównaniu do 2020 r. liczba ŚDS-ów zwiększyła się o 2 (utworzono nowe domy w Grodkowie i Paczkowie), a liczba miejsc w tych jednostkach wzrosła łącznie o 72 (z 740 do 812).

Od 2017 r. liczba miejsc w ŚDS wzrosła o 105 (15%), co jest wynikiem powstania nowych domów oraz corocznego zwiększania liczby miejsc w już istniejących placówkach, jednak każdorazowo wymaga to zgody wojewody, który przekazuje środki na utrzymanie ŚDS w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej⁵⁰.

Tabela 28. Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w 2021 r.

Lp.	Powiat	Jednostka prowadząca ŚDS	Siedziba ŚDS	Liczba miejsc
1	brzeski	Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Brzeg	Brzeg	30
2		Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Grodków	Grodków	30
3	głubczycki	Gmina Głubczyce	Nowe Gołuszowice	60
4	kędzierzyńsko-kozielski	Gmina Kędzierzyn-Koźle	Kędzierzyn-Koźle	50
5	kluczborski	Gmina Kluczbork	Kluczbork	86
6	krapkowicki	Gmina Krapkowice	Krapkowice	73
7	namysłowski	Gmina Namysłów	Namysłów	38

⁵⁰ Koszt utrzymania środowiskowych domów samopomocy jest nadal finansowany z budżetu państwa i w minimalnym stopniu z własnych środków samorządu.

Lp.	Powiat	Jednostka prowadząca ŚDS	Siedziba ŚDS	Liczba miejsc
8	nyski	Caritas Diecezji Opolskiej na zlecenie Gminy Nysa	Nysa	55
9		Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Paczków	Paczków	49
10	oleski	Powiat Oleski	Sowczyce	41
11		Gmina Praszka	Gana	50
12	Opole Miasto	Gmina Opole	Opole	90
13		Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Opole	Opole	40
14	prudnicki	Gmina Prudnik	Prudnik	60
15	strzelecki	Gmina Strzelce Opolskie	Strzelce Op.	60
Razem				812

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r.

Pośród środowiskowych domów samopomocy w województwie:

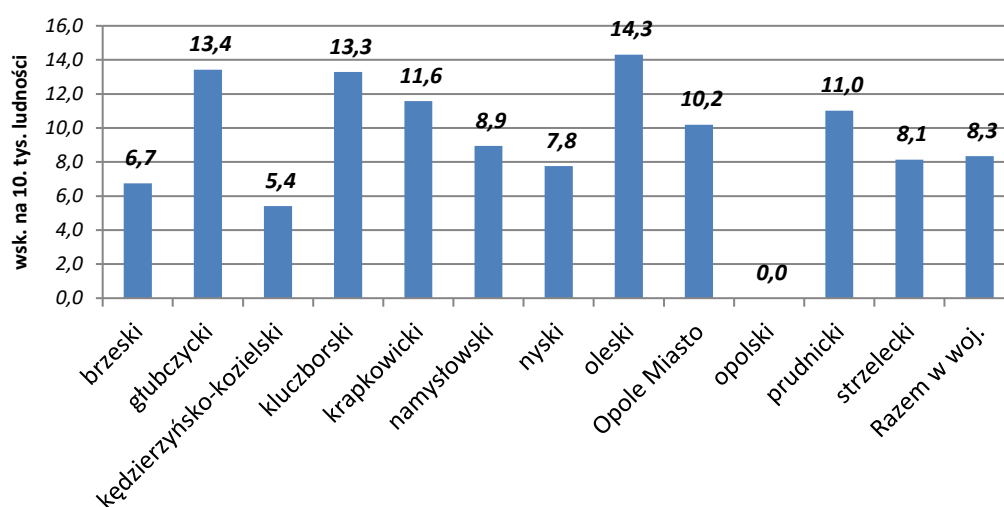
- 9 prowadzonych jest przez gminę (Głubczyce – ŚDS w Nowych Gołuszowicach, Praszka – ŚDS w Ganie, Strzelce Opolskie, Prudnik, Krapkowice, Namysłów, Opole, Kluczbork, Kędzierzyn–Koźle);
- 1 przez powiat – oleski (ŚDS w Sowcycach);
- 5 przez podmioty niepubliczne na zlecenie gmin (w Brzegu, Grodkowie, Paczkowie, Nysie i Opolu).

W 2021 r. koszt utrzymania tych placówek wyniósł 18 443 tys. zł (o 4,5% więcej niż w 2020 r.)

Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w ŚDS-ach w 2021 r. wyniósł ok. 1 893 zł.

Jedynym powiatem w woj. opolskim bez środowiskowego domu samopomocy jest powiat opolski (a po dwa ŚDS-y występują w Opolu Mieście oraz powiatach: brzeskim, nyskim oleskim). Powiat oleski ma też najwyższy wskaźnik liczby miejsc w stosunku do liczby mieszkańców (14,3), co oznacza, że na każde 10 tys. ludności przypada ponad 14 miejsc w tych placówkach. Średni wskaźnik dla woj. opolskiego wynosi 8,3 (w 2020 r. 7,6).

Wykres 34. Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w środowiskowych domach samopomocy w woj. opolskim w 2021 r. – wg powiatów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2021 r.

3.8.5. Mieszkania chronione

W 2021 r. w woj. opolskim liczba miejsc w mieszkaniach chronionych wyniosła 245 (o 10 więcej niż w 2020 r.), z tego:

- 59 miejsc (24%) przypadało dla młodzieży opuszczającej placówki opieki i wychowania;
- 98 miejsc (40%) przeznaczonych było dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz zagrożonych przemocą domową (miejsca interwencyjne);
- 88 miejsc zajmowały osoby starsze oraz inne mające trudności w samodzielnym funkcjonowaniu (36%).

Tabela 29. Mieszkania chronione w województwie opolskim w 2021 r.

Powiat	Mieszkania chronione w woj. opolskim w 2021 r.					Wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. ludności
	Wyszczególnienie (gmina lub powiat)	Liczba mieszkań/miejsc	W tym:			
			dla osób usamodzielnianych, opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schronisk, zakłady poprawcze i inne	dla osób z zaburzeniami psychicznymi / zagrożonymi przemocą domową	dla osób w podeszłym wieku	
Liczba mieszkań - razem	157	19	58	74	x	
Liczba miejsc						
brzeski	Gmina Brzeg	7	0	7	0	1,9
	Powiat Brzeski	10	10	0	0	
kędzierzyńsko-kozielski	Gmina Kędzierzyn-Koźle	52	0	52	0	5,9
	Powiat Kędzierzyńsko-Kozielski	3	3	0	0	
kluczborski	Gmina Kluczbork	6	0	6	0	0,9
krapkowicki	Gmina Krapkowice	9	1	8	0	2,5
	Powiat Krapkowicki	7	7	0	0	
nyski	Gmina Nysa	16	0	16	0	3,1
	Powiat Nyski	4	4	0	0	
	Gmina Głuchotały	11	3	4	4	
	Gmina Paczków	11	0	3	8	
oleski	Gmina Olesno	4	4	0	0	0,6
Miasto Opole	Miasto Opole	26	16	0	10	2,0
opolski	Powiat Opolski	8	8	0	0	0,8
	Gmina Popielów	2	0	0	2	
prudnicki	Powiat Prudnicki	3	3	0	0	1,7
	Gmina Biała	6	0	2	4	
strzelecki	Gmina Strzelce Opolskie	60	0	0	60	8,1
Liczba miejsc w woj. opolskim – razem		245	59	98	88	2,5

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2021 r.

W układzie powiatów w 2021 r.:

- najwięcej miejsc w mieszkaniach chronionych ma – tak samo jak w latach 2018-2020, powiat strzelecki – 60 miejsc dla osób starszych (wskaźnik 8,1, co oznacza, że na 10 tys. ludności przypadało ponad 8 miejsc w takich mieszkaniach);

- drugą pozycję pod względem dostępności mieszkań chronionych zajmuje powiat kędzierzyńsko-kozielski (52 mieszkania chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi i 3 dla usamodzielniającej się młodzieży) – prawie 6 mieszkań na 10 tys. ludności;
- w 2 powiatach województwa (głubczyckim, namysłowskim) brak jest mieszkań chronionych.

Rozwój mieszkalnictwa chronionego, w tym wspomaganego, jest jednym z priorytetów programów współfinansowanych ze środków europejskich (RPO WO na lata 2014-2020 oraz PO WER na lata 2014-2020), w ramach których realizowane są projekty polegające za wdrażaniu standardów oraz tworzeniu mieszkań wspomaganego dla różnych grup ludności, w tym dla wychowanków pieczy zastępczej i osób z niepełnosprawnościami.

W 2021 r. Samorząd Województwa Opolskiego/Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu w ramach projektów partnerskich, realizowanych od kilku lat ze środków unijnych, **utworzył 2 kolejne mieszkania wspierane dla osób w podeszłym wieku w Popielowie** (projekt *Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne*) oraz **mieszkanie dla 4 wychowanków pieczy zastępczej w pow. oleskim** (w Sowczycach – projekt *Bliżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo – wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej*).

Łącznie liczba mieszkań chronionych, utworzonych tylko w ramach projektów realizowanych w ROPS w Opolu w latach 2016-2021, wyniosła 17 na 34 miejsca, z tego:

- dla osób usamodzielniających się, w tym młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze 4 mieszkania (14 miejsc) – projekt (trzy edycje) *Bliżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo – wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej* (lata 2016-2021);
- dla osób z zaburzeniami psychicznymi 3 mieszkania (6 miejsc) – projekt *Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych* (realizowany nadal od 2018 r.);
- dla osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych 10 mieszkań (14 miejsc) – *Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne* (lata 2016-2021).

Łącznie liczba miejsc w mieszkaniach chronionych wzrosła w 2021 r. o 10 (z 235 do 245), a liczba takich mieszkań zwiększyła się o 6 (do 157), w tym 3 dodatkowe mieszkania uruchomiło dla wychowanków pieczy zastępczej Miasto Opole.

Jednocześnie I kw. 2022 r. uruchomiono kolejne mieszkania chronione, realizowane przez Samorząd Województwa Opolskiego/ROPS w Opolu ze środków RPO WO 2014-2020. W powiecie krapkowickim (w Gogolinie) utworzono mieszkanie chronione dla wychowanków pieczy zastępczej na 2 miejsca (projekt *Bliżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo – wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej*), a w Gminie Paczków powstało mieszkanie wspomaganego (1-osobowe) dla osób niesamodzielnych i chorych (projekt *Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne*).

3.8.6. Usługi opiekuńcze realizowane przez samorząd gminny lub na jego zlecenie

W 2021 r. pomocą w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych objęto 3 522 osoby, w tym 554 osoby z zaburzeniami psychicznymi, które korzystały ze specjalistycznych usług opiekuńczych.

W latach 2020-2021 ogólna liczba osób objętych usługami delikatnie spadł o 1,8% (64 osoby), z tego:

- w formie „zwykłych” usług opiekuńczych objęto o 2,0% osób mniej (61 osób);
- zakres specjalistycznych usług opiekuńczych zmniejszył się o 0,5% (3 osoby).

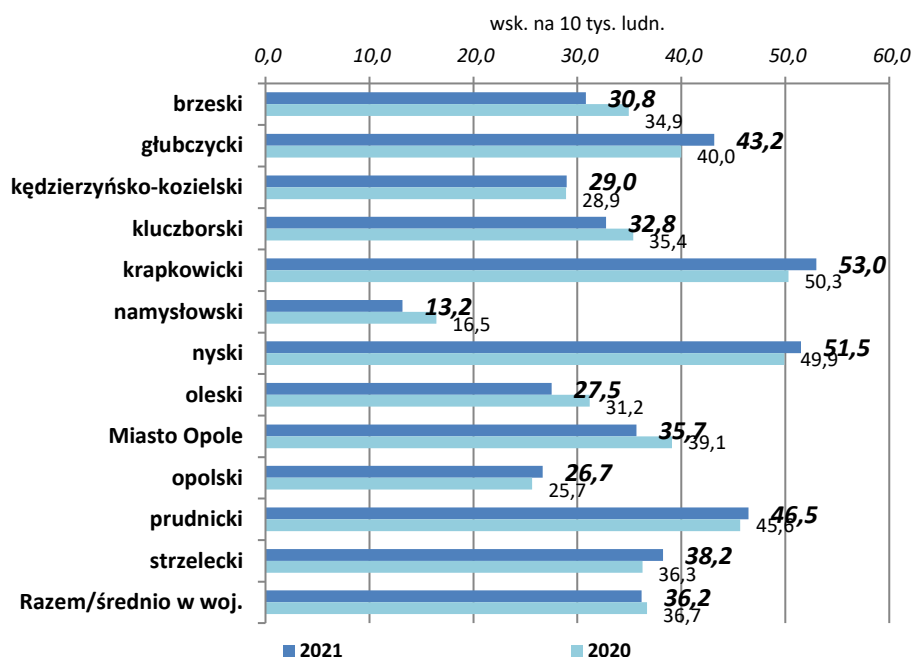
Tabela 30. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w latach 2020-2021

Lp.	Powiat	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w 2021 r.			wskaźnik liczby korzystających z usług opiekuńczych na 10 tys. ludności powiatu w 2020 r.	wskaźnik liczby korzystających z usług opiekuńczych na 10 tys. ludności powiatu w 2021 r.
		Razem	z tego:			
			zwykłe	specjalistyczne		
1	brzeski	274	248	26	34,9	30,8
2	głubczycki	193	154	39	40,0	43,2
3	kędzierzyńsko-kozielski	268	226	42	28,9	29,0
4	kluczborski	212	188	24	35,4	32,8
5	krapkowicki	334	313	21	50,3	53,0
6	namysłowski	56	53	3	16,5	13,2
7	nyski	691	452	239	49,9	51,5
8	oleski	175	147	28	31,2	27,5
9	Miasto Opole	455	419	36	39,1	35,7
10	opolski	329	314	15	25,7	26,7
11	prudnicki	253	180	73	45,6	46,5
12	strzelecki	282	274	8	36,3	38,2
Razem/średnio w woj.		3 522	2 968	554	36,7	36,2

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w usługach i naturze za 2021 r.*

W 2021 r. wskaźnik liczby osób objętych usługami na 10 tys. mieszkańców województwa minimalnie zmniejszył się z 36,7 do 36,2 (o 0,5 pkt.). Spadek odnotowano w 5. powiatach, w tym najbardziej w powiecie brzeskim (o 4,1 pkt.) i powiecie oleskim (o 3,7 pkt.). Natomiast wzrost wystąpił w 7 powiatach (głubczyckim – najwięcej o 3,2 pkt., oraz kędzierzyńsko-kozielskim, krapkowickim, nyskim, opolskim, prudnickim i strzeleckim).

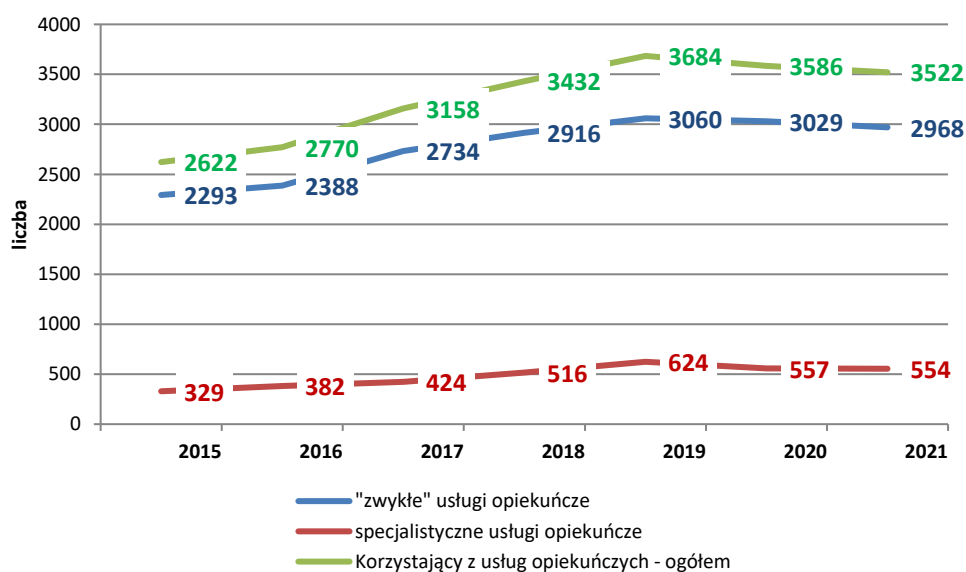
Wykres 35. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w latach 2020-2021 (wskaźnik na 10 tys. ludności)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opole na podstawie *Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach* w 2021 r.

Najwięcej osób objętych wsparciem w odniesieniu do liczby ludności miały powiaty: krapkowicki (53 - tj. 53 osoby na 10 tys. ludności), nyski (51,5) i prudnicki (46,5). Natomiast najmniej pomocy w formie usług opiekuńczych udzielał powiat namysłowski (nieco ponad 13 osób na 10 tys. mieszkańców).

Wykres 36. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w woj. opolskim w latach 2015-2021

Źródło: gminne oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach: 2014-2021 r. oraz *Sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach* w 2021 r.

W latach 2015-2019 liczba osób korzystających z usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych) systematycznie wzrastała (o 40,5% - z 2 622 do 3 684 osób, w tym o prawie 90% wzrosła liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi - dla zaburzonych psychicznie). Natomiast od 2020 r. (i w 2021 r.) liczba osób objętych usługami opiekuńczymi (w tym specjalistycznymi) zaczęła spadać – do 3 522 osób (choć nadal jest to więcej niż w 2018 r.), na co wpływ miała występująca pandemia COVID-19 i konieczność zachowania izolacji społecznej, ograniczająca w latach 2020-2021 liczbę składanych wniosków na takie usługi do ośrodków pomocy społecznej (przy jednoczesnej występującej śmiertelności osób starszych, korzystających dotychczas z usług opiekuńczych).

Tabela 31. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2021 r.

Wyszczególnienie	Usługi opiekuńcze w woj. opolskim w 2021 r.					
	Koszt usług w zł	Liczba osób objętych usługami	Liczba godzin usług/świadczeń	Średnia liczba godzin usług	Średni koszt 1 godziny usług w zł	Źródło finansowania
usługi opiekuńcze "zwykłe"	16 639 379	2 968	682 168	ok. 1 godziny dziennie	24,39	budżet gmin
specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	5 999 084	554	143 231	ok. 1 godziny dziennie	41,88	budżet państwa
Razem	22 638 463	3 522	825 399	1 godzina dziennie	18,84	x

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za 2021 r.

W 2021 r. średni koszt 1 godz. specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (finansowanych z budżetu państwa) wyniósł 41,88 zł (w 2020 r. – 31,31 zł). Natomiast koszt usług opiekuńczych („zwykłych”), finansowanych przez gminy, wyniósł 24,39 zł, co potwierdza prognozy z ubiegłych lat, wskazujące, że koszt 1 godz. tego świadczenia znajduje się w przedziale ok. 24-30 zł z tendencją do corocznego wzrostu o ok. 2-4 zł.

Infrastruktura i zakres usług społecznych w woj. opolskim dla osób starszych i niesamodzielnych od lat systematycznie powiększa się (mimo trudności w realizacji części usług, a nawet ich minimalnego zmniejszenia, wynikających z pandemii lat 2020-2021).

W 2021 r. istotnie wzrosła liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy (o 9,7% - 72 miejsca do łącznie 812, w wyniku m. in. utworzenia dwóch nowych ŚDS-ów), zwiększyła się liczba miejsc w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku) - o 4,6% - 51 miejsc do 1 164, a także wzrosła liczba miejsc (o 2,3% - 36) w domach dziennego pobytu. Natomiast spadek (podobnie jak w 2020 r.) nastąpił (o 1,8%) w przypadku osób korzystających z usług opiekuńczych z pomocy społecznej, co wynika głównie z wpływu pandemii na możliwości świadczenia tego rodzaju usług.

W 2021 r. – w porównaniu do 2015 r., największy wzrost liczby miejsc opieki i wsparcia odnotowano w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku) – o prawie 195%, oraz w zakresie liczby osób objętych usługami opiekuńczymi, w tym specjalistycznymi (o ponad 34%). W przypadku wzrostu liczby miejsc w środowiskowych domach samopomocy (o 25,5%), istotne znaczenie ma tu utworzenie w 2017 r. (jednego) i 2021 r. (dwóch) nowych placówek na łącznie 109 miejsc.

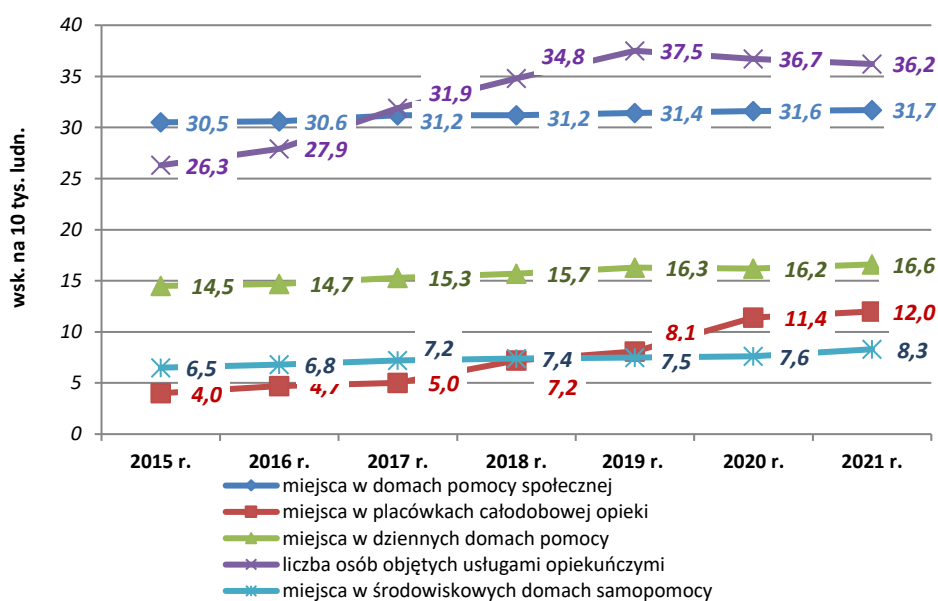
Tabela 32. Miejsca opieki i wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych w woj. opolskim w latach 2015-2021

Wyszczególnienie	Liczba miejsc oraz wskaźnik na 10 tys. ludności							Wzrost / spadek w 2020 r. 2019 r.=100%	Wzrost / spadek w 2020 r. 2015 r.=100%
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.		
Liczba ludności	996 011	993 036	990 069	986 506	982 626	976 774	973 298	99,6	97,7
miejsca w domach pomocy społecznej	3 086	3 088	3 092	3 082	3 082	3 082	3 082	100,0	99,9
<i>wskaźnik liczby miejsc w DPS</i>	30,5	30,6	31,2	31,2	31,4	31,6	31,7	x	x
miejsca w placówkach całodobowej opieki *	395	468	495	723	793	1 113	1 164	104,6	294,7
<i>wskaźnik liczby miejsc w placówkach całodobowej opieki</i>	4,0	4,7	5,0	7,2	8,1	11,4	12,0	x	x
miejsca w dziennych domach pomocy	1 446	1 461	1 510	1 544	1 601	1 584	1 620	102,3	112,0
<i>wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy</i>	14,5	14,7	15,3	15,7	16,3	16,2	16,6	x	x
liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	2 622	2 770	3 158	3 432	3 684	3 586	3 522	98,2	134,3
<i>wskaźnik liczby osób objętych usługami opiekuńczymi</i>	26,3	27,9	31,9	34,8	37,5	36,7	36,2	x	x
miejsca w środowiskowych domach samopomocy	647	677	707	727	733	740	812	109,7	125,5
<i>wskaźnik liczby miejsc w ŚDS</i>	6,5	6,8	7,2	7,4	7,5	7,6	8,3	x	x

* Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku (komercyjne) – zarejestrowane przez Wojewodę Opolskiego

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej (za lata 2015-2021) oraz Sprawozdania MRiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za 2021 r.

Wykres 37. Wskaźnik liczby miejsc w instytucjach opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w latach 2015-2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

3.8.7. Inne formy wsparcia osób niesamodzielnych

System wsparcia osób w podeszłym wieku, chorych i niesamodzielnych obejmuje wiele innych instytucji i podmiotów działających w samorządzie terytorialnym, wśród organizacji pozarządowych, a także w sektorze komercyjnym.

W strukturze pomocy społecznej udzielają wsparcia (wskazane powyżej): domy pomocy społecznej (29 placówek), placówki całodobowej opieki (32), w tym z miejscami krótkookresowego pobytu, dzienne domy pomocy (24), Kluby seniora (72), a ponad 3,5 tys. osób objętych jest usługami opiekuńczymi. Wielu starszych mieszkańców regionu korzysta także z oferty uniwersytetów III wieku (23) oraz różnych środowiskowych form wsparcia, finansowanych przez gminy (Koperta życia, Karta Rodziny i Seniora, udział w imprezach integracyjnych, możliwość wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego, czy wsparcie w formie *teleopieki*). Powstają również (choć na razie liczba tych instytucji jest niewielka) punkty/centra informacji senioralnej i lokalne centra wolontariatu, tworzone są w gminach rady seniorów (w 13 gminach), a w części samorządów (Opole, Nysa, Kluczbork, Kędzierzyn-Koźle, Gogolin, Strzelce Opolskie) polityka senioralna jest częścią przyjętych przez rady gminy strategii i programów. Zwiększa się także liczba mieszkań chronionych (w tym wspomaganych) dla seniorów z różnymi dysfunkcjami, co jest jednym z elementów wsparcia samorządu gminnego i powiatowego przez Samorząd Województwa Opolskiego. Od 2017 r. przy SWO działa Forum Seniorów jako ciało doradcze w zakresie realizowanej polityki społecznej na szczeblu regionalnym.

Pośród wielu organizacji *non-profit*, działających na rzecz osób niesamodzielnych, wiodącą rolę odgrywa Caritas Diecezji Opolskiej (jedna z największych w woj. opolskim organizacji pozarządowych, zajmująca się m. in. działalnością opiekuńczo-pielęgniacyzną oraz hospicyjną), obejmując corocznie wsparciem ok. 45 tys. starszych i niesamodzielnych mieszkańców województwa.⁵¹

Pandemia COVID-19 ograniczyła lub wstrzymała w latach 2020-2021 część realizowanych lub planowanych działań w zakresie rozwoju usług społecznych i infrastruktury, przeznaczonej dla osób niesamodzielnych (w tym osób starszych, niepełnosprawnych i chorych). Przy czym wraz z zawieszaniem i odwoływaniem obostrzeń sanitarnych sukcesywnie powracano do realizacji przerwanych projektów i rozpoczętych inwestycji. W 2021 r. powstały dwa nowe środowiskowe domy samopomocy (w Grodkowie i Paczkowie), a liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego (Dzienne domy pomocy, Kluby seniora) i całodobowego (w placówkach komercyjnych) wzrosła. Jednak nadal rozwój części świadczonych usług uległ zahamowaniu (np. po kilkuletnim wzroście liczby świadczonych w województwie usług opiekuńczych w latach 2020-2021 zanotowano ich minimalny spadek).

Jednocześnie pandemia spowodowała (w ramach działań antycovidowych) uruchomienie licznych, niekonwencjonalnych i innowacyjnych form wsparcia, realizowanych przez samorząd terytorialny, w tym szczególnie samorząd wojewódzki. W ramach projektów Samorządu Województwa Opolskiego, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, ROPS w Opolu zorganizował m. in. wsparcie dla najbardziej potrzebujących osób i rodzin, w formie

⁵¹ Więcej informacji zawiera informacja ROPS w Opolu *Działalność Caritasu oraz organizacji pozarządowych w niwelowaniu dysfunkcji społecznych* (Informacja przeznaczona na Komisję Rodziny, Zdrowia i Spraw Społecznych Sejmiku Województwa Opolskiego) http://ops.rops-opole.pl/?page_id=173 (24.05.2021 r.).

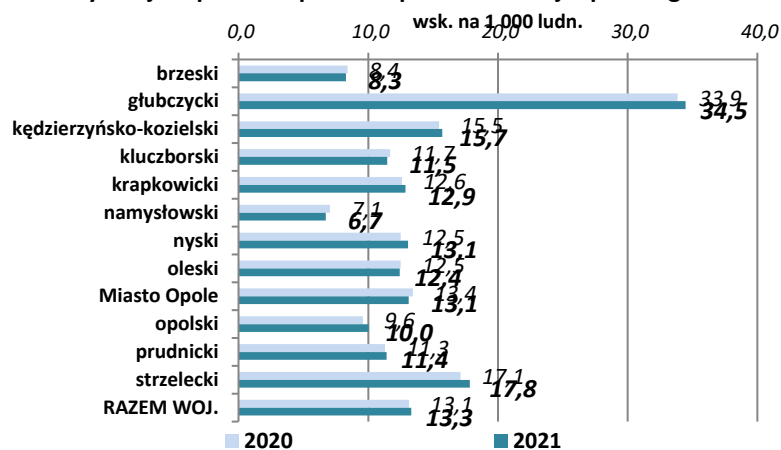
dowożenia do miejsca ich zamieszkania posiłków, żywności, leków i innych artykułów pierwszej potrzeby. Usługę pomocy przeprowadzono w ramach tzw. **Marszałkowskiego kuriera społecznego** i akcji dostarczania posiłków dla osób niesamodzielnych (głównie starszych, niepełnosprawnych i chorych), w których wzięło w 2020 r. udział łącznie 58 gmin woj. opolskiego. Akcję sfinansowano ze środków RPO WO 2014-2020 (projekt *Nie-Sami-Dzielni - rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne*), a łączny koszt udzielonej pomocy wyniósł 5 600 328 zł (I oraz II edycja wsparcia). Zatrudniono 153 kurierów społecznych, którzy przepracowali łącznie ponad 31,5 tys. godzin (w tym dostarczyli ok. 2 100 gospodarstwom domowym ponad 265 tys. posiłków).

W marcu 2021 r. Zarząd Województwa Opolskiego podjął decyzję o uruchomieniu III edycji *Marszałkowskiego kuriera społecznego*, na który przeznaczono ponad 3,3 mln zł. Inicjatywa rozpoczęła się w 1 kwietnia i była realizowana do grudnia 2021 r., a ze wsparcia skorzystało ok. 800 osób w 37 gminach, w których zaangażowano 73 kurierów (w styczniu 2022 r. rozpoczęto IV edycję tej inicjatywy, w ramach której zatrudniono 96 kurierów w 42 gminach; koszt zadania – 4,4 mln zł., a liczbę objętych wsparciem oszacowano na ponad 1 000 osób, przy czym – podobnie jak w 2021 r., z usługi wyłączono dowóz posiłków, zachowując lub rozwijając inne możliwości wsparcia i pomocy, w tym zakupy produktów pierwszej potrzeby dostosowane do indywidualnych potrzeb osoby potrzebującej, drobne naprawy domowe, towarzyszenie w codziennych czynnościach, pomoc „złotej raczki).

Mimo trudności w realizacji działań społecznych, wynikających z pandemii COVID-19, w 2021 r. (podobnie jak w 2020 r.) liczba miejsc opieki i wsparcia osób niesamodzielnych minimalnie wzrosła - do 12 965 (w instytucjach pomocy i integracji społecznej - tzn. w placówkach całodobowej opieki, w domach pomocy społecznej, dziennych domach pomocy i klubach seniora, środowiskowych domach samopomocy, mieszkaniach chronionych, a także miejsc realizacji usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych).

Na każde 1 000 mieszkańców województwa opolskiego w 2021 r. przypadało średnio 13 (13,3) miejsc opieki i wsparcia (bez świadczeń pielęgnacyjnych realizowanych przez instytucje ochrony zdrowia oraz usług pielęgnacyjnych świadczonych przez Stacje Opieki Caritas Diecezji Opolskiej), w tym najwięcej objętych wsparciem odnotowano w powiatach: głubczyckim (34,5 miejsca), strzeleckim (17,8) i kędzierzyńsko-kozielskim (15,7), a najmniej w powiatach namysłowskim (6,7) i brzeskim (8,3).

Wykres 38. Wskaźnik liczby miejsc opieki i wsparcia w powiatach woj. opolskiego w latach 2020-2021

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

4. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego

Wg stanu na 31 grudnia 2021 r. kadra pomocy społecznej woj. opolskiego liczyła 4 128 osób, z tego:

- + 1 484 w jednostkach samorządu terytorialnego (135 w powiatowych centrach pomocy rodzinie oraz 1 349 w ośrodkach pomocy społecznej w gminie);
- + 1 934 w domach pomocy społecznej;
- + 660 w innych instytucjach i ośrodkach wsparcia, w tym 253 w środowiskowych domach samopomocy dla osób z niepełnosprawnościami i 156 w dziennych domach pomocy dla osób starszych;
- + 24 w ośrodkach interwencji kryzysowej (głównie w powiecie);
- + 9 w Wydziale Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu;
- + 17 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu.

Tabela 33. Zatrudnienie w jednostkach i instytucjach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych osób		
		2020 r.	2021 r.	Wzrost / spadek w 2021 r. 2020 r.=100%
1.	OGÓŁEM (suma wierszy 2+3+4+5+6+7+8)	4 373	4 128	94,4
2.	Służby Wojewody Opolskiego realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej	9	9	100,0
3.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu	32	17	53,1
4.	Jednostki samorządu terytorialnego (PCPR i OPS)	1 798	1 484	82,5
4.1	Powiatowe centra pomocy rodzinie, z tego:	223	135	60,5
4.1.1	<i>kadra kierownicza *</i>	14	14	100,0
4.1.2	<i>pracownicy socjalni</i>	30	27	90,0
4.1.3	<i>pozostali pracownicy (administracja i obsługa, inni pracownicy merytoryczni)**</i>	179	94	52,5
4.2	Ośrodki pomocy społecznej, z tego:	1 575	1 349	85,7
4.2.1	<i>kadra kierownicza</i>	88	87	98,9
4.2.2	<i>pracownicy socjalni</i>	463	455	98,3
4.2.3	<i>pozostali pracownicy (administracja i obsługa, inni pracownicy merytoryczni)</i>	1 024	807	78,8
5.	Ośrodki interwencji kryzysowej	22	24	109,1
6.	Domy pomocy społecznej	1 944	1 934	99,5
7.	Inne instytucje i ośrodki wsparcia	568	660	116,2
7.1	<i>Środowiskowe domy samopomocy</i>	222	253	114,0
7.2	<i>Dzienne domy pomocy</i>	154	156	101,3
7.3	<i>Mieszkania chronione</i>	59	71	120,3
7.4	<i>Placówki wsparcia dziennego</i>	100	107	107,0
7.5	<i>inne ośrodki wsparcia, w tym noclegownie, ogrzewalnie, schroniska dla bezdomnych, kluby samopomocy, poradnie specjalistyczne</i>	33	73	221,2

* dyrektor, z-ca dyrektora, kierownik, z-ca kierownika

** w tym: kierownik działu i kierownik sekcji

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej. I-XII 2021 r. oraz gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2021 r.

W 2021 r. - w porównaniu do 2020 r., liczba pracowników pomocy społecznej w woj. opolskim zmniejszyła się o 5,6%, co wynikało głównie z metody liczenia pracowników pomocy społecznej zatrudnionych w jednostce (tylko na umowę o pracę), ograniczania zatrudnienia innych pracowników (w tym administracyjno-obsługowych) lub wykonywania przez nich pracy na podstawie pozaetatowych

form zatrudnienia (co część sprawozdawczości przestała uwzględniać), a także świadczenia pracy przez dotychczasowych pracowników (głównie OPS-ów i PCPR-ów) w innych instytucjach i ośrodkach wsparcia, wiążących się ze zmianą warunków zatrudnienia.

Na zmiany liczby zatrudnionych pracowników wpływ mają też: rynek pracy związany ze zmianami demograficznymi (trudności z pozyskaniem specjalistów po odchodzeniu na emeryturę dotychczasowych, starszych pracowników, szczególnie w gminach wiejskich), warunki płacowe (mało satysfakcjonujące wynagrodzenie) oraz poszukiwanie i zatrudnianie się w innych instytucjach wsparcia i pomocy, funkcjonujących często w ramach innych struktur pomocowych gminy (np. mieszkalnictwo chronione, placówki wsparcia dziennego działające w ramach struktur urzędów gmin i miast).

Sytuację utrudniają też w ostatnich latach dokonywane przez administrację rządową interpretacje w liczeniu pracowników pomocy społecznej (np. w 2020 r. oczekiwano podania przez ROPS w Opolu wszystkich zatrudnionych pracowników, bez względu na stanowisko, natomiast w 2021 r. tylko osób wykonujących zadania z obszaru pomocy i integracji społecznej). Także realizacja w jednostkach pomocy społecznej innych zadań niż ściśle związanych z ustawą pomocy społecznej i przypisanych do nich pracowników utrudnia podanie przez gminy, a szczególnie powiaty, właściwej liczby zatrudnionych osób wg dostępnej sprawozdawczości.

W konsekwencji wraz ze spadkiem liczby pracowników w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie (głównie wśród innych pracowników niż pracownicy merytoryczni) wzrasta liczba osób pracujących w innych instytucjach pomocowych w gminie i powiecie (np. środowiskowych domach samopomocy, mieszkaniach chronionych). Jednocześnie obserwowane od co najmniej dwóch lat trudności z pozyskaniem specjalistów i innych wykwalifikowanych osób do pracy w systemie pomocy i integracji społecznej mogą też stanowić wyzwanie dla planowanych i realizowanych w regionie zadaniach z zakresu polityki społecznej.

4.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie

4.1.1 Pracownicy socjalni

W 2021 r. w ośrodkach pomocy społecznej woj. opolskiego zatrudnionych było 455 pracowników socjalnych (w 2020 r. – 463, a w 2019 r. – 482, tj. ich liczba zmniejszyła się od 2019 r. o 27).

Zgodnie z art. 110 ust. 11 i 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r., poz. 2268 t.j.) ośrodek pomocy społecznej winien zatrudniać pracowników socjalnych (nie mniej jednak niż trzech pracowników) proporcjonalnie do:

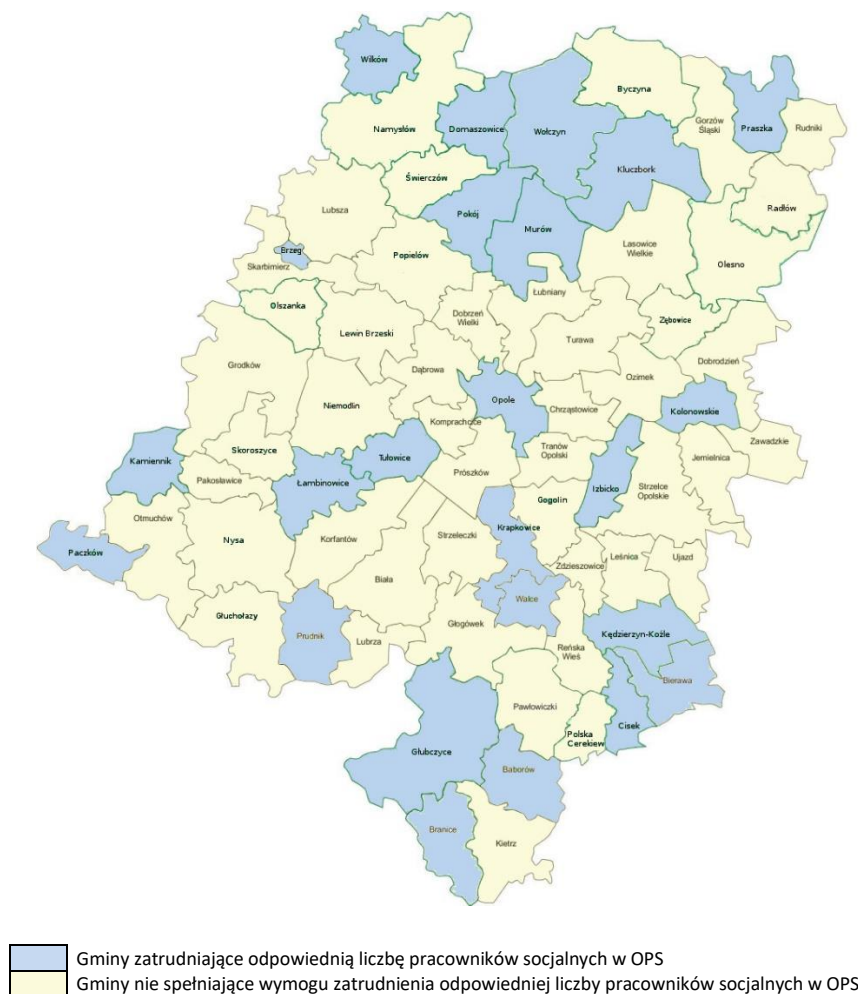
- liczby mieszkańców w stosunku 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub
- liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w gminie, w stosunku 1 pracownik socjalny na 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.⁵²

W 2020 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników do liczby ludności spełniały 24 gmin województwa opolskiego (w 2020 r. – 26, a w 2019 r. – 28 gmin).

⁵² Wskaźnik wprowadzony w 2015 r.

Od wprowadzenia ustawowego wymogu liczba gmin, spełniających standard zatrudnienia pracowników socjalnych do liczby mieszkańców w woj. opolskim, wzrosła (w 2012 r. standard spełniało 21 gmin), choć zauważalne są wahania. W latach 2013-2017 liczba gmin spełniających ten wymóg wahała się między 20-24, by w 2018 r. wzrosnąć do 27, a w 2019 r. zwiększyć się jeszcze do 28 gmin (39%), tj. najwięcej od 2004 r., czyli od wprowadzenia w ustawie tego rodzaju standardu. Od 2020 r. liczba gmin zatrudniająca odpowiednią liczbę pracowników socjalnych do liczby mieszkańców zaczęła się ponownie zmniejszać (do 26 w 2020 r. i 24 w 2021 r.).

Mapa 5. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby ludności) w ośrodku pomocy społecznej w 2021 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej. I-XII 2021 r.

Liczba ludności przypadająca na pracownika socjalnego w woj. opolskim w 2021 r. wynosiła średnio 2 139 (w 2020 r. - 2 110, w 2019 r. - 2 060, w 2018 r. - 2 090, 2017 r. - 2 148, a w 2013 r. było to 2 212 osób), co wskazuje, że wraz z obserwowanym od wielu lat spadkiem liczby ludności województwa, wskaźnik zatrudnienia do 2019 r. zbliżał się do ustawowej granicy - 2000 mieszkańców, i to bez intensywnych działań zmierzających do zwiększenia zatrudnienia tej grupy pracowników. Jednak od 2020 r. liczba mieszkańców przypadająca na pracownika socjalnego zaczęła wzrastać, co

było spowodowane znacznym spadkiem (o 19 osób w 2020 r. i 8 w 2021 r.) liczby zatrudnionych pracowników w ośrodkach pomocy społecznej.

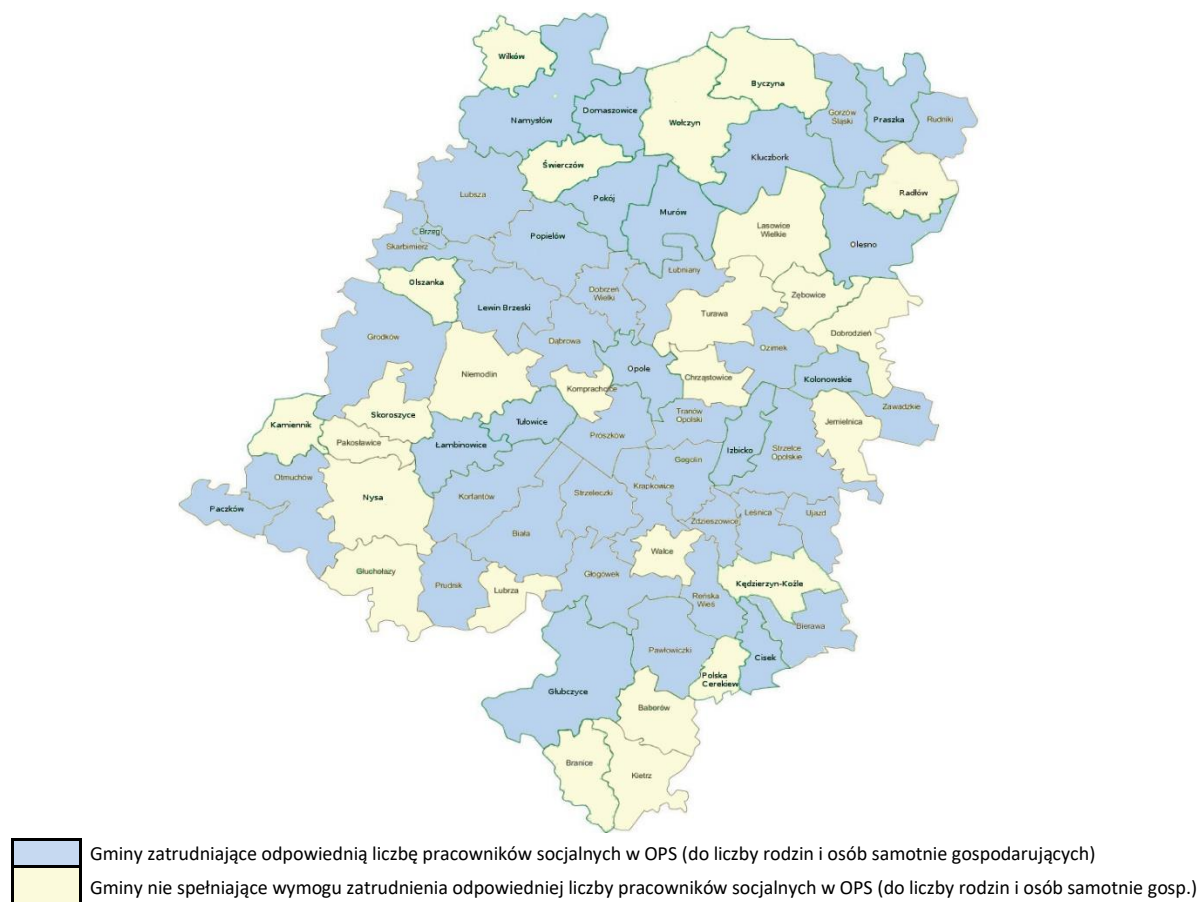
Najmniej mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS jest w gminie Kamiennik (pow. namysłowski) – 1 123, a najwięcej w Zdieszowicach (pow. krapkowicki) – 5 146.

Spośród 71 gmin województwa - 47 (66%) nie spełnia wymogu zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby mieszkańców, w tym 10 zatrudnia mniej niż 3 pracowników socjalnych w OPS (są to ośrodki pomocy społecznej zlokalizowane w gminach wiejskich).

W 2021 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących (drugi wariant standardu) spełniało 45 gminy (63%, bez zmian w porównaniu do 2020 r., w 2019 r. były to 44 gminy). Najwięcej rodzin i osób samotnie gospodarujących na pracownika socjalnego przypadało w Komprachcicach (97) i Kamienniku (96), a średnia ich liczba w woj. opolskim wyniosła 35, tj. poniżej maksymalnej wartości (50 rodzin).

Spośród gmin w woj. opolskim dwa standardy jednocześnie (zatrudnienia pracowników socjalnych w odniesieniu do liczby mieszkańców oraz w stosunku do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących) spełniało 17 gmin (Brzeg, Głubczyce, Bierawa, Cisek, Kluczbork, Krapkowiec, Domaszowice, Pokój, Łambinowice, Paczków, Praszka, Murów, Tułowice, Prudnik, Izbicko, Kolonowskie i Opole).

Mapa 6. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną) w ośrodku pomocy społecznej w 2021 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej. I-XII 2021 r.

W 2021 r. w 11 powiatowych centrach pomocy rodzinie woj. opolskiego zatrudnionych było 27 pracowników socjalnych (w 2020 r. - 30). Ich liczba jest zgodna z prognozami powiatowych centrów pomocy rodzinie, wskazywanymi w ubiegłych latach, wynikających głównie ze zmiany struktury zadań realizowanych w jednostce (coraz mniej zadań z ustawy o pomocy społecznej, na rzecz wzrostu liczby zadań związanych z wykonywaniem innych ustaw, w tym ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

4.1.2 Kadra kierownicza

W 2021 r. kadra kierownicza ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie woj. opolskiego liczyła 101 osoby (dyrektorzy i kierownicy oraz ich zastępcy), z tego w OPS 87 osób, a w PCPR 14 osób. W porównaniu do 2020 r. liczba kadry kierowniczej w tych instytucjach zmniejszyła się o 1 osobę (w OPS-ach), co potwierdza, że wahania w tej grupie pracowników są od lat znikome.⁵³

4.1.3 Pozostali pracownicy

W 2021 r. w ośrodkach pomocy społecznej zatrudnionych było 807 innych osób, tj. 21,2% mniej niż rok wcześniej (w powiatowych centrach pomocy społecznej 94 osoby, tj. o 47,5% mniej niż w 2020 r.) w tym: pracownicy administracyjno-księgowi i obsługi (działy księgowości i finansów, zaopatrzenia, transportu, ekipy konserwatorskie) oraz inni pracownicy merytoryczni wykonujący m. in. usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w gminie oraz zadania wspomagające w OPS i PCPR (asystenci rodziny, prawnicy, psychologowie, konsultanci, pedagodzy, aspiranci pracy socjalnej, koordynatorzy ds. komputeryzacji) lub ośrodkach wsparcia (np. w mieszkaniach chronionych, jednostkach specjalistycznego poradnictwa).

Przyczyn spadku liczby pracowników w tych grupach zatrudnionych należy upatrywać m. in. w trudnościach sprawozdawczych (kwalifikowania do kadry pomocy społecznej osób realizujących zadania z innych systemów wsparcia niż pomoc społeczna lub łączące wykonywanie zadań ustawy o pomocy społecznej z innymi ustawami (o świadczeniach rodzinnych, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej), przekazaniu obsługi części dotychczas udzielanych świadczeń w gminie do instytucji państwowych (np. od 1 lipca 2021 r. obsługę programu „Wyprawka szkolna”, czyli 300+, przejął ZUS), realizacji zadań społecznych w innych instytucjach i urzędach samorządowych niż jednostki pomocy społecznej (np. o dodatkach mieszkaniowych, funduszu alimentacyjnym, przyznawaniem stypendiów, przeciwdziałaniem przemocy, realizacji Karty Dużej Rodziny, regionalnych i lokalnych programów pomocowych). Ważnym elementem tej zmiany mogą być też warunki zatrudnienia (w ramach innego zatrudnienia niż umowa o pracę) lub wykonywanie części usług przez podmioty zewnętrzne (np. zlecenie realizacji usług opiekuńczych organizacjom pozarządowym).

⁵³ Wg szacunkowych danych ok. 85% stanowisk kierowniczych w OPS-ach i PCPR-ach zajmują kobiety .

5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim

W 2021 r. na terenie woj. opolskiego funkcjonowały następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej, instytucje realizujące zadania z zakresu pieczy zastępczej i zatrudnienia socjalnego oraz inne ośrodki wsparcia i placówki całodobowej opieki:

- 71 ośrodków pomocy społecznej;
- 11 powiatowych centrów pomocy rodzinie;
- 29 domów pomocy społecznej, z tego 28 ponadgminnych i 1 gminny (razem 39 domów wraz z filiami, prowadzone przez samorząd lub na jego zlecenie oraz podmioty niepubliczne i osoby prawne), na łącznie 3 082 miejsca;
- 32 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku na 1 164 miejsc⁵⁴;
- 25 placówki opiekuńczo-wychowawcze na 463 miejsca, z tego:
 - 23 placówki socjalizacyjne;
 - 2 placówki socjalizacyjno-interwencyjne i interwencyjne;
- 15 środowiskowych domów samopomocy dla 812 osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 24 dzienne domy pomocy dla 1 620 osób starszych oraz 72 kluby seniora dla 2 520 osób;
- 17 noclegowni, schronisk i domów (wraz z 2. hostelami) z 810 miejscami dla osób bezdomnych oraz uzależnionych i samotnych matek;
- 245 miejsc w mieszkaniach chronionych (przeznaczonych dla: młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze lub rodziny zastępcze, osoby z zaburzeniami psychicznymi, oraz osoby starsze i inne mające trudności w samodzielnym funkcjonowaniu);
- 7 ośrodków interwencji kryzysowej (w 2021 r. liczba korzystających wyniosła 451 osób);
- 2 ośrodki adopcyjne (1 prowadzony przez Samorząd Województw Opolskiego w ROPS w Opolu oraz 1 na zlecenie samorządu województwa), w których przysposobiono 77 dzieci,

a także:

- 10 klubów integracji społecznej;
- 5 centrów integracji społecznej;
- 2 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które udzieliły pomocy 531 osobom;
- 39 placówek wsparcia dziennego na 906 miejsc (liczba korzystających dzieci – 753);
- 15 warsztatów terapii zajęciowej, w których uczestniczyło 455 osób niepełnosprawnych;
- 5 zakładów aktywności zawodowej dla 203 uczestników;
- 29 spółdzielni socjalnych.

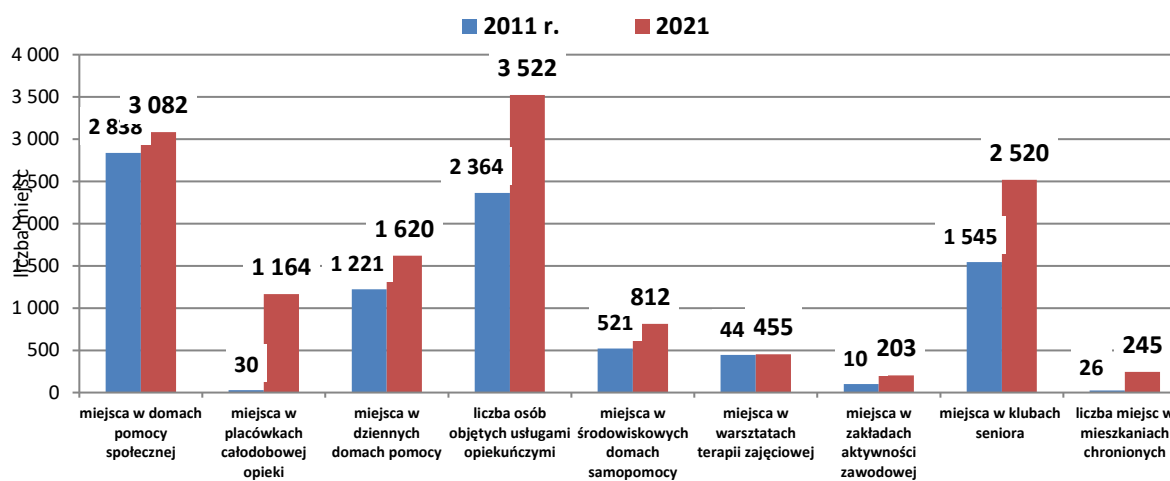
Analiza tych danych w latach 2011-2021 wskazuje na znaczącą poprawę zasobów pomocy i integracji społecznej województwa opolskiego. Liczba miejsc opieki i wsparcia powiększyła się o:

- 244 miejsca w domach pomocy społecznej (o 8,6%);
- 1 134 miejsca w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku) - 37-krotnie;
- 399 miejsca w dziennych domach pomocy (o prawie 33%);

⁵⁴ Są to placówki prowadzące działalność gospodarczą lub działalność statutową (zgromadzenia zakonne), wpisane do Rejestru Wojewody Opolskiego na podstawie wydanego zezwolenia (decyzji administracyjnej). Ich liczba w woj. opolskim sukcesywnie wzrasta (w 2011 r. w Rejestrze znajdowały się 4 placówki).

- 1 152 miejsca świadczenia usług opiekuńczych w domu chorego (w tym specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi) (o 49%);
- 291 miejsc w środowiskowych domach samopomocy (o 56%);
- 10 miejsc w warsztatach terapii zajęciowej (dla osób niepełnosprawnych - głównie w znacznym stopniu, niezdolnych do pracy);
- 103 miejsca w zakładach aktywności zawodowej (dla osób niepełnosprawnych, mających największe trudności w zatrudnieniu na otwartym rynku pracy);
- 975 miejsc w klubach seniora (o 63%);
- 219 miejsc w mieszkaniach chronionych (ponad 8-krotnie).

Wykres 39. Liczba miejsc opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w 2011 r. oraz 2021 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2011 r. i 2021 r

6. Ekonomia społeczna – wprowadzenie

Ekonomia społeczna (ES) to sfera aktywności obywatelskiej i społecznej, która przez działalność gospodarczą i działalność pożytku publicznego służy:

- + integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną,
- + tworzeniu miejsc pracy,
- + świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu⁵⁵.

Istotną częścią ekonomii społecznej jest **ekonomia solidarna**, której podstawowym celem jest aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, w tym reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnością⁵⁶.

Z uwagi na kluczowe znaczenie działalności reintegracyjnej, do ekonomii solidarnej zaliczane są:

- przedsiębiorstwa społeczne (podmioty ekonomii społecznej, które prowadzą działalność gospodarczą lub odpłatną pożytku publicznego, aktywizują zawodowo osoby trudno zatrudnialne, nie „prywatyzują” zysku lub nadwyżki bilansowej i są zarządzane w sposób partycypacyjny, i mają status przedsiębiorstwa społecznego);
- spółdzielnie socjalne oraz spółdzielnie inwalidów i niewidomych;
- zakłady pracy chronionej;
- jednostki reintegracyjne, w tym:
 - jednostki aktywizujące osoby niepełnosprawne (Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakłady Aktywności Zawodowej);
 - jednostki zatrudnienia socjalnego aktywizujące osoby wykluczone społecznie (Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej)⁵⁷.

Zgodnie z obowiązującym *Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 r. "Ekonomia solidarności społecznej"*, do **podmiotów ekonomii społecznej (PES)** zalicza się (po rozszerzeniu klasyfikacji i obszaru definicyjnego ekonomii społecznej) w szczególności:

- podmioty ekonomii solidarnej;
- koła gospodyń wiejskich (o ile posiadają osobowość prawną);
- spółdzielnie pracy;
- organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁵⁸.

Oznacza to, że wraz z zaliczeniem do podmiotów ekonomii społecznej wszystkich organizacji pozarządowych, działających nie dla zysku (*non profit*) jako m. in. świadczących usługi społeczne dla dobra ogólnego, ich liczba obejmuje większość funkcjonujących w kraju i woj. opolskim organizacji pozarządowych (tj. posiadających status stowarzyszenia lub fundacji, z wyłączeniem organizacji: partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji, których jednym fundatorem jest Skarb Państwa).

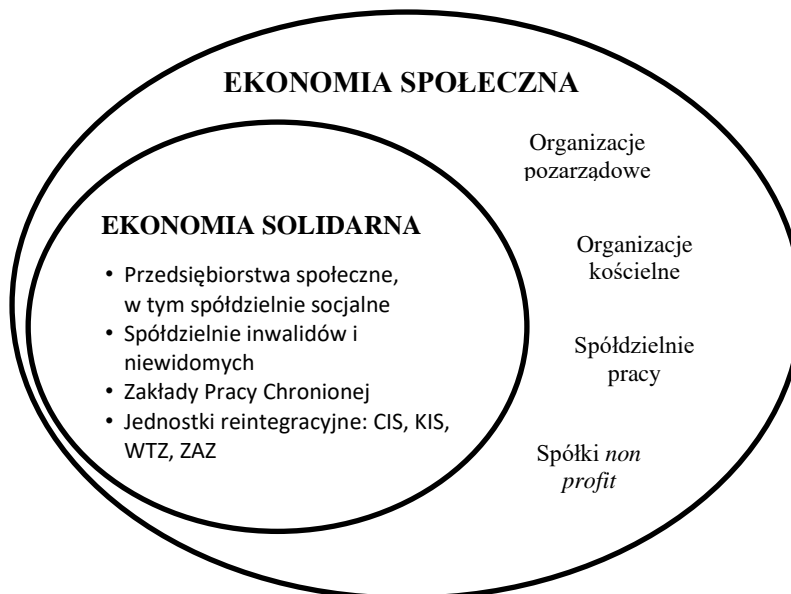
⁵⁵ Krajowy program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Monitor Polski z 2019 r., poz. 214, s. 12 <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20190000214> (30.06.2022 r.).

⁵⁶ Tamże

⁵⁷ Tamże, s. 13

⁵⁸ Tamże

Wykres 40. Ekonomia społeczna i solidarna

Źródło: Krajowy program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Monitor Polski z 2019 r., poz. 214, s. 13 <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20190000214> (30.06.2022 r.)

6.1 Podmioty ekonomii społecznej, w tym solidarnej, w woj. opolskim ⁵⁹

W maju 2022 r. w woj. opolskim funkcjonowało 3 696 podmiotów ekonomii społecznej, w tym podmiotów ekonomii solidarnej, tj.:

- 3 414 fundacji i stowarzyszeń (433 fundacji oraz 2 981 stowarzyszeń⁶⁰);
 - 16 organizacji kościelnych (np. Caritas);
 - 16 spółdzielni pracy;
 - 154 Koła Gospodyń Wiejskich (151 wpisanych do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich oraz 3 będące stowarzyszeniami),
- oraz podmioty ekonomii solidarnej:
- 47 przedsiębiorstw społecznych (29 spółdzielni socjalnych, 8 stowarzyszeń, 4 fundacje oraz 6 spółek *non profit* o statusie przedsiębiorstwa społecznego)⁶¹;

⁵⁹ Stan na 31.05.2022 r.

⁶⁰ Dane według aktualnego KRS. W stosunku do poprzedniego opracowania z 2021 r. zmianie uległa metodologia liczenia podmiotów. Stąd tak znaczący wzrost. Do 2021 r. stosowano klasyfikację według klasycznej definicji ES według której do PES wliczano tylko fundacje i stowarzyszenia prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego. Obecnie zakres definicji uległ rozszerzeniu.

⁶¹ Przedsiębiorstwa społecznej to spółdzielnie socjalne i inne podmioty, które zatrudniają co najmniej 50% osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym niepełnosprawnych, bezrobotnych) lub 30% osób o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności. W przedsiębiorstwa społecznych zysk nie podlega podziałowi, lecz przeznaczany jest na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa oraz na reintegrację zawodową i społeczną lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo – za MRPiPS, *Czym jest ekonomia społeczna i solidarna?* <https://www.gov.pl/web/rodzina/czym-jest-ekonomia-spoeczna-i-solidarna> (03.06.2020 r.).

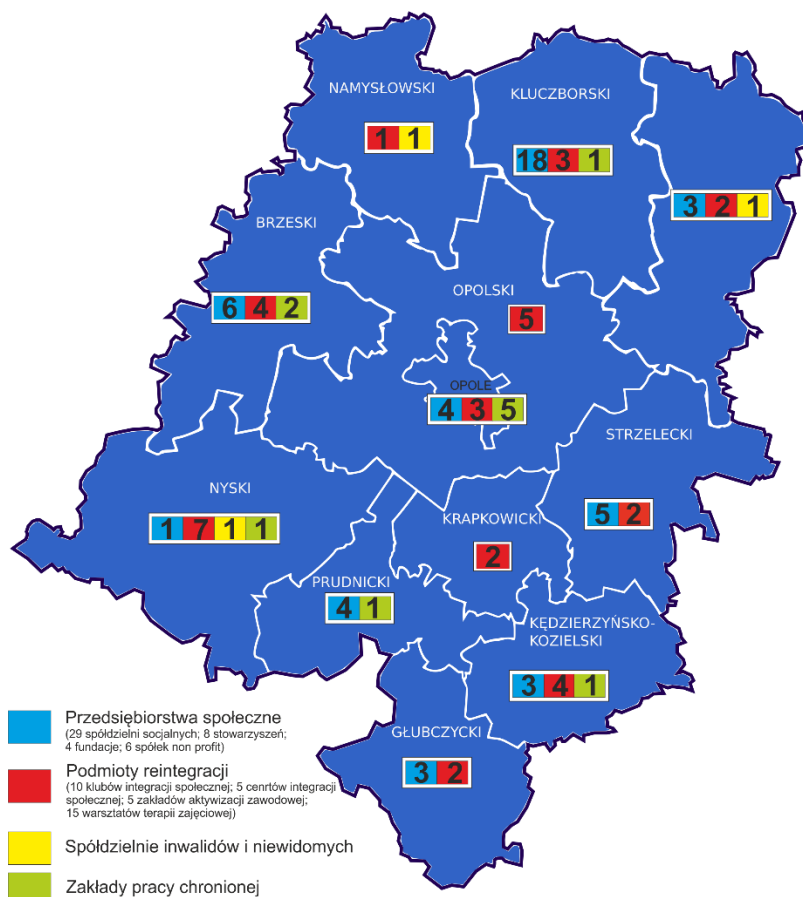
Lp.	Powiat	Podmioty ekonomii społecznej woj. opolskiego																
		fundacje	stowarzyszenia	Organizacje kościelne	Spółdzielnie pracy	Koła gospodyń wiejskich	Podmioty Ekonomii Solidarnej											RAZEM
							Przedsiębiorstwa społeczne					Kluby integracji społecznej	Zakłady aktywności zawodowej	Centra integracji społecznej	Warsztaty terapii zajęciowej	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	zakłady pracy chronionej	
							Ogółem	z tego:										
spółdzielnie socjalne	stowarzy-szenia	fundacje	spółki non profit															
9	opolski	43	264	0	1	13	0	0	0	0	0	4	0	0	1	0	0	326
10	prudnicki	11	158	0	0	5	4	1	0	0	3	0	0	0	0	0	1	179
11	strzelecki	9	169	0	1	3	5	4	1	0	0	0	0	1	1	0	0	189
12	Opole Miasto	199	685	8	6	0	4	2	0	1	1	1	1	0	1	0	5	910
Razem woj.		433	2981	16	16	154	47	29	8	4	6	10	5	5	15	3	11	3 696

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie materiałów własnych oraz Bazy Przedsiębiorstw Społecznych Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/> (31.05.2022 r.).

Najwięcej podmiotów ekonomii społecznej (910) i ich odsetek (24,6%) w woj. opolskim występuje w Mieście Opolu, przy czym w przypadku przedsiębiorstw społecznych, największa ich liczba jest w powiecie kluczborskim (18). W pozostałych powiatach liczba PES jest zdecydowanie mniejsza (średnio 200-300), z wyjątkiem pow. nyskiego z 489 podmiotami (13,2%).

Najmniej podmiotów sektora ekonomii społecznej znajduje się na terenie powiatów: namysłowskiego (163 - 4,4%) oraz prudnickiego (179 – 4,8%).

Mapa 7. Podmioty ekonomii solidarnej w województwie opolskim w maju 2022 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Znaczącą i istotną częścią ekonomii społecznej są podmioty ekonomii solidarnej, zajmujące się reintegracją społeczno-zawodową osobami wykluczonymi społecznie i zagrożonymi tym zjawiskiem oraz z niepełnosprawnościami.

W maju 2022 r. – w porównaniu do 2015 r., liczba podmiotów ekonomii solidarnej w woj. opolskim wzrosła o prawie 30% (z 74 do 96), w tym najwięcej powstało podmiotów mających status przedsiębiorstwa społecznego (o 56,7%) oraz jednostek reintegracyjnych (wzrost liczby klubów integracji społecznej z 5 do 10 oraz zakładów aktywności zawodowej z 2 do 5).

Tabela 35. Podmioty ekonomii solidarnej w woj. opolskim w 2015 r. i w maju 2022 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba podmiotów ekonomii solidarnej		
		2015 r.	maj 2022 r.	Wzrost / spadek w 2022 r. 2015 r. = 100%
1	Przedsiębiorstwa społecznej, w tym spółdzielnie socjalne	30	47	156,7
2	Zakłady pracy chronionej	13	11	84,6
3	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	3	3	100,0
4	Centra integracji społecznej	6	5	83,3
5	Kluby integracji społecznej	5	10	200,0
6	Warsztaty terapii zajęciowej	15	15	100,0
7	Zakłady aktywności zawodowej	2	5	250,0
	Razem	74	96	129,7

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2015 r. i 2021 r. oraz materiałów własnych ROPS w Opolu.

W ramach podmiotów ekonomii solidarnej szczególnie zwiększa się liczba uczestników jednostek reintegracyjnych dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami i wykluczonymi społecznie o specjalnych potrzebach (w tym osobom z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną) – uczestników zajęć prowadzonych w centrach integracji społecznej oraz warsztatach terapii zajęciowej i zakładach aktywności zawodowej (z wyjątkiem KIS-ów). W maju 2020 r. liczba uczestników tych instytucji wyniosła 1 149.

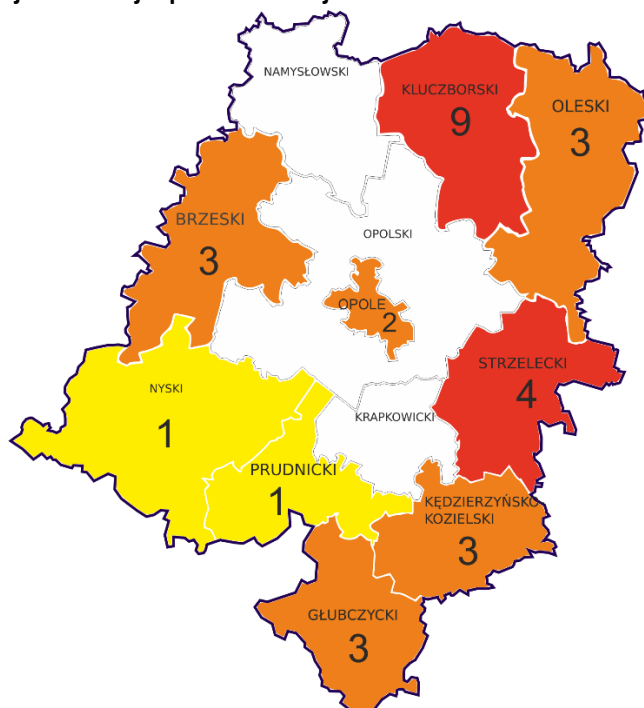
Tabela 36. Jednostki ekonomii solidarnej z obszaru reintegracji społeczno-zawodowej w woj. opolskim w 2018 r. i maju 2022 r.

Lp.	Podmiot ES z obszaru reintegracji	2018 r.	Liczba uczestników zajęć	2022 r.	Liczba uczestników zajęć
1.	Centra integracji społecznej	5	264	5	282
2.	Kluby integracji społecznej	10	276	10	209
3.	Warsztaty terapii zajęciowej	15	450	15	455
4.	Zakłady aktywności zawodowej	2	112	5	203
	Razem	32	1 102	35	1 149

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu oraz Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2021 i Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za I-XII 2021 r., zamieszczonych w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia m.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*.

Ważną rolę w usamodzielnieniu ekonomicznym klientów pomocy społecznej pełnią szczególnie spółdzielnie socjalne. W maju 2022 r. w woj. opolskim działało **29 spółdzielni socjalnych**, które funkcjonują we wszystkich powiatach woj. opolskiego, z wyjątkiem powiatów: krapkowickiego i namysłowskiego.

Mapa 8. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w maju 2022 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Tabela 37. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w maju 2022 r.

Lp.	Nazwa	Powiat	Gmina	Adres
1	Spółdzielnia Socjalna UNIKO	brzeski	Brzeg	ul. Towarowa 6 49-300 Brzeg
2	Brzeska Spółdzielnia Socjalna „Jedynka”	brzeski	Brzeg	ul. 1 maja 2 49-300 Brzeg
3	Qubit Spółdzielnia Socjalna	brzeski	Brzeg	ul. Cegielniana 16 49-300 Brzeg
4	Spółdzielnia Socjalna „Niezapominajka”	głubczycki	Głubczyce	ul. Słoneczna 17 48-100 Głubczyce
5	Spółdzielnia Socjalna „Niezapominajka 2”	głubczycki	Głubczyce	ul. Słoneczna 17 48-100 Głubczyce
6	Spółdzielnia Socjalna "Pilszczanka"	głubczycki	Kietrz	ul. Wojska polskiego 32 40-130 Kietrz
7	Spółdzielnia Socjalna „Poza Czasem”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Gajowa 22 47-220 Kędzierzyn-Koźle
8	Spółdzielnia Socjalna „Pszczółka”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Pamięci Sybiraków 12 47-200 Kędzierzyn-Koźle
9	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Ogniwo”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Matejki 29, 47-220 Kędzierzyn-Koźle
10	Spółdzielnia Socjalna KOST PRO	kluczborski	Kluczbork	ul. Barci Bassy 32 46-233 Bąków
11	PROFES Spółdzielnia Socjalna	kluczborski	Kluczbork	ul. Kuniów 33 a 46-200 Kluczbork
12	Spółdzielnia Socjalna 3Kultury	kluczborski	Kluczbork	Kuniów 33a, 46-200 Kluczbork
13	Spółdzielnia Socjalna „Las Vegas”	kluczborski	Byczyna	Polanowice 33 46-220 Byczyna

Lp.	Nazwa	Powiat	Gmina	Adres
14	Spółdzielnia Socjalna „Kornik”	kluczborski	Byczyna	Polanowice 33/3 46-220 Byczyna
15	Spółdzielnia Socjalna „Ad Metam”	kluczborski	Wołczyn	ul. Szymonowska 6 46-250 Wołczyn
16	Spółdzielnia Socjalna „Gród”	kluczborski	Byczyna	Biskupice 58 46-220 Byczyna
17	Spółdzielnia Socjalna „MUZA”	kluczborski	Byczyna	ul. Stawowa 8a 46-220 Byczyna
18	Spółdzielnia Socjalna „Perunica”	kluczborski	Byczyna	ul. Dworcowa 7 46-220 Byczyna
19	Spółdzielnia Socjalna „Parasol”	nyski	Nysa	ul. Prusa 14 48-303 Nysa
20	Spółdzielnia Socjalna STREFA	oleski	Praszka	Rosochy 43A 46-230 Praszka
21	Spółdzielnia Socjalna Integracja	oleski	Gorzów Śląski	Uszyce 18/19 46-310 Gorzów Śląski
22	Kwestia Opieki Spółdzielnia Socjalna	oleski	Olesno	Małe Przedmieście 44/10 46-300 Olesno
23	Spółdzielnia Socjalna „Domowe Smaki”	prudnicki	Prudnik	pl. Królowej Jadwigi 4 48-200 Prudnik
24	Strzelecka Spółdzielnia Socjalna	strzelecki	Strzelce Op.	ul. K. Wyszyńskiego 10 47-101 Strzelce Opolskie
25	Spółdzielnia Socjalna „Premio Group”	strzelecki	Strzelce Op.	ul. Zakładowa 11 47-100 Strzelce Opolskie
26	Spółdzielnia Socjalna „Premio Group 2”	strzelecki	Strzelce Op.	ul. Zakładowa 11 47-100 Strzelce Opolskie
27	Spółdzielnia Socjalna ARCHSYSTEM	strzelecki	Strzelce Op.	ul. M. Prawego 24 47-100 Strzelce Opolskie
28	Spółdzielnia Socjalna Usługowo-Handlowo-Produkcyjna „Opole”	Opole Miasto	Opole	ul. Katowicka 91 45-054 Opole
29	Spółdzielnia socjalna „Eco Invest”	Opole Miasto	Opole	ul. Ozimska 71 d 45-368 Opole

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Raportu na temat aktualnego stanu sektora ekonomii społecznej w województwie opolskim*, Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER, Opole 2019, oraz Bazy Przedsiębiorstw Społecznych, zamieszczonej na stronie internetowej Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/> (17.05.2022 r.).

Krajowy Program Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej wskazuje, że ekonomia społeczna i solidarna winna być istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej oraz wsparcia rozwoju społecznego i lokalnego. W związku z tym zakłada się, że podmioty ekonomii społecznej (w tym przede wszystkim spółdzielnie socjalne) będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej oraz realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego. Służyć temu mają m. in. działania polegające na wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej z samorządem terytorialnym, zwiększenie liczby miejsc pracy w ramach przedsiębiorczości społecznej, zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej oraz upowszechnienie pozytywnych postaw względem nich ⁶³.

⁶³*Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Monitor Polski z 2019 r., poz. 214, s. 21-22, (30.06.2022 r.).

6.2 Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w woj. opolskim

Od 2015 r. ROPS w Opolu realizuje projekty w ramach RPO WO na lata 2014-2020, pn. *Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej*. Obecnie od 2019 r. realizowana jest druga edycja – do czerwca 2023 r.

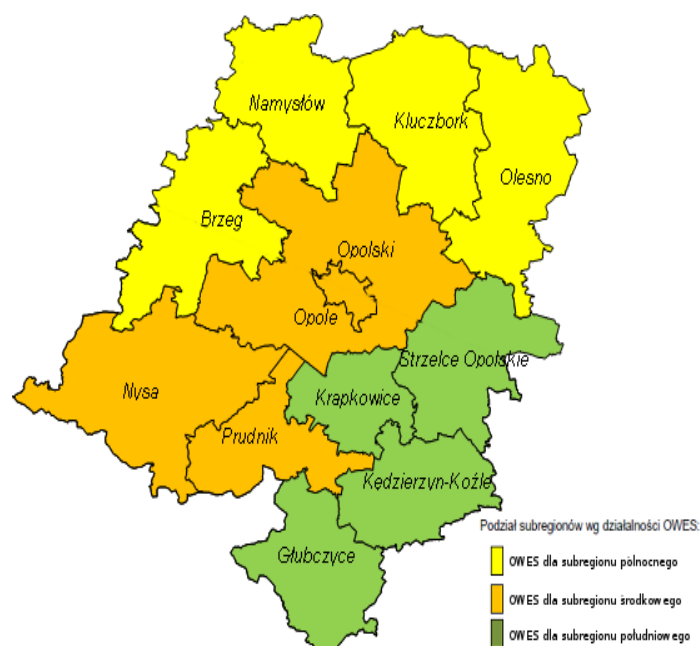
Głównym zadaniem realizowanego projektu jest rozwój sektora ekonomii społecznej, poprzez koordynację działań wszystkich zainteresowanych instytucji, w tym ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (OWES) jako wyodrębnionych jednostek, realizujących usługi wsparcia ekonomii społecznej.

OWES-y to wyodrębnione jednostki podmiotu lub partnerstwo/konsorcjum podmiotów, które realizują usługi wsparcia ekonomii społecznej w zakresie:

- animacji i promocji ekonomii społecznej,
- wsparcia powstawania nowych podmiotów ekonomii społecznej,
- wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych,
- działań bez osiągnięcia zysku lub przeznaczające zysk na działania własne.

Od 2013 r. w woj. opolskim funkcjonuje podział na trzy subregiony, w których działają ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (subregion północny z powiatami: brzeskim, kluczborskim, namysłowskim i oleskim, subregion środkowy, obejmującym powiaty: opolski, nyski, prudnicki i Miasto Opole, oraz subregion południowy, w skład którego wchodzi powiaty: głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, krapkowicki i strzelecki)⁶⁴.

Mapa 9. Subregiony wg działalności OWES w woj. opolskim

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

W 2019 r. ROPS w Opolu (wraz ze Stowarzyszeniem Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER) opracował aktualizację *Opolskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2016-2022*, dostosowując dotychczasowe zapisy do aktualnych uwarunkowań społeczno-

⁶⁴ OWES –y powstały w 2013 r. w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Priorytet VII *Promocja Integracji Społecznej*, Działanie 7.2. *Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej*, Poddziałanie 7.2.2 *Wsparcie ekonomii społecznej*.

gospodarczych i okoliczności wynikających z końca obowiązywania dokumentu w 2022 roku oraz nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027.

Program, określający najważniejsze cele i obszary działań na najbliższe lata, wskazuje także na główne trudności i ograniczenia rozwoju ekonomii społecznej w woj. opolskim, tj.:

- niską świadomość części samorządów (gminnych i powiatowych) w zakresie możliwości wspierania podmiotów ekonomii społecznej (narzędzi i mechanizmów prawnych, finansowanych itp., zlecania i powierzania zadań PES np. z wykorzystaniem klauzuli społecznych, niskiego zaufania do podmiotów o małym doświadczeniu, świadomości funkcji i celów ES);
- mocno zróżnicowaną jakość produktów i usług PES, ograniczającą zamówienia rynkowe (które wynikają z organizowania doraźnych działań i niskiej profesjonalizacji podmiotów ES);
- występowanie ograniczeń w korzystaniu ze wsparcia ES (niskie zainteresowanie osób już korzystających ze świadczeń społecznych z oferty ES, brak narzędzi motywujących beneficjentów, ograniczony katalog osób, które mogą korzystać ze wsparcia PES);
- słabość podmiotów ES (brak specjalistów branżowych, ograniczona współpraca ze środowiskiem naukowym oraz sferą biznesu, słaba kondycja finansowa utrudniająca dostęp do nowych technologii i urządzeń, konieczność koncentracji na celach biznesowych kosztem działań społecznych i integracyjnych);
- trudność w prowadzeniu PES (rosnąca biurokratyzacja, w tym sprawozdawczo-finansowa, wynikająca z rosnącej i koniecznej ekonomizacji podmiotów ES, przy jednoczesnym aktywizowaniu osób z „trudnych” środowisk);
- zagrożenie ograniczenia popytu na obecne i przyszłe usługi PES (wyludnianie się województwa, brak młodych pracowników, zmienność przepisów prawnych, sztywne regulacje prawne w zakresie finansowania przedsięwzięć ES oraz funkcjonowania PES).

Natomiast wśród istotnych możliwości rozwoju ekonomii społecznej wskazuje się na obszary i sfery rozwoju związane z m. in. turystyką społeczną (dla grup wykluczonych społecznie, o niskich dochodach), ekologią selektywną (zbiórka odpadów, recyding, ochrona środowiska), odnawialnymi źródłami energii (edukacja i animowanie społeczności lokalnej na rzecz realizacji takich działań), rolnictwem społecznym (wykorzystanie zasobów rolnych – roślinnych i zwierzęcych, celem stworzenia usług społecznych, np. w terapii), budownictwem społecznym (budowa i rewitalizacja mieszkań socjalnych, chronionych, treningowych czy komunalnych) oraz usługami społecznymi dla wybranych grup osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem (np. usługi opiekuńcze i wspomagające dla osób starszych, niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży).

7. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2020-2021 i w 2022 r. (prognoza)

7.1 Zadania gminy

Koszt zadań realizowanych w 2021 r. przez gminy w zakresie pomocy społecznej i innych zadań z obszaru polityki społecznej wyniósł trochę ponad 1 500 mln zł, z tego na:

- zadania pomocy społecznej wydatkowano ponad 280,7 mln zł;
- inne zadania z obszaru polityki społecznej – prawie 1 219,5 mln zł.

Tabela 38. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021 i w 2022 r. (prognoza) w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2020-2022 w tys. zł				
		2020	2021	Wzrost/spadek w 2021r. 2020=100%	2022 (prognoza)**	Wzrost/spadek w 2022r. 2021=100%
1	ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ OGÓŁEM zadania gminy (suma wierszy: 2+14)	1 513 958	1 500 177	99,1	1 138 834	75,9
	z tego:					
2	POMOC SPOŁECZNA* (suma wierszy: 3-12)	294 264	280 717	95,4	300 757	107,1
	w tym:					
3	świadczenia pieniężne oraz składki na ubezpieczenie społeczne	64 969	64 004	98,5	65 366	102,1
4	usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze	20 079	22 638	112,7	28 743	127,0
5	Pomoc w zakresie dożywiania	12 659	12 472	98,5	14 077	112,9
6	odpłatność gmin za pobyt osób w DPS	51 630	58 490	113,3	60 559	103,5
7	utrzymanie OPS	77 775	84 278	108,4	91 089	108,1
8	utrzymanie ŚDS	17 655	18 443	104,5	19 171	103,9
9	odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej	10 040	11 091	110,5	12 159	109,6
10	przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1 593	1 717	107,8	1 519	88,5
11	usuwanie skutków powodzi	465	125	x	0	x
12	wspieranie rodziny i inne zadania	37 399	7 459	19,9	8 074	108,2
13	INNE ZADANIA (suma wierszy: 14-20)	1 219 694	1 219 460	100,0	838 077	68,7
14	świadczenia wychowawcze 500+	870 904	874 152	100,4	482 264	55,2
15	świadczenia rodzinne	267 497	265 764	99,4	266 340	100,2
16	przeciwdziałanie alkoholizmowi	22 345	16 628	74,4	20 451	123,0
17	przeciwdziałanie narkomanii	657	763	116,1	952	124,8
18	dotatki mieszkaniowe	10 824	11 745	108,5	12 930	110,1
19	stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne	4 226	3 710	87,8	3 416	92,1
20	utrzymanie żłobków i klubów dziecięcych	43 241	46 698	108,0	51 724	110,8

*środki na zadania pomocy społecznej ustalono na podstawie części 3 dane o korzystających z pomocy społecznej gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r.

**prognoza wydatków na 2022 r. wg danych gmin.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r.

Koszt zadań pomocy społecznej w 2021 r. wyniósł prawie 281 mln (o 4,6% mniej niż w 2020 r.), przy czym wzrosły koszty realizacji większości zadań, w tym m.in:

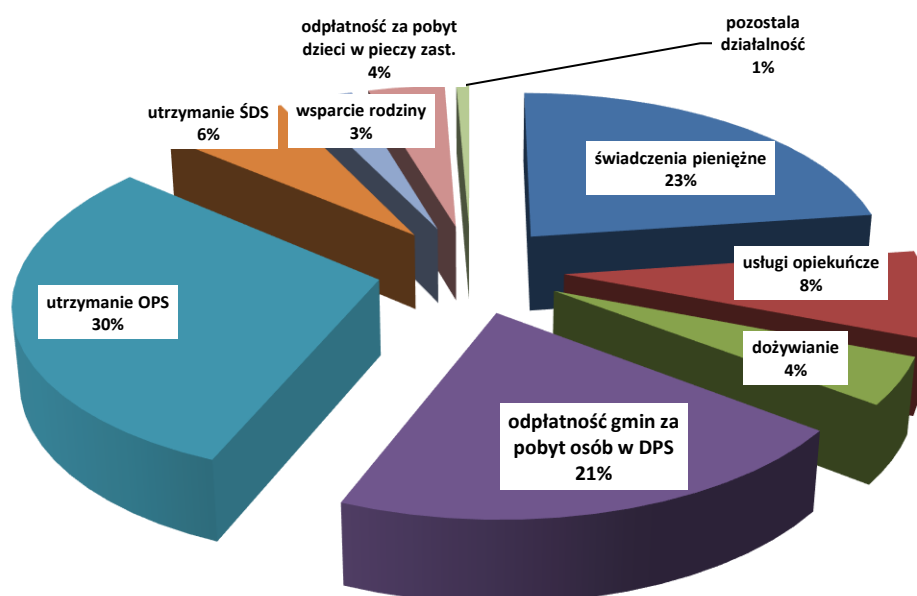
- ✚ środki przeznaczone na przeciwdziałanie narkomanii – o 16,1 %;
- ✚ o 13,3 % wzrósł koszt odpłatności ponoszonej przez gminy za pobyt osób w domach pomocy społecznej (w tym z uwagi wzrost kosztów utrzymania w DPS).
- ✚ o 12,7% zwiększyły się środki przeznaczone na usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- ✚ odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej wzrosła o 10,5% (w tym z uwagi na wzrost kosztów utrzymania dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej);

Natomiast największy spadek kosztu realizowanych zadań odnotowano przede wszystkim w pomocy udzielonej przez gminy na **wspieranie rodziny o 80,1%** (z 37,4 mln zł do 7,4 mln zł), co miało znaczący wpływ na ogólny spadek kosztów zadań pomocy społecznej w 2021r. Tak wysoki spadek wynika głównie z faktu, iż począwszy od roku szkolnego 2021/2022, świadczenie z rządowego programu „Dobry start” jest przyznawane i wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych - w miejsce gminnych i powiatowych organów właściwych.

Wśród pozostałych zadań samorządu gminnego w 2021 r. najbardziej zmalały:

- środki przeznaczone na przeciwdziałanie alkoholizmowi – o 25,6 % (z 22,3 mln zł do 16,6 mln zł);
- środki na stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne – o 12,2% (z 4,2 mln zł do 3,7mln zł);

Wykres 42. Struktura kosztów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2021 r.

W strukturze wydatków gmin przeznaczonych na realizację zadań pomocy społecznej – podobnie jak w latach ubiegłych, największy udział miały:

- świadczenia pieniężne (23%) oraz utrzymanie ośrodków pomocy społecznej (30%);
- odpłatność za pobyt osób w domach pomocy społecznej stanowi 21% ogólnego kosztu;
- 8% wydatków stanowią środki przeznaczone w 2021 r. na realizację usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych;

Utrzymanie środowiskowych domów samopomocy to 6%, a udzielanie pomocy w formie posiłku stanowi 4% kosztu pomocy ogółem.

Biorąc pod uwagę całość wydatków gmin przeznaczonych na politykę społeczną (1 500 mln zł), największy udział w tych budżetach mają zadania polegające na wsparciu rodziny, tj.:

- wypłata świadczeń wychowawczych 500+, która stanowi ponad połowę (58,3%) kosztu zadań realizowanych przez gminy;
- wypłata świadczeń rodzinnych – których koszt w 2021 r. to 17,7 % środków przeznaczonych na zadania z zakresu polityki społecznej.

Łącznie - wypłata przez samorząd gminny tych świadczeń to 76 % kosztu zadań pomocy społecznej w 2021 r. (1 139 916 mln zł).

Według prognozy w 2022 r. koszt zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej zmaleje o 24,1 %, w tym najbardziej:

- + środki przeznaczone na wypłatę świadczeń wychowawczych 500+ - o 44,8 %;
- + środki na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie o ponad 11,5%.
- + oraz środki na stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne o 7,9%.

7.2 Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie

W 2021 r. na zadania powiatów z zakresu polityki społecznej wydatkowano ponad 266,6 mln zł, w tym:

- na zadania pomocy społecznej i pieczy zastępczej ponad 236 mln zł;
- na zadania związane z rehabilitacją osób niepełnosprawnych ponad 30,6 mln zł.

W porównaniu do 2020 r. wydatki z zakresu polityki społecznej wzrosły o 5,2%, przy czym na realizację zadań pomocy społecznej i pieczy zastępczej o 2,8%, a innych zadań z zakresu polityki społecznej wzrosły o 27,3%.

W zakresie zadań pomocy społecznej i pieczy zastępczej największy wzrost kosztu odnotowano w zakresie:

- ✓ utrzymania powiatowych centrów pomocy rodzinie o 9,2%,
- ✓ utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych oraz usamodzielnienia wychowanków w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej o 4,5%;
- ✓ prowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych o 2,9%.

Tabela 39. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2020-2021 i w 2022 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe

Lp.	Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2020-2022 w tys. zł				
		2020 r.	2021r.	Wzrost/spadek w 2021 r. 2020 r.=100%	2022 r. (prognoza)	Wzrost/spadek w 2022 r. 2021 r.=100%
1	Koszt zadań powiatu ogółem (suma wierszy: 2 i 8)	253 584	266 684	105,2	284 776	106,8
	w tym					
2	Zadania pomocy społecznej (suma wierszy od 3 do 7)	229 499	236 024	102,8	253 073	107,2
3	domy pomocy społecznej	147 201	150 037	101,9	162 132	108,1
4	ośrodki wsparcia (Środowiskowy Dom Samopomocy w Sowczycach, gm. Olesno)	1010	1 005	99,5	1080	107,5
5	prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych	28 604	29 430	102,9	32 299	109,7
6	koszt utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych oraz usamodzielnienia wychowanków	42 101	43 996	104,5	45 106	102,5
7	utrzymanie powiatowego centrum pomocy rodzinie	10 583	11 556	109,2	12 456	107,8
8	Inne zadania razem (suma wierszy: 9 i 13)	24 085	30 660	127,3	31 703	103,4
9	pomoc osobom niepełnosprawnym (w tym PFRON)	21 103	27 168	128,7	28 711	105,7
10	w tym: utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej	12 376	15 139	122,3	16 537	109,2
11	w tym: dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych	1 286	2 736	212,8	2 970	108,6
12	w tym: likwidacja barier i zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny	7 441	9 293	124,9	9 204	99,0
13	zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności	2 982	3 492	117,1	2 992	85,7

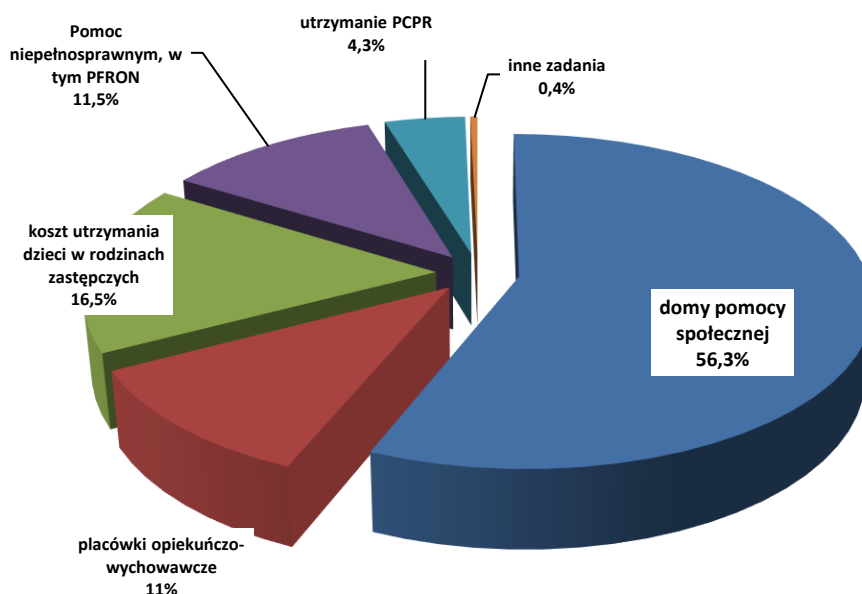
Źródło: powiatowe ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r.

W zakresie zadań związanych z pomocą osobom niepełnosprawnym wydatki wzrosły w zakresie:

- dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych (o 112,8%);
- utrzymania warsztatów terapii zajęciowej (o 22,3%);
- likwidacji barier architektonicznych oraz zakupu sprzętu rehabilitacyjnego – o 24,9%.

W strukturze kosztów zadań pomocy społecznej realizowanych przez powiat dominują wydatki związane z bieżącym utrzymaniem domów pomocy społecznej (ponad 56,3%) oraz dzieci w rodzinach zastępczych (16,5%), a także prowadzeniem placówek opiekuńczo-wychowawczych (11%). Na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami (finansowane ze środków PFRON) przeznaczono w 2021 r. 11,5% wydatków, a koszt obsługi zadań (utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie) stanowi 4,3% ogółu wydatków ponoszonych przez samorząd powiatowy na realizację wszystkich zadań.

Wykres 43. Struktura kosztów realizacji przez powiaty woj. opolskiego zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w 2021 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej w 2021 r.

W 2021 r. - według prognozy, powiaty przewidują wzrost (o 6,8%) wydatków, w tym m.in. na:

→ prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych (o 9,7%);

→ utrzymanie domów pomocy społecznej (o 8,1%).

Spośród innych zadań z zakresu polityki społecznej najwięcej (o 9,2%) wzrosnąć ma utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej.

7.3 Zadania gmin i powiatów – razem

W 2021 r. na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim gminy i powiaty przeznaczyły 1 766,8 mln zł, z czego:

✚ 1 500 mln zł pochodziło z budżetów gmin (84,9%);

✚ 266,6 mln zł budżetów powiatów (15,1%).

Tabela 40. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021 i 2022 r. (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł

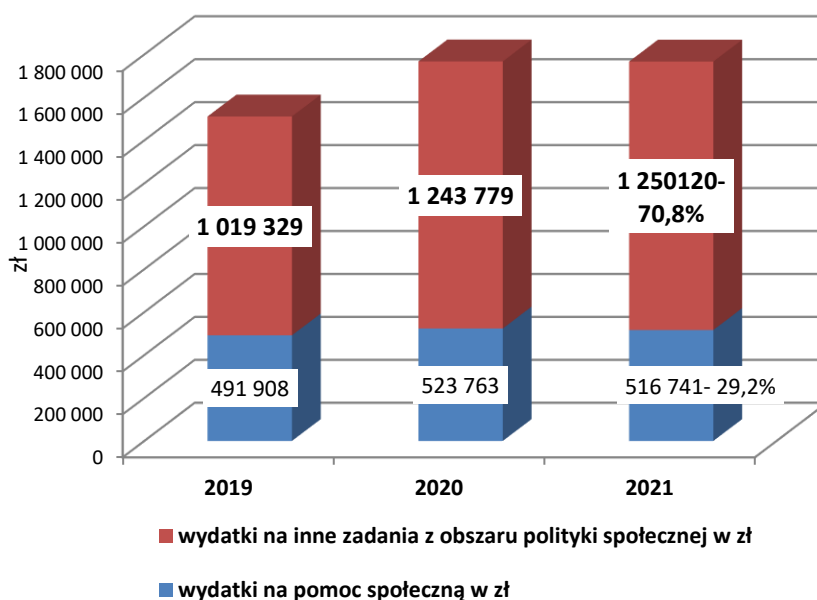
Wyszczególnienie	ŚRODKI FINANSOWE PRZEZNACZONE NA WYDATKI W POMOCY SPOŁECZNEJ I INNE ZADANIA Z OBSZARU POLITYKI SPOŁECZNEJ W BUDŻETACH GMIN WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO w latach 2020-2022 W TYS. ZŁ				
	2020	2021	dynamika 2020=100%	2022 (prognoza)	dynamika 2021=100%
WYDATKI GMIN	1 513 958	1 500 177	99,1	1 138 834	75,9
WYDATKI POWIATÓW	253 584	266 684	105,2	284 776	106,8
w tym środki PFRON	24 085	30 660	127,3	31 703	103,4
RAZEM	1 767 542	1 766 861	100,0	1 423 610	80,6

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej w 2021 r.

W 2021 r. – w porównaniu do 2020 r., koszt realizowanych zadań w woj. opolskim pozostał na tym samym poziomie przy czym:

- ✓ koszt zadań realizowanych przez gminy zmalał o 0,9 %, w tym najwięcej wydatki przeznaczone na wspieranie rodziny o 80,1%, natomiast wzrosła wysokość środków przeznaczonych na przeciwdziałanie narkomanii – o 16,1 %; o 13,3 % wzrósł koszt odpłatności ponoszonej przez gminy za pobyt osób w domach pomocy społecznej, a o 12,7% zwiększyły się środki przeznaczone na usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- ✓ koszt zadań powiatu wzrósł o 5,2%, w tym najbardziej dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych (o 112,8%); likwidacja barier architektonicznych oraz zakup sprzętu rehabilitacyjnego – o 24,9%, utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej (o 22,3%).

Wykres 44. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2021 – wydatki w tys. zł

8. Wnioski

- 1) W I poł. 2021 r. w województwie opolskim – w porównaniu do 2020 r.:
- liczba ludności zmniejszyła się o 0,4% (do 973 298 osób, tj. o 3 176 osób), a w strukturze ludności wg ekonomicznych grup wieku odnotowano kolejny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (do 23,4% populacji regionu), przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (ludność województwa zmniejsza się o ok. 6 tys. osób rocznie, w tym ok. 1 200-1 400 to migracje do innych województw lub za granicę Polski);
 - w 2021 r. w woj. opolskim urodziło się 7 285 dzieci, tj. o 660 mniej niż w 2020 r. Liczba zgonów wyniosła 13 186 (więcej niż rok wcześniej o 470). Wskaźnik zgonów był powyżej średniej krajowej (13,5 prom.) i wynosił 13,6 prom.;
 - przyrost naturalny (liczba urodzeń do liczby zgonów) – podobnie jak w latach poprzednich, był ujemny i wynosił minus 5 901;
 - jednocześnie w 2019 r. (brak pomniejszych danych) zmniejszył się zakres ubóstwa (w zakresie wszystkich granic, szczególnie w zakresie ubóstwa ustawowego), co sytuowało woj. opolskie w czołówce województw w kraju o najniższych wskaźnikach ubóstwa ((ubóstwo skraje – 1 najniższa pozycja, ubóstwo relatywne – 2 pozycja, ustawowa granica ubóstwa – 2 pozycja). Natomiast w 2020 r. - wg badań własnych ROPS w Opolu - w woj. opolskim brak było gmin o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem; wszystkie gminy miały stopień umiarkowany (15), niski (37) lub bardzo niski (19 gmin) zagrożenia ubóstwem;
 - stopa bezrobocia rejestrowanego spadła do 6,0%, a bezrobocia wg BAEL wyniosła 2,9% W 2021 r. - po wzroście w 2020 r. w wyniku pandemii COVID-19 raz pierwszy od ponad dekady liczby bezrobotnych we wszystkich powiatach – liczba zarejestrowanych bezrobotnych gwałtownie spadła w każdym powiecie woj. opolskiego (do 21 535 osób), choć nadal jest minimalnie większa niż w 2019 r.);
 - poprawiła się infrastruktura usług społecznych dla dzieci – liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych wzrosła o 535 (do 5 946);
- 2) W ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014 – 2020* (w obszarze pomocy i integracji społecznej), realizowane są projekty polegające na bezpośrednim wsparciu osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób niesamodzielnych (starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych), osób bezrobotnych, rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, dzieci i młodzieży umieszczonej w pieczy zastępczej. Działania projektowe kierowane są również do kadry instytucji pomocy i integracji społecznej, opiekunów nieformalnych (rodzin i najbliższego otoczenia) oraz wolontariuszy.
- W okresie marzec 2021 – marzec 2022 r. Samorząd Województwa Opolskiego, w ramach RPO WO 2014-2020 (w obszarze pomocy i integracji społecznej), realizował lub nadal realizuje 131 projektów, dzięki którym wsparcie otrzymało prawie 16 tys. mieszkańców regionu. Wartość projektów wyniosła ponad 245 mln zł, w tym dofinansowanie UE – 202 mln zł.
- 3) Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu jest realizatorem projektów:
- „*Blżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej – II i III Edycja*” polegający na wsparciu

rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparciu pieczy zastępczej, poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych, umożliwiających eliminację deficytów i dysfunkcji tych grup społecznych oraz przeciwdziałanie ich marginalizacji. Okres realizacji projektu: maj 2018 r. - październik 2021 r. (II edycja) oraz lata: 2020-2023 (III edycja). W 2021 r. w ramach II i III edycji projektu wydatkowano 3 053 tys. zł;

- *Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne I edycja i II edycja część A i B (wzrost liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych, w tym dla osób niepełnosprawnych, zatrudnienie asystentów osób starszych).* Projekt jest realizowany od 2019r. do 2023 r. Łączy koszt I i II edycji projektu wynosi 10 086 tys. zł, a w 2021 r. wydatkowano 1 376 tys. zł.
- *Specjalizacja kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej (I stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny) – II edycja.* Głównym celem projektu jest poprawa wykształcenia kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej z obszaru województw: opolskiego, dolnośląskiego, śląskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego, poprzez specjalizację kluczowych pracowników tych instytucji w formie szkoleń z zakresu specjalizacji I stopnia w zawodzie pracownik socjalny. Okres realizacji projektu: 2018 r. -2021 r. W latach 2020-2021 koszt projektu wyniósł 366 tys. zł;
- *Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej – II edycja.* Celem głównym projektu jest rozwój i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej poprzez koordynowanie oraz prowadzenie działań w tym obszarze w województwie opolskim. Projekt jest realizowany od lipca 2019 r. do czerwca 2023 r., a jego koszt wynosi 2 879 tys. zł. W 2021 r. koszt realizacji projektu wyniósł 474 tys. zł;
- Projekt partnerski Samorządu Województwa Opolskiego i Samorządu Województwa Łódzkiego, bezpośrednio dedykowany osobom niesamodzielnym, *Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych,* którego celem jest opracowanie modelowego rozwiązania z zakresu mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, przeprowadzenie pilotażu oraz wdrożenie wypracowanego standardu na terenie 5 gmin (2 w woj. łódzkim i 3 w woj. opolskim). W 2019 r. utworzono 3 mieszkania wspomagane w Białej, Brzegu i Paczkowie; Okres realizacji projektu kwiecień 2018 – grudzień 2022, a jego łączna wartość wynosi 3 272 tys. zł. W 2021 r. wydatkowano na jego realizację 657 tys. zł;
- Projekt partnerski samorządów województw: Opolskiego, Śląskiego, Łódzkiego i Małopolskiego *KOOPERACJE 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin,* którego celem jest zwiększenie kooperacji oraz poprawa współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społ. i zwalczania ubóstwa m.in. pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, sądownictwa, policji. W woj. opolskim w projekcie uczestniczą gminy: Brzeg i Kędzierzyn-Koźle, oraz powiaty: brzeski i kędzierzyńsko-kozielski. Projekt jest realizowany od kwietnia 2018 r. do grudnia 2022 r.,

a jego łączna wartość wynosi w woj. opolskim 4 294 tys. zł, w 2020 r. wydatkowano 1 312 tys. zł;

- Projekt partnerski „Opolski senior – zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym oraz ich opiekunom”, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim jako lider realizuje projekt skierowany do osób niesamodzielnymi i seniorów zamieszkujących na terenie województwa opolskiego. Partnerami projektu są Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu oraz Towarzystwo Dobroczynne Niemców na Śląsku. Projekt realizowany jest w okresie kwiecień 2019 r. – październik 2023 r., w 2021 r. koszt projektu wyniósł 323 tys. zł;
- *Doskonalenie kompetencji kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej* – celem projektu jest podniesienie kompetencji zawodowych przedstawicieli instytucji realizujących zadania w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej z terenu makroregionu południowego, tj. woj. śląskiego, małopolskiego, dolnośląskiego i opolskiego. Zaplanowano i przeprowadzono działania dydaktyczne, w tym superwizję oraz coaching, umożliwiające wieloaspektowy ogląd wykonywanej pracy, dzielenie się obserwacjami, wymianę doświadczeń, jak również opracowanie długofalowych planów działania w pracy z rodziną lub poszczególnymi jej członkami. Projekt realizowany w okresie styczeń – grudzień 2022 r., a jego koszt wyniósł 324 tys. zł;
- Projekt nadzwyczajny *WSPIERAMY DPS*, w ramach PO WER, którego celem była ochrona życia i zdrowia mieszkańców DPS, poprzez finansowanie kosztów specjalnego dodatku dla personelu domów pomocy społecznej, z wyłączeniem pielęgniarek i lekarzy, w kwocie 1450 zł na jeden etat kalkulacyjny. Podjęcie w ramach pilnych działań, w trybie nadzwyczajnym było konieczne, zarówno pod względem organizacyjnym jak i finansowym. Projekt adresowany 29 domów pomocy społecznej z województwa opolskiego, prowadzonych przez powiaty, gminę, organizacje kościelne i spółkę prawa handlowego. W ramach grantów wydatkowano kwotę 7 244 tys. zł. W 2021 r. koszt projektu wyniósł 227 tys. zł.

4) W obszarze działań systemu pomocy społecznej:

- po raz kolejny (od 2012 r., w tym także w czasie pandemii lat 2020-2021) - zmniejszyła się liczba klientów pomocy społecznej (o 10,0% - do 21 823 osób), przy czym, wraz ze zmniejszeniem się liczba osób objętych pomocą pieniężną i rzeczową, minimalnie spadła także (podobnie jak w 2020 r.) liczba objętych usługami opiekuńczymi, w tym specjalistycznymi (łącznie o 64 osoby, do 3 522);
- wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej na 1 000 ludności) wyniósł 33,5. Oznacza to, że na każde 1 000 mieszkańców przypadają ponad 33 osoby w rodzinach klienta otrzymującego świadczenie z pomocy społecznej. Wskaźnik ten spada sukcesywnie od 2013 r. (wynosił 70,2);
- w 2021 r. (podobnie jak w 2020 r.) zmniejszyła się liczba osób i rodzin, które korzystają z pomocy długotrwale (o 5,9%, do 12 589 osób), jednak ich procentowy udział wśród wszystkich klientów ośrodków pomocy społecznej (w przeciwieństwie do lat 2017-2020) wzrósł do 57,7% (z 55,1% w 2020 r.)
- bez zmian utrzymuje się struktura świadczeniobiorców wg powodów udzielania pomocy, nadal największe grupy świadczeniobiorców otrzymują pomoc z powodu ubóstwa i bezrobocia, choć w tych kategoriach odnotowano (podobnie jak rok wcześniej) spadki liczby świadczeniobiorców o odpowiednio 5,2% i 10,4%. Jednocześnie od kilku lat na

- kolejnym miejscu, wśród powodów udzielania świadczeń, znajduje się długotrwała i ciężka choroba (wcześniej była to niepełnosprawność);
- w 2021 r. na każde 100 mieszkańców województwa przypadały ponad 2 osoby (średnio 2,2), którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej (w 2020 r. – 2,5, a w 2018 r. – 2,9);
 - koszt świadczeń pomocy społecznej (pieniężnych i niepieniężnych) udzielonych przez ośrodki pomocy społecznej wyniósł 86 mln zł (o 1,4% mniej niż w 2020 r. - 87,2 mln zł), na co wpływ miała głównie mniejsza liczba klientów pobierających świadczenia z pomocy społecznej;
 - średnia, roczna wartość pomocy przypadająca na 1 świadczeniobiorcę wyniosła 3 942 zł (o prawie 10% więcej niż w 2020 r. - 3 598 zł), a wartość pomocy przypadająca na 1 mieszkańca województwa to 88 zł (w 2020 r. – 89 zł);
 - łącznie w 2021 r. z różnych form pomocy i wsparcia (świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, usług środowiskowych, miejsc w dziennych i całodobowych placówkach opieki dla dzieci i dorosłych oraz innych ośrodkach wsparcia) skorzystało 46 267 osób i rodzin (o 11,8% mniej niż w 2020 r. - 52 481 osób i rodzin), co jest powrotem do tendencji spadkowej obserwowanej do 2019 r. (w 2020 r. zanotowano wzrost liczby i rodzin objętych wsparciem o 4,1%, tj. 2 080 osób);
 - kadra pomocy społecznej liczy 4 128 osób (z tego w: ośrodkach pomocy społecznej – 1 349 osób, powiatowych centrach pomocy rodzinie - 135, domach pomocy społecznej – 1 934, i innych ośrodkach wsparcia i instytucjach publicznych - 710) – mniej niż w 2020 r. o 245 osób (5,6%);
 - po latach wzrostu, w 2021 r. (tak jak w 2020 r.) spadła liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej (o 8 osób – do 455, w 2019 r. było ich o 27 więcej - 482). Od lat liczba pracowników socjalnych jest w wielu OPS-ach (zwłaszcza w gminach wiejskich) niewystarczająca. W strukturze zatrudnienia przeważa kategoria „pozostali pracownicy”, ponieważ ośrodek pomocy społecznej - poza zadaniami ustawy o pomocy społecznej, wykonuje także zadania wynikające z wielu innych ustaw, w tym m.in.: o świadczeniach rodzinnych, o dodatkach mieszkaniowych, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (program Rodzina 500+; do 1 stycznia 2022 r. obsługa programu przeszła z gminy do ZUS), dodatku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego (program „Dobry Start” – do 1 lipca 2021 r. realizuje ZUS), a także realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE i programów rządowych (Senior+, Program 75+, „Aktywny samorząd”);
 - wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby ludności spełnia 24 gminy (34%), a do liczby rodzin (nie więcej niż 50) – 45 gmin (63%) – tzn. nadal poważnym problemem jest niedostatek kadry (także innych specjalistów). Jednocześnie wykonywanie przez gminy nowych zadań z obszaru polityki społecznej nakłada na jednostki pomocy społecznej dodatkowe obowiązki (merytoryczno-administracyjne), co powoduje wzrost kosztu utrzymania OPS-u, utrudniając jego funkcjonowanie oraz realizację głównych zadań pomocy społecznej, zwłaszcza pracy socjalnej, poradnictwa, działań aktywizujących i profilaktycznych;
 - w 2021 r. wydatki na świadczenia pomocy społecznej (gmin i powiatów) wyniosły 517 mln zł (o 1,3% mniej niż w 2020 r.), co było głównie spowodowane przekazaniem realizacji rządowego programu „Dobry start” (świadczenie 300+ dla uczniów) z gminy do

ZUS od roku szkolnego 2021/2022, zmniejszając koszt udzielanych świadczeń w gminach o prawie 30 mln zł (choć koszty większości innych świadczeń i zadań realizowanych przez gminy i powiaty wzrosły w 2021 r.).

- łączny koszt zadań z zakresu polityki społecznej, realizowanych przez gminy i powiaty, wyniósł 1 767 mln zł, tj. podobnie jak w ub. roku, przy czym łączne wydatki gmin spadły o 0,9% (do 1 500 mln zł w 2021 r. z 1 513 mln zł w 2020 r.), a powiatów wzrosły o 5,2% (do 267 mln zł – z 254 mln zł w 2020 r.)
- w pomocy społecznej szczególnie zwiększyły się koszty udzielanych usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych (o 12,7% - 23 mln zł) oraz odpłatność gmin za pobyt mieszkańca w domach pomocy społecznej (13,3% - do 58,5 mln zł) i dzieci w pieczy zastępczej (o 10,5% - do 11 mln zł), a w przypadku powiatów wzrost kosztów obejmował m. in. utrzymanie dzieci w rodzinach zastępczych oraz ich usamodzielniania (4,5% - do 44 mln zł), prowadzenie DPS-ów (do 150 mln zł) i placówek opiekuńczo-wychowawczych (29 mln zł).
- w innych niż pomoc społeczna zadaniach polityki społecznej koszty udzielonego wsparcia gminy były podobnej jak w 2020 r. – 1 219 mln zł (wzrósł koszt świadczeń wychowawczych 500+, dodatków mieszkaniowych oraz utrzymania żłobków i klubów dziecięcych, a spadły środki finansowe przeznaczone na świadczenia rodzinne, przeciwdziałanie alkoholizmowi i stypendia socjalne). Natomiast w powiatach środki finansowe na inne zadania z zakresu polityki społecznej wzrosły do 30,6 mln zł (27,3%), w tym najbardziej zwiększyły się koszty dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych i likwidacji barier architektonicznych oraz zakupu sprzętu rehabilitacyjnego dla osób z niepełnosprawnościami.

5) W obszarze systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej:

- liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 1 013 (o 35 więcej niż w 2020 r.), z tego: 635 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, 306 rodzin zastępczych niezawodowych i 49 rodzin zastępczych zawodowych oraz 23 rodzinne domy dziecka);
- od początku działania systemu (2012 r.) w rodzinnej pieczy zastępczej zachodzą zmiany: spada liczba rodzin spokrewnionych i niezawodowych na rzecz rodzin zawodowych (wzrost o 58%) i rodzinnych domów dziecka (ponad 3-krotny wzrost). Wzrasta liczba asystentów rodziny (wzrost prawie 3-krotny - do 94 osób, w tym 21 zatrudniono w ramach RPO WO 2014-2020), a liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny zwiększyła się prawie 4-krotnie (do 1 131 rodzin). Istotnie zwiększyła się również liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego (z 365 w 2012 do 906 w 2021 r.). Jednocześnie z 39 tych placówek 13 (na 187 miejsc) powstało w wyniku realizacji projektu w ramach RPO WO 2014-2020 *Blżej rodziny i dziecka*;
- z uwagi na tzw. proces deinstytucjonalizacji (zmniejszenie liczby miejsc do 14) oraz działań samorządu terytorialnego, w tym SWO i projektów współfinansowanych ze środków UE, spada liczba miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej (domach dziecka), a coraz większa liczba dzieci może pozostać w swoich rodzinach naturalnych, uzyskując jednocześnie wsparcie asystentów rodziny lub możliwość korzystania z usług placówek wsparcia dziennego W 2021 r. liczba miejsc w 25 domach dziecka wyniosła 463 (w 2020 r. – 479, w 2019 r. – 510, a w 2017 r. - 532);

→ łącznie liczba podmiotów pieczy zastępczej w woj. opolskim (rodzinnej i instytucjonalnej) wynosi 1 103 (w 2020 r. - 1 002), a liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej – 1 976 (w 2012 r. – 2 228 dzieci).

6) W zakresie działań instytucjonalnych:

→ województwo opolskie – podobnie jak w ubiegłych latach, ma najwyższy w kraju wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w domach pomocy społecznej (31,7) – średnia w kraju wynosi 21,1 (liczba miejsc w 29 DPS-ach wynosi 3 082);

→ średni, miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w DPS w 2022 r. wynosi 4 425 zł (o 10,8% - 431 zł więcej niż w 2021 r. oraz o 55% więcej niż w 2015 r.);

→ corocznie, do 2019 r., liczba oczekujących na umieszczenie w DPS wynosiła 200-350 osób, by w latach 2020-2021 zmniejszyła się do ok. 150 osób, na co wpływ ma pandemia COVID-19, w tym wynikająca z obaw ewentualnych mieszkańców i ich rodzin mniejsza liczba złożonych wniosków o umieszczenie i decyzji kierujących do domów pomocy społecznej (podobnie jak w ubiegłych latach najwięcej osób oczekuje na miejsce w domach dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie);

→ o 52 (do 1 164) wzrosła liczba miejsc w placówkach całodobowej opieki dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku (komercyjnych). W porównaniu do 2011 r. liczba miejsc w tych placówkach wzrosła ponad 37-krotnie (w 2011 r. miały 30 miejsc);

→ łącznie w 2021 r. w woj. opolskim było 61 stacjonarnych placówek opiekuńczych (29 DPS-ów i 32 „komercyjne” placówki całodobowej opieki) na 4 246 miejsc (na 10 tys. ludności przypadały 43,5 miejsca w tych placówkach);

→ w 2020 r. w woj. opolskim funkcjonowały 24 dzienne domy pomocy, w tym 7 powstało w ramach programów rządowych (Senior-Wigor i Senior+), a 1 w ramach środków RPO WO 2014-2020 (w Biadaczu);

→ średni koszt utrzymania jednego miejsca w domu dziennego pobytu to ok. 631 zł miesięcznie (w 2020 r. – 590 zł);

→ w woj. opolskim są 72 Kluby seniora, z których prawie 30% (20 podmiotów) zostało utworzonych środków RPO WO 2014-2020 (na łączną liczbę 340 miejsc). Liczba miejsc w Klubach seniora wynosi 2 520;

→ razem w 2021 r. woj. opolskie miało 96 placówek wsparcia dziennego (domy dziennego pobytu i kluby seniora) dla osób starszych i niepełnosprawnych na 4 140 miejsc;

→ powiększył się zakres wsparcia środowiskowych domów samopomocy – w 2021 r. powstały 2 nowe domy (w Grodkowie i Paczkowie), a liczba miejsc zwiększyła się łącznie do 812 (w 15 ŚDS-ach). Średni, miesięczny koszt utrzymania miejsca w tych placówkach wynosi ok. 2 tys. zł.;

→ po okresie wzrostu w latach 2015-2019 liczby osób korzystających z usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w latach 2020-2021 nastąpił spadek (o łącznie 162) liczby osób objętych tymi usługami – do 3 522 (choć nadal jest to więcej niż w 2018 r.). Średni koszt 1 godz. usług w miejscu zamieszkania osoby przewlekle chorej, niepełnosprawnej, w tym z zaburzeniami psychicznymi, wynosi ok. 30 zł;

→ wzrosła liczba miejsc w mieszkaniach chronionych, w tym wspomaganych (o 10 – do 245), a liczba takich mieszkań zwiększyła się o 6 (do 157). W tym w ramach projektów

ROPS w Opolu, współfinansowanych z UE, utworzono w 2021 r. 3 mieszkania na 6 miejsc, a od 2016 r. 17 mieszkań na 34miejsca;

→ mimo trudności w realizacji części usług, wynikających z pandemii COVID-19 w latach 2020-2021, liczba miejsc opieki i wsparcia osób niesamodzielnych minimalnie wzrosła - do 12 965 (w 2021 r.), co oznacza, że na każde 1 000 mieszkańców przypadało średnio 13 miejsc opieki i wsparcia;

7) W zakresie przedsiębiorczości społecznej:

→ liczba podmiotów ekonomii społecznej, w tym podmiotów ekonomii solidarnej, w woj. opolskim wynosi 3 696 (po zmianie metody ich liczenia, do PES zalicza się wszystkie organizacje pozarządowe, działające nie dla zysku – tj. fundacje i stowarzyszenia), z tego: 3 414 fundacje i stowarzyszenia, 16 organizacji kościelnych, 16 spółdzielni pracy, 154 Koła Gospodyń Wiejskich oraz 96 podmiotów ekonomii solidarnej (w 2020 r. – 74);

→ w ramach podmiotów ekonomii solidarnej jest: 47 przedsiębiorstw społecznych (29 spółdzielni socjalnych, 8 stowarzyszeń, 4 fundacje oraz 6 spółek *non profit* o statusie przedsiębiorstwa społecznego), 35 podmiotów reintegracyjnych (10 klubów integracji społecznej, 5 centrów integracji społecznej, 5 zakładów aktywności zawodowej i 15 warsztatów terapii zajęciowej), 3 spółdzielnie inwalidów i niewidomych oraz 11 zakładów pracy chronionej;

→ w ramach podmiotów ekonomii solidarnej z obszaru reintegracji społeczno-zawodowej (centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej) uczestnikami zajęć było łącznie 1 149 osób w 35 instytucjach (w 2018 r. 1 102 osoby w 32 instytucjach).

8) W 2021 r. (podobnie jak w 2020 r.) najważniejsze wnioski i rekomendacje zawarte w gminnych i powiatowych ocenach zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego wskazują przede wszystkim, na konieczność zwiększenia środków finansowych na realizację wzrastającej liczby zadań z obszaru polityki społecznej, a także konieczność powiększenia kadry jednostek organizacyjnych (szczególnie w obliczu braku pracowników socjalnych). Jest to istotne zwłaszcza w ośrodkach pomocy społecznej, które – oprócz ustawy o pomocy społecznej, realizują zadania wynikające z kilkunastu innych ustaw (w tym programy rządowe takie jak: „Opieka 75+”, Senior+), a dodatkowo coraz więcej samorządów przystąpiło w ostatnich latach do realizacji projektów współfinansowanych ze środków europejskich. Obserwowane od co najmniej dwóch lat trudności z pozyskaniem specjalistów i innych wykwalifikowanych osób do pracy w systemie pomocy i integracji społecznej będą stanowić dla wielu samorządów wyzwanie dla planowanych i realizowanych w regionie zadań z zakresu polityki społecznej. Wskazuje się także na konieczność rozwoju działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie negatywnym, kryzysowym zjawiskom społecznym, mogącym wystąpić w przyszłości.

W systemie pomocy i integracji społecznej następuje stopniowe przekształcenie struktury świadczeniobiorców ze względu na główny powód udzielanej pomocy - coraz częściej klientem OPS jest osoba z niepełnosprawnością, przewlekłe chora lub starsza, albo rodzina wieloproblemowa, w której występuje przemoc, sytuacje kryzysowe, trudności opiekuńcze i wychowawcze. Wymaga to wprowadzenia zmian w systemie wsparcia - w kierunku rozwoju usług społecznych (opiekuńczych, pielęgnacyjnych, rehabilitacyjnych, edukacyjnych, wspomagających), przy jednoczesnym utrzymaniu poziomu pomocy materialnej (pieniężnej i rzeczowej). Istotnym jest także poprawa i wzmocnienie działań

międzyinstytucjonalnych i międzysystemowych, angażujących instytucje różnych sektorów wsparcia (np. pomocy społecznej i sądownictwa).

Większość analizowanych gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej podkreśla m. in. konieczność:

- promowania rodzicielstwa zastępczego wśród mieszkańców, a także zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w rodzinnych i instytucjonalnych formach opieki zastępczej (zwłaszcza tworzenie rodzin zastępczych zawodowych oraz rodzinnych domów dziecka);
- dalszego i aktywnego uczestnictwa w realizacji projektów współfinansowanych ze środków EFS, wynikających z coraz bardziej ograniczanych możliwości finansowych i organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego;
- rozwoju infrastruktury mieszkań chronionych (dla usamodzielnionych wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, osób starych i niepełnosprawnych);
- zwiększenia zakresu wsparcia osób niesamodzielnich, poprzez rozwój sieci ośrodków wsparcia, placówek całodobowej opieki, usług opiekuńczych i asystenckich oraz propagowania idei rodzinnych domów pomocy społecznej, wolontariatu oraz innych form (szczególnie mieszkań o charakterze wspomaganym);
- profesjonalizacji kadry pomocy społecznej poprzez podnoszenie kwalifikacji pracowników, udział w szkoleniach tematycznych uwzględniających tematykę zmian w polityce społecznej, problem przemocy domowej, trudności opiekuńczo-wychowawcze, wsparcia osób niesamodzielnich, uzależnień od alkoholu itp.
- z uwagi na coraz powszechniejsze zjawisko wypalenia zawodowego wśród kadry pomocy społecznej konieczne jest wsparcie pracowników poprzez zatrudnienie specjalistów tj.: superwizora, mediatora rodzinnego, coacha, którzy wspieraliby pracowników w działaniach aktywizujących klientów pomocy społecznej;
- poszukiwania rozwiązań umożliwiających pozyskanie nowych pracowników w związku z występującymi trudnościami na rynku pracy (zastąpienie odchodzących na emeryturę dotychczasowych, starszych pracowników, szczególnie w gminach wiejskich), w tym zapewnienia odpowiednich warunków płacowych, sprzyjających realizacji bieżących i planowanych zadań z obszaru polityki społecznej.

9. Rekomendacje

Uwzględniając zmiany, jakie wystąpiły w 2021 r. w systemie pomocy społecznej oraz innych systemach wsparcia w woj. opolskim (w tym szczególnie na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i niesamodzielnich oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym), należy:

1. rozwijać system wsparcia osób niesamodzielnich oraz ich rodzin, poprzez zapewnienie odpowiedniej do potrzeb liczby miejsc opieki całodobowej z miejscami okresowego pobytu (w tym opieki wytchnieniowej), a w szczególności zwiększenie oferty usług świadczonych w lokalnej społeczności (domy dziennego pobytu, środowiskowe domy samopomocy, kluby seniora, uniwersytety III wieku, usługi opiekuńcze, edukacyjne, wspomagające, w tym świadczone przez asystentów osób niesamodzielnich, a także w formie mieszkalnictwa wspomaganego);

2. umożliwić tworzenie placówek łączących różne formy wsparcia (np. pomocy społecznej i ochrony zdrowia na rzecz osób niesamodzielnych), w tym w formie mieszkalnictwa wspomagane;
3. rozwijać i wspierać usługi społeczne świadczone w miejscu zamieszkania (edukacyjne, wspomagające, rehabilitacyjne, pielęgnacyjne, kulturalne, rekreacyjne itp.), w tym z udziałem asystentów (rodziny, osób strasznych, z niepełnosprawnościami), w szczególności usług aktywizujących i wspomagających na rzecz osób usamodzielniających się i opuszczających system pieczy zastępczej, w tym w formie mieszkań chronionych/treningowych;
4. prowadzić działania systemowe, zmierzające do poszerzenia zakresu świadczeń o charakterze profilaktycznym i aktywizującym środowiska najbardziej zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, szczególnie w kontekście negatywnych skutków pandemii COVID-19, tj.:
 - rozwijać usługi społeczne dla osób i rodzin w największym stopniu zagrożonych wykluczeniem, poprzez zwiększenie liczby usług aktywizujących i wspomagających, zwiększenie liczby ośrodków kompleksowego wsparcia, łączących elementy aktywizacji zawodowej i społecznej (doradztwo zawodowe, praca socjalna, poradnictwo psychologiczne i prawne, zdrowotne);
 - rozwijać kadrę pomocy społecznej, poprzez tworzenie zachęt dla samorządu terytorialnego do zwiększenia zatrudnienia pracowników socjalnych i innych specjalistów, zwłaszcza w okresie ubytku pracowników merytorycznych w gminach wiejskich;
 - wzmacniać współpracę działań wielu sektorów, w tym szczególnie pomocy społecznej z innymi instytucjami wspierającymi osoby i rodziny (rynek pracy, ochrona zdrowia, oświata, sądownictwo, policja, organizacje pozarządowe), w celu tworzenia wspólnych programów i inicjatyw kompleksowego wsparcia;
 - kontynuować i unowocześniać formy kształcenia oraz doskonalenia zawodowego kadr pomocy i integracji społecznej, poprzez tworzenie dodatkowych kompetencji, budowanie standardów łączących elementy aktywizacji zawodowej i społecznej, dostosowanych do specyficznych potrzeb klientów (osoby z niepełnosprawnościami, niezaradne życiowo, dzieci w rodzinach wieloproblemowych, kobiety, mieszkańcy terenów wiejskich);
5. rozwijać kształcenie i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej poprzez dostosowanie programów szkoleń do zmieniających się potrzeb, a także poszerzenie katalogu form kształcenia (wizyty studyjne, warsztaty, seminaria, coaching, w tym w formie zdalnej lub hybrydowej);
6. rozwijać katalog narzędzi wsparcia o działania diagnostyczne (np. rozpoznanie potrzeb osób przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub domu pomocy społecznej, co do skorzystania z usług zew. i świadczonych w lokalnej społeczności);
7. rozwijać i doskonalić środowiskowe formy wsparcia łączące m.in. opiekę zdrowotną i społeczną oraz aktywizację osób niesamodzielnych, w tym w formie usług wspomagających, działań profilaktycznych, zapobiegających umieszczeniu osoby niesamodzielnej w placówce całodobowej opieki;
8. dostosować profilu kształcenia kadr pomocy społecznej, ochrony zdrowia, rynku pracy - o kompetencje właściwe dla sprawowania profesjonalnej opieki na rzecz różnych grup klientów (w tym szczególnie osób starszych i niepełnosprawnych o specyficznych potrzebach zdrowotnych i społecznych).

9. kontynuować współpracę z III sektorem poprzez promocję jego działalności, a także kierowanie wsparcia finansowego i merytorycznego, zwłaszcza do organizacji działających w obszarze: usług społecznych, opiekuńczych, poradnictwa i ekonomii społecznej;
10. wspierać i współpracować z samorządem terytorialnym w zakresie rozwoju usług społecznych dla osób niepełnosprawnych (inicjowanie i promowanie koniecznych zmian oraz realizacja i rozwój działań z wykorzystaniem środków PFRON);
11. prowadzić monitoring potrzeb oraz realizowanych działań, zwłaszcza w zakresie projektów współfinansowanych ze środków europejskich; promować i upowszechniać informacje o działaniach wszystkich instytucji i podmiotów w obszarze pomocy i integracji społecznej, a także powiązanych zadań z zakresu polityki społecznej;
12. inicjować i rozwijać różne usługi i formy pomocy środowiskowej, w tym we współpracy samorządami: gminnym i powiatowym, oraz innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi, poprzez wspieranie tworzenia nowych i zintegrowanych usług w gminach (np. w ramach centrów usług społecznych);
13. rozwijać i wspierać różnorodne sposoby środowiskowego wsparcia osób o szczególnych potrzebach (osób z problemami zdrowia psychicznego, rodzin i osób w kryzysie bezdomności, zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym);
14. propagować i kontynuować inicjatywy i przedsięwzięcia, w tym partnerskie, służące wsparciu najbardziej potrzebujących mieszkańców województwa (szczególnie w sytuacjach kryzysowych, np. w ramach zainicjowanego w pandemii *Marszałkowskiego kuriera społecznego*).

Spis tabel

Tabela 1. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2019 – 2021

Tabela 2. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2020 - 2021 – wg powiatów

Tabela 3. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2019-2021 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

Tabela 4. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2017-2020 (wg przyjętych w danym roku granic ubóstwa) - % osób w gospodarstwach domowych

Tabela 5. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2019-2021

Tabela 6. Żłobki i kluby dziecięce w woj. opolskim w maju 2022 r., - wg powiatów

Tabela 7. Projekty realizowane w ramach RPO WO na lata 2014-2020 w *Priorytecie 8. Integracja społeczna*

Tabela 8. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2020-2021

Tabela 9. Wydatki Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2019-2021

Tabela 10. Osoby i rodziny, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim w latach 2017-2021 r.

Tabela 11. Liczba osób i rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2021 – wg powiatów

Tabela 12. Wskaźnik klientów ośrodków pomocy społecznej do liczby ludności w woj. opolskim w latach 2019-2021 – wg powiatów

Tabela 13. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2020-2021

Tabela 14. Świadczenia pieniężne pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021

Tabela 15. Powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2020-2021

Tabela 16. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2021 r.

Tabela 17. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2021

Tabela 18. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2021

Tabela 19. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2021

Tabela 20. Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2021 r.

Tabela 21. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej w Polsce w 2021r. – wg województw

Tabela 22. Średni miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021 i roku 2022

Tabela 23. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2017-2021 (w tym: dla osób w podeszłym wieku, przewlekle chorych somatycznie i niepełnosprawnych fizycznie)

Tabela 24. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2021 r.

Tabela 25. Dzielne domy pomocy w woj. opolskim w 2021 r. – wg źródła pozyskania środków

Tabela 26. Kluby seniora w woj. opolskim wg źródła pozyskania środków w 2021 r.

Tabela 27. Dzielne domy pomocy i Kluby seniora w woj. opolskim w 2021 r.

Tabela 28. Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w 2021 r.

Tabela 29. Mieszkania chronione w województwie opolskim w 2021 r.

Tabela 30. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w latach 2020-2021

Tabela 31. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2021 r.

Tabela 32. Miejsca opieki i wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych w woj. opolskim w latach 2015-2021

Tabela 33. Zatrudnienie w jednostkach i instytucjach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021

Tabela 34. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w maju 2022 r. w powiatach wg typów

Tabela 35. Podmioty ekonomii solidarnej w woj. opolskim w 2015 r. i maju 2022 r.

Tabela 36. Jednostki ekonomii solidarnej z obszaru reintegracji społeczno-zawodowej w woj. opolskim w 2018 r. i maju 2022 r.

Tabela 37. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w maju 2022 r.

Tabela 38. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021 i w 2022 r. (prognoza) w tys. zł

Tabela 39. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2020-2021 i w 2022 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe

Tabela 40. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021 i 2022 r. (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł

Spis wykresów

Wykres 1. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2019 – 2021 (w %)

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Polsce i woj. opolskim w 2010 r. oraz w latach 2018-2021

Wykres 3. Wskaźnik urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na 1000 ludności wg województw w 2021 r.

Wykres 4. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym – Polska i woj. opolskie w latach 2019-2021

Wykres 5. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym w populacji ogółem w woj. opolskim w latach 2020-2021 – wg powiatów

Wykres 6. Wzrost liczby ludności w grupach wieku: 60 lat i więcej oraz 80 lat i więcej, w powiatach woj. opolskiego do 2030 r. (wg prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030)

Wykres 7. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolski w latach 2010-2020 oraz wg prognozy GUS w latach 2020-2030

Wykres 8. Zmiany liczby urodzeń żywych, zgonów i przyrostu naturalnego w woj. opolskim w 2010 r. i latach 2020 - 2021 oraz wg prognozy GUS – w 2030 r.

Wykres 9. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2016-2019 wg wyznaczonych granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

Wykres 10. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2019 r. i 2020 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat

- Wykres 11. Zasięg ubóstwa skrajnego wg grup wieku w latach 2019-2020 (% osób w gospodarstwach domowych)
- Wykres 12. Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego i relatywnego w Polsce w 2019 r. – wg województw
- Wykres 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. opolskim w latach 2017-2021
- Wykres 14. Grupy bezrobotnych będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w Polsce i woj. opolskim w 2021 r.
- Wykres 15. Wskaźniki BAEL w woj. opolskim w IV kwartale roku w latach 2018-2021
- Wykres 16. Stopa bezrobocia według BAEL w Polsce i woj. opolskim w latach 2017-2021 (IV kwartał)
- Wykres 17. Liczba lokali socjalnych w woj. opolskim w latach 2017-2021
- Wykres 18. Działalność ośrodków adopcyjnych woj. opolskiego w latach 2020-2021
- Wykres 19. Beneficjenci pomocy społecznej (osoby w rodzinach świadczeniobiorców) oraz zarejestrowani bezrobotni w woj. opolskim w latach 2015-2021
- Wykres 20. Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz klientów ośrodków pomocy społecznej w powiatach woj. opolskiego w latach 2020-2021 (w %)
- Wykres 21. Struktura świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2020-2021
- Wykres 22. Wskaźnik deprivacji lokalnej w woj. opolskim w latach 2010-2021
- Wykres 23. Udział klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród wszystkich osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2021
- Wykres 24. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2021
- Wykres 25. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2019-2021
- Wykres 26. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego w 2021 r.
- Wykres 27. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2020-2021
- Wykres 28. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym w woj. opolskiego w latach 2020-2021 wg powiatów
- Wykres 29. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012 -2014 i 2019-2021
- Wykres 30. Domy pomocy społecznej woj. opolskie w 2021 r. – struktura liczby miejsc wg typów
- Wykres 31. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 10 tys. ludności wg powiatów woj. opolskiego w latach 2020-2021
- Wykres 32. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2019-2021 wg typów domów
- Wykres 33. Wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy i klubach seniora (na 10 tys. ludności) w woj. opolskim w 2021 r.
- Wykres 34. Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w środowiskowych domach samopomocy w woj. opolskim w 2021 r. – wg powiatów
- Wykres 35. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w latach 2020-2021 (wskaźnik na 10 tys. ludności)
- Wykres 36. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych

w woj. opolskim w latach 2015-2021

- Wykres 37. Wskaźnik liczby miejsc w instytucjach opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych. Województwo opolskie w latach 2015-2021
- Wykres 38. Wskaźnik liczby miejsc opieki i wsparcia w powiatach woj. opolskiego w latach 2020 -2021
- Wykres 39. Liczba miejsc opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych – woj. opolskie w 2011 r. oraz 2021 r.
- Wykres 40. Ekonomia społeczna i solidarna
- Wykres 41. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w maju 2022 r. wg typów
- Wykres 42. Struktura kosztów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r.
- Wykres 43. Struktura kosztów realizacji przez powiaty woj. opolskiego zadań pomocy społecznej oraz zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w 2021 r.
- Wykres 44. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2021 (wartość i udział procentowy)

Spis map

- Mapa 1. Liczba zarejestrowanych organizacji non profit aktywnych wg województw w 2020 r. (fundacji i stowarzyszeń – 134 tys.) – wg województw
- Mapa 2. Liczba mieszkań socjalnych (lokali) w gminach woj. opolskiego w 2021 r.
- Mapa 3. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2021r. – wg powiatów
- Mapa 4. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2021 r. – wg typów
- Mapa 5. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby ludności) w ośrodku pomocy społecznej w 2021 r.
- Mapa 6. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodku pomocy społecznej w 2021 r. – razem dwa sposoby obliczania: do liczby ludności oraz liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną
- Mapa 7. Podmioty ekonomii solidarnej w województwie opolskim w maju 2022 r.
- Mapa 8. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w maju 2022 r.
- Mapa 9. Subregiony wg działalności OWES w woj. opolskim